

Malo Bouëssel du Bourg

Du evel an noz liesliv

EMBANNADURIOÙ AL LIAMM

2017

Embannet gant skoazell Rannvro Breizh
Ezel eo Embannadurioù Al Liamm eus Kuzul ar Brezhoneg

Skeudenn ar golo : ©Gwilhem Camensuli, *Above the clouds*

ISBN : 978-2-7368-0125-0

EAN : 9782736801250

© 2017 Malo Bouëssel du Bourg & Embannadurioù
Al Liamm

Al Liamm
Tachenn Volta - 1 straed Ampère - 22300 LANNUON
sekretourva@alliamm.bzh
www.alliamm.bzh

TAOLENN

Dedi.....	5
Huanadenn an ael.....	19
Kouviadenn Tonton H.....	29
Amann amen.....	41
En ur lenn deizlevr Even dindan guzh.....	47
Piv da gentañ ?.....	61
Ar Sant-plouz.....	75
Unan a zaou.....	81
Ar c'harnedig ruz.....	93
Un aval war va burev.....	107
Ar sutell diskri.....	111
Du evel an noz liesliv.....	121

Dedi

— N'oufen ket lâret pegen plijet on bet gant *Pardonne-moi, Tonio...* Ur skouerenn ouzhpenn a brenin diganeoc'h evit va mab. Anavezet em eus ma mab en ho levr, souezhus ! Me ivez am eus un ibil du-mañ ! Kenkoulz evel ho Tonio, heñvel-poch, ur souezh... Ya, war e anv mar plij... Jordan.

Evit Jordan, breur Tonio, dezhañ da vont eus e benn e-unan da-heul e blanedenn, gant karantez e vamm, sur a-walc'h !

Luc Carnavalo.

— Trugarez ! Trugarez a-greiz kalon. Kontant e vo va Jordan !

Me 'oa va zro, dres war-lerc'h ar vaouez lart ha sart-se. Hemañ, Luc Carnavalo, biskoazh n'em boa lennet seurt ebet gantañ. Amzer a-walc'h koulskoude da deurel ur sell ouzh kein al levr, ha lipat ar mel bet ledet eno gant an embanner. Pennoberenn lennegezh *undergroud* an dekvloaziad !

— Salud deoc’h, Aotrou. Neuze... penaos e vez graet ac’hanoc’h ?

— Tangi ar Gak. Lakait an anv bihan hag an anv familh mar plij. Gak gant ur K, ha Tangi : T-A-N-G-I...

— O vakañsiñ emaoe’h ?

— N’emaon ket. O lenn emaoñ ! A ! A ! Me a blij din ar romantoù du...

Evit Tangi ar Gak, gant ar spi en do e walc’h a gridiennoù gant troioù-kaer Tonio. A-greiz kalon.

Luc Carnavalo.

N’eo ket dedioù an hini a zastumen er penn kentañ, met frikorneged ha dourvarc’hed. A bep ment, a bep danvez, a bep liv. Atav ar memes niver evit an eil spesad hag egile. Pa gaven ur frikorneg nevez e oa dav din klask un dourvarc’h neuze. Ur reolennig evit ma chomfe kempouez ar bed. Arabat e oa d’an eil re kemer o c’hreñv war ar re all. Nerzh dall ar frikorneged ha rambreoù c’hwek an dourvarc’hed, par-ouzh-par. Ar *yin* hag ar *yang* a-us d’am fenngwele, war estajerennoù gwer. Hir arvestiñ a raen outo dre zindan kent menel kousket e-mesk ar pluennoù.

Penaos on deuet da vezañ paotr e zastumadoù ? Piv ’oar... « C’hoari da zourvarc’h ! » a c’hourc’hemenne va mamm ouzhin pa oan paotrig. Ret e oa din digeriñ bras va beg neuze, dezhi da ensellout va adjodoù. Boas e vezen da guzhat tammoù kig hanter chaoket em divjod evit o dislonkañ er privezioù e fin ar pred. Berzet e oa, evel-just, met gant ar c’hig gwadek-bev on bet heuget a-holl-viskoazh. Ha ma c’hoarezed... Pa oan deuet krennard e c’hoarzhent goap war va fri erru tort. « Frikorneg !

Frikorneg ! » Ya, diwar an douar-teil-se eo kresket va dastumad kentañ moarvat. Evel un astenn d'am c'horf ha d'am foanioù bet. Met ne oa nemet plijadur da gaout gant ma loenedigoù. Evel pa vijen deuet da vezañ mesaer va flanedenn. Nemet ne oa fin ebet d'ar c'hoari. Kerkent ha stouvet toull va mank gant ur repuadig nevez, e stage ar fozer e zremm guzh da gleuziañ betek ma vourbouilhfe ar c'hoant en-dro.

Kresket en deus va zropell, stank-ha-stank. Hag aet kuit didrouz evel ma oa deuet, war gaout ur gouelec'h all.

Gant al levrioù eo on bet aloubet diwar neuze. Kantadoù, milieroù a levrioù. Ur c'hriñ-bev. Dalc'hmat e chomen etre treid ar bed. Trawalc'h e oa din selaou chuchumuchu didrouz lojidi va levraoueg. Seblantout a rae din e tivize ar skrivagnerien etrezo, sioulik ha dibaouez, eus un astell d'eben, hep ober van ouzhin. Un estrañjour e oan. Marteze e tirenken anezho. C'hoant am boa da sevel ur pont d'o bete ha dont da vezañ ezel eus ar vreuriezh. Peseurt darempredoù hon eus gant ur skrivagner pa vez e levr ganeomp etre hon daouarn ? Gwall dreut eo an neudenn, gwall zifetis. Eus ur c'hendiviz e korn an oaled em boa ezhomm, gant ur banne wiski *Eddu* ha tonioù Roland Becker. Neuze e c'hellfemp lakaat ar gaoz war hon eñvorennoù boutin, evel mignoned vat. Se a zo kaoz em eus soñjet en dedioù. Kordenn ar gwir eo an dedi ! Liamm ar vuhez hag an hêrezh ! Skrabadennoù-yar an aozerien a vez re bar da vegelioù tortiset. Kavet em boa an dreuzell.

Va c'hentañ dedi a voe hini un istorour, bet emsaver en e yaouankiz. Er stal levrioù *l'Encre de Bretagne* e oa, e Roazhon. N'oa ket gwall hir al lostad lennerien dirak

taolig an den kozh. Ret-mat e voe din ober kavandenn dezhañ ha respont d’e c’houlennoù. Ur gwir aters. Sankañ a rae ar c’hozhiad selloù sparfell ennon, evit dezhañ prizañ an danvez emsaver a oa ennon, kredapl. Ha kement-se o sachañ dour d’e foenneg en ur gontañ kaoz. Erfin en doa kemeret ur skouerenn eus e levr war ur bern renket propik, ha digoret anezhañ war e bouezig :

Da dTangi ar Gak, ar pennad istor-mañ am eus kemeret perzh ennañ.

Gant ma gwellañ soñjoù.

Ur sinadur mentet kaer a yae da heul.

Un tamm lorc’h a oa ennon gant va maout kentañ. Na pet gwech warn-ugent em eus digoret va levr, ha lennet an dedi. Din-me e oa. Ne oa ket mui un tasmant paper o tont er-maez a-zindan ur wask diene. Enkorfet e oa. Ur strinkadenn gwad du a oa enlouc’het ennañ. Skoulmet e oa bet ul liamm didorr. Advevañ a raen senenn ar stal-levrioù em burev. Sevel a raen ar goulennou hag ar respontoù en ur ledanaat ar gaoz betek kudennoù donañ an denelezh. « Petra a soñj deoc’h, mignon mat, ma ne vije ket bet gwerzhed ar Rouërie gant Chevetel, war be du e vije troet an demokratelezh e Breizh ?... — Ma... Tangi, c’hwï ’oar mat o doa ar Chouanted merket spered ar vro, ha p’en dije... ». Edon e barr va levenez.

Diwar neuze e ris anaoudegezh gant mignoned all, ingal. Ha tamm-ha-tamm e teuas va levraoueg da vezañ ken fraoñv-difraoñv hag ur ruskenn. Tud zo a gav un dous dre gemennadoù berr er c’hazetennoù. Me eo dedioù a glasken. Splujañ a raen em c’hazetenn evel en ur gwele-

kloz, hag alies e kaven va c'hoant. Soñjit 'ta, e ti *Dialogues* e Brest e vez pedet tost da daou-c'hant skrivagner bep bloaz ! Teñzor Ali Baba ! Daoust din bezañ o chom e kostez Lannuon, e oan kontant da droc'hañ hent evit un dedi a-bouez. Rak, evel-just, an holl dedioù n'int ket lamm-ouzh-lamm. Betek Naoned e vijen aet laouen, da di *Vent d'Ouest*, da zastum ur gerig gant Pierre Michon, ha betek Galway, da santual *Kennys Bookshop*, evit John McGahern. Eno e c'heller prenañ levrioù raksineta dre ar rouedad ivez.

Hogen mar fell deoc'h resev *The Hawn Letern* gant sinadur Seamus Heaney, e kousto deoc'h 425€... Dedioù brav ha marc'hadmatoc'h am eus bet gant skrivagnerien ar vro : « *Va Levrig Skeudennoù, Evel prenestroù digor war an didermen* »... Met ne veze ket an holl skrivagnerien gwall laouen o sevel dedioù diouzh an druilh. Soñj am eus en oberour-se, berr e awen moarvat, pe goapaer an tamm anezhañ : « *Vakañsoù mat !* », ha mat pell zo ! Ur vezh... Ha koulskoude e oan deuet da vezañ ur mailh war ar *speed dating*. Ar stek am boa da lakaat ar skrivagnerien en o bleud. Ur goulennig dister, un tamm bourd, nebeut a dra... « Gouzout a rit perak e vez barvek ar skrivagnerien alies ?... » Disammet e vezent diouzhtu, hag aesaet e veze dezho pleustriñ war va dedi. Ar re o doa aon rak chom berr a save un dalc'her-soñjoù war tammoù paper hanter joget. Iskis eo chom tal-ha-tal e-giz-se gant un den dianav. Lod eus an oberourien a oa degemerus, kentelius, fentus, nec'hus, strobiniellus, randonus. Lod all a oa abafet, entanet, pennfollet, c'hwezet, damgousket, aheurtet... Ur bajenn a-bezh am eus bet gwezh ha gwezh all digant ur peanv, ha kalzik tresadennoù gant Nono hag e genseurted, tud a-vicher ma 'z eus, boas da labourat war ar prim.

Tamm-ha-tamm koulskoude e oan aet skuizh gant

ar c'hoari-se. Santout a raen e vanke un dra bennak. N'ae ket pell a-walc'h, na don a-walc'h. Ne dizhen ket ar skrivagnerien en o don-donañ. Re zifetis e oa, ha re ziwar-c'horre. Nann, ne vourren ket ken gant an dedioù ordin. Ret e oa din mont war-raok.

Bennozh d'ur vamm-gozh he daoulagad glas-louet e teuas al luc'hedenn. N'eo ket gant rekiyeoù *Eñvorennoù ma fothouarn* an hini e voen awenet, na gant he dedi tener ha melkonius. Gant an ispilhenn wer a rikamane he bruched, ne lavaran ket. Chom a ris skodeget. Se e oa an tilsam edon o klask. Anat din ! E klogorenn dreuzwelus ar brageriz edo an alc'hwez : ur gizenn vlev.

— Un dra bennak zo a-dreuz, va mabig ?

— N'eus ket, va digarezit. Edon boemet gant ar rodell vlev-se en hoc'h ispilhennig.

— Feiz ya ! Houmañ a vez ganin dalc'hmat. Nav bloaz zo bremañ... Met touiñ a ran, n'eo ket ma rekiyeoù a zo kaoz !...

Graet e oa va soñj ganin.

Par d'ur goulenn dimeziñ e voe, ar wech kentañ. Moan e oa va revr. Dibabet em boa ur skrivagnerez ha na oa ket re vrudet c'hoazh. Unan yaouank a-walc'h, met pas re. Graet em boa un tamm kaozeadenn ganti ha diskouezet pegen fromet e oan gant he doare skrivañ. Savet he doa he dedi gant ur mousc'hoarzh skañv ha seder.

— Mechal ha reiñ a rafec'h ho krad vat din... met nann, biskoazh ne vo asantet ganeoc'h, re sot eo...

— Petra zo o ribotat en ho penn ? Goulennit, ha gwelet e vo, ma n'eo ket re zizonest...

— Dizonest n'eo ket, nann, met c'hwi a soñjo n'eo ket mat va fenn ganin...

— Tapet oc'h, re pe re nebeut oc'h eus dispaket, bre-mañ eo neuñ pe veuziñ !

— Ma... Mil blijet e vefen m'ho pefe ar vadelezh da reiñ din ur gizennig vlev.

— Hañ ! Sirius oc'h ?

— Sirius-tre. Degaset em eus ur re sizailhoù, sellit amañ...

— Biskoazh c'hoazh ! N'eo ket posupl !

— Lezit da vont... Lavaret em boa deoc'h. Ne fell ket din e soñfec'h ez on trelatet. Plijet bras e vijen bet o kaout un eñvorenn vev, setu tout. N'eus ket da vezañ nec'het. Ne soñjen e droug ebet. N'eo ket strikt...

— Feiz... N'on ket evit krediñ... C'hwi zo unan avat ! Ma... Ho devezh chañs eo, emeon o vont da reiñ ho koulenn deoc'h. Hama ! Ma teu ho sorc'henn da vezañ diouzh ar c'hiz e vo ret din prenañ ur berukenn. Emichañs ne vrudoc'h ket ho taol-kaer. Peoc'h war gement-se, mar plij...

— War va feiz !

Brudañ ne ris ket. Adskeiñ, ne lavaran ket.

— Petra zo kaoz e prenit kement a istribilhonoù, Aotrou ar Gak ? Morse n'em eus bet ur pratik ken tik gant seurt bravigoù. 'Vez ket mui kavet fred dezho hiziv an deiz. Eus Itali eo ret din o lakaat degas !

— Bras eo va familh...

Ha peogwir ne zeue ger ouzhpenn ganin e rankas ar paourkaezh bravigerez moustrañ war he zeod. Cheñch a ris stal-bravigoù.

Buan e oa kresket va dastumad rodelloù. Ne oa ket ul lein debret kaout asantoù avat, met p'o doa komprenet an aozourien n'eo ket c'hoari daou a oa war va soñj, e teuent

da vezañ kalz hegaratoc'h. Fent o doa gant va goulenn digustum, ha marteze e save un tamm fouge en o c'hreizig-kreiz. Ha gant ar baotred emezit-hu ? Memes kont. Er penn kentañ e voe diaesoc'h gant ar baotred, pa lavarín mat, met un dro-louarn am boa ijinet. Mont a raen d'an abadenn sinañ gant unan eus va ispillhennoù em c'herc'henn. Pa oa deuet poent an dedi e tiskouezen anezhi, glac'haret-holl : « N'hoc'h ket evit soñjal pegen ran e oa-hi gant hoc'h oberenn. M'ho pefe ar vadelezh da reiñ din ur rodellig vlev da vont asambles ganti... ». Tremén a raen da foll, evel-just, met den ne grede refuziñ pa ginnigen ma sizailhig...

Ur seurt kantolor-strink a fardis gant ma freizhoù, tamm-ha-tamm. E-pign ouzh solier va levraoueg edo. War gein pep ispillhenn em boa notet aketus anv perc'henn ar rodell ha deiziad ar prof. Pa serre an noz ez enaouen ar gouloù hag e flammine ar c'hantolor evel sae ur briñsez a zansen dousik ganti.

Hogen, ma oa re zifetis an dedioù skrivet, daoust ha ne oa ket un disterañ re zanvezel ar c'hizennoù blev... Mougañ a raen e-mesk an holl vlev-se. Hag e teuis da hiraezhiñ d'un doare dedi hag a vije korfel ha speredel war un dro, tostik-tost ouzh andon ar vuhez.

Dre zegouezh e kavis an diskoulm. Soñj hoc'h eus eus *Kanaouennoù Maldoror* pa vez kaoz eus kened : « brav evel emgav dic'hed ur wrierez gant un disglavier war un daol-skejañ »... Mat. Edon en ul leti ma oan dalc'het gant va labour. Kavet em boa ur voestig *Air de Paris* hag ur garamelenn war va goubenner pa oan erruet. Ur profig degemer kontet teir gwech gant priz ar gambr. N'eus fin ebet d'an araokaat... O pladorennañ dirak ar skinwel edon pa zegouezhas bruderezh *Cachou Lajaunie* war ar

skramm. « *Cachou Lajaunie*, Hañ ! Hañ ! » a huanade ur fulenn en ur lakaat brall en he divgroazell. Hañ ! Hañ ! Ar voestig *Lajaunie*. Hañ ! Hañ ! Ar banneig *Air de Paris*. Hañ ! Hañ ! Raksantout a raen edo ur mennozh bennak o c'houlenn digor ! Hag a-greiz-holl e tiruilhas war e dibedoba, splann, kran, glan : an anal ! Sinadur enkorfet an awen ! Na pegen eeun ! Na pegen brav !

Echu gant ar rodelloùigoù. Bremañ e vefe din anal ar skrivagnerien. O dastum a rafen e boestoùigoù houarn. « Digorit ar golo, c'hwezhit flour, serrit ar golo ! » Ha graet an taol, ken aes ha tra !

Moarvat hoc'h eus anavezet Langleiz, al livour skrivagner. Ur priz New York a zo aet gantañ evit taolenn un eurazianez en he noazh. Dibab a rae e batromoù er straed. Mont a rae a-benn d'ur vaouez a zegouezhe d'e awen ha kinnig a rae dezhi en em ziwiskañ en e atalier. Biskoazh n'en deus c'hwitet war e daol. Ken seven e oa, ha ken boull e zaoulagad, ken e komprene diouzhtu ar maouezed e oa Langleiz e gourc'hemenn an arz ha neket traoù all. Sed ar pep pouezusañ : gouzout diouzh an dud. Ne oa ket d'en em chalañ neuze. Kalz aesoc'h e vefe goulenn un huanadenn.

Ne fazien ket. Laouen e oa ar skrivagnerien o kemer perzh, peurvuiañ. Unan anezho a c'houlennas ha kuzhet e oa un alkotest e-barzh ar voest. Ne oa ket, dre chañs evitañ... Na plijus e oa gwelet merc'hed yaouank pe yaouankoc'h o ruziañ un disterañ tra ma c'hwezhent e-barzh ar voestig evel givri o chaokat drez. Hag o c'hoarzhadennigoù sklintin da-heul, ur misi ! Diaes eo d'an duerien paper ober un dra bennak ken eeun ha c'hwezhañ en ur voest hep diskouez int disheñvel. Reoù a c'hwezhe gant holl nerzh o bruched, evit bezañ suroc'h

da vezañ enlouc’het o roudenn. Reoù all a sutelle peñver. Hini ebet ne reas hañ ! hañ ! evelkent...

Mont a rae plaen. Gwiv e oan evel ur c’hant tachoù. Ken na lennis war ar sizhuniek *Ya !* edo va skrivagner muiañ-karet, unan hag a lakaen e skridoù war ar bazenn uhelañ, o vont da sinañ e levr diwezhañ e ti *Coop Breizh* en Oriant. Abaoe keid-all e oan bet o c’hortoz an deiz santel-se ! Kemer a ris un dervezh laosk.

Kompren a reoc’h bremaik perak eo gwell ganin tevel anv An Den Meur. Pa voe deuet va zro, goude hir gortoz el lostad, e tistagas un nebeud komzoù hegarat, met gwall glouar, e-skoaz edon-me o fistoulat evel ur c’hi klañv. Skuizh e hañvale bezañ. Ha pa astennis ar voestig dezhañ, en ur valbousat, e nac’has, sec’h ha seven, hag e troas e selloù war-zu an den a zeue war ma lerc’h, kement ha reiñ da c’houzout e oa echu an diverr-amzer. Sevel a ris, feuket-mort ha reuzeudik.

Tri devezh-pad e chomis badaouet em ranndi hep gallout dont er-maez, ken bihan e oa va c’halon. Kollet, faoutet, distrujet, pladet, faezhet ha diskroc’hennet. Tamm-ha-tamm, koulskoude, e teuas ar gounnar da reiñ lamm d’ar glac’har, hag e santis ar vuhez o tiflukañ en-dro gant ar c’hoant sevel va c’hein hag en em gannañ. En em gannañ, ha neket en em veñjiñ. An droed en doa ar skrivagner da nac’h, ha kenkoulz all em boa ar gwir da zerc’hel. Ez leal. « Va dedi am bo, va mignon, dre gaer pe dre heg. Hag ar wech a zeu e vin prest ! » A-raok brezeliñ eo furoc’h ober hent en-dro d’ar park. N’eus ket par d’ar spierezh evit en em silañ e-barzh penn an enebour. Stagañ a ris gant va enklask hep mui gortoz.

Ne voen ket pell o tiskoachañ chomlec’h ADM (An

Den Meur). Desket em boa war ar rouedad e oa tik gant an *trekking*. Hag ar pep dedennusañ a oa da zont : bewech e tegase gantañ ur dornad douar eus ar broioù en doa treuzet. Kartenn ar bed en doa spilhennet en e ranndi, hag e bodadigoù douar a stage ouzh ar broioù bet bizitet gantañ. « A-ouenn out ganin ADM. Me a oar an tu d'az toñvaat. Da anal a vo din ! » An deiz war-lerc'h edon dirak toull e dor.

— Penaos emañ ar bed ganeoc'h ADM ?

— Salud deoc'h...

— N'ouzon ket hag anavezout a rit ac'hanon ? Ur gerig ho poa bet ar vadelezh da ginnig din da geñver embannadur ho levr diwezhañ. Soñj hoc'h eus marteze, e stal-levrioù *Coop Breizh* en Orient.

— Ya ?...

— Ma... Goulennet em boa diganeoc'h profañ din ur c'hwezhadenn...

— A ya, droch penn-da-benn, gant ho c'hoant e tremenoc'h !

— A-bouez bras eo evidon, c'hwi 'oar. N'em boa ket bet tro da zisplegañ. Arouez an awen eo an anal. Un dedi bev eo. N'eo ket ken disheñvel-se a-benn ar fin, nemet tostoc'h ouzh ar vuhez...

— Tout an traoù-se a zo droch. Ne ran foutre-kaer gant an dedioù, hag evit ho poestig, ez eo drohoc'h c'hoazh, droch penn-da-benn ! N'hoc'h ket deut betek ennon evit adstagañ ganti, evelato ?

— Ur podadig douar am eus degaset. Goulennet em eus digant va merc'h henañ, a zo o chom e Brunswick Nevez, kas din ur podadig douar Akadi evidoc'h...

— Kit diwar va zro, Aotrou, ha diouzhtu-dak, pe e c'halvan beg e dog, sklaer eo ?

C'hwitet adarre... ha ken tost d'ar Graal ! Met penaos ober ? Kentoc'h kaoc'hkezeke gant ur gordenn. Ne felle ket din ober kañv war va c'hoant koulskoude, na plegañ touchenn. Chom a ris war evezh neuze. Gortoz pell, gortoz gwell...

Mat a ris, rak erruout a reas an dirouestl evel ur bleiz. Lenn a ris war *Ouest-France* e oa manet klañv-fall ADM. Ret e oa bet dezhañ dilezel e garg a Brezidant *Kendalc'h Etrebroadel Skrivagnerien ar Yezhoù Bihan*, e Bouriadia. Tapet e oa bet gant ur c'hleñved-red, ha foeltret en ur ober c'hwec'h sizhun. D'an ospital e oa bet kaset, met war e dremenvan edo, ha stank an anal n'edo ket pell. « Din out ar wech-mañ ! Ha n'eo ket da vramm diwezhañ emañ o vont da bakañ, louarn kozh. »

Kas a rin va boestig ganin.

En ur stad gwall druezus e kavis ADM war e wele. Gwenn evel amann gavr. Diwisk. Ledet e oa e gorf war astenn evel un enezennig divalav kollet en ur janglenn funioù, korzennoù, spilhennoù, nadozioù, godelloù, ha bangounelloù. Ur bip bip ingal, rebar da gan hirvoudus un touseg, a verke labour e galon war skramm un urzhiataer. Analat a rae ADM gant un trouz euzhus, a-drugarez d'ur robot dir. Ne oa den ebet er gambrig wenn estreget eñ ha me.

— ADM ?

—...

— ADM ? Va c'hlevout a rez ?

—...

Tostaat a ris ouzh ar gwele. Seblantout a rae kousket. Digeriñ a ris va boestig ha tostaat c'hoazh. Lemel a ris ar maskl oksigen pladet ouzh e fri. Trumm e tigoras e valvinier melen. Selloù spouronet a baras ADM warnon.

Klask a rae e anal evel ul loen pennfollet. Met ne oa mui nerzh ebet ennañ. Sevel a reas e beultrin en aner, ha teurel e huanadenn ziwezhañ em boestig.

Dre ar prenestr e welen ar mor bras, noazh, sklas, digas ha diharz.

Huanadenn an ael

Goude c'hoarzhin e teu gouelañ

Goude c'hoari 'huanadañ

— Azezit, me ho ped.

An Aotrou Presteno a ziskouez ur gador liv ar regalis gant e zornig roz.

Gant mil evezh e stlej B ar gador war-dreñv. Riklañ a ra ar pevar zroad war ar veketenn gant trouz ul louf tristik.

— Un dra diaes am eus da gemenn deoc'h, eme bPresteno. N'emaon ket em bleud o tegas seurt keloù deoc'h. Goude keid-all... Met n'emaon ket e-sell da livañ gevier na da glask tro. Setu, dav e vo din lakaat un harz d'hor c'henlabour.

Divec'hiet e hañval bezañ an arc'hael p'en deus anzavet e dorfed. Souchañ a ra e benn gargoul dindan ur maskl porselen. Biz an eilennoù war an horolaj-voger a zo par d'ur c'hilhog-raden kollet en ur foenneg divent. Tik-tak tik-tak...

— Met, n'on ket evit kompren... Me a oa da...

— Ya goût a ouzon. C'hwï 'oa da gas an afer. Met cheñchet an traoù. N'eus ket anv a gendeuziñ ken. Ne fell ket dezho, a-benn ar fin... N'emañ ket en o soñj kenlodañ ar galloud moarvat. Neuze... pep hini diouzh e du... Petra 'reoc'h... Mantret on. Met n'hell ket an embregerezh kemer koñje d'ho mirout. Atav em eus priziet kenlabourat ganeoc'h. N'eus netra da rebech deoc'h evel-just, c'hwï a oar mat... Hogen ne vefe ket poellek. N'eus raktres ebet ken diouzh ho talvoudegezh. Sur on e komprenit.

Berr eo Presteno war e sparl. Trumm e tenn ur *spray Ventoline* eus godell e borpant, ha strinkañ ur flistradenn e-foñs e c'henoù en ur dreñ e zivskoaz par ma c'hell. Tennañ a ra un alan hir ha c'hwibanus, en ur lakaat c'hwez en e vruched kement ha bezañ asur e vo intret e holl wad gant ar produ frealzus kent adstagañ gant e oremus.

— Ya mantret on, ken ez on... Klasket em eus termal. Met fellout groñs a rae d'ar Prezidant ez afemp betek penn diouzhtu. Eizh goprad ha tri-ugent, nav sterniad en o zouez. Ne voc'h ket lezet hoc'h-unanig avat. Skoazellet e voc'h da glask fred gant un *out-placement*. Ha dindan c'hwec'h miz... Ar geidenn eo. Daou-ugent vloaz oc'h. Ur CV mat. N'eus ket d'en em chalañ.

— Kompren a ran... a valbouz B. An embregerezh...

Sevel a ra goustadik. Ruzadenn damvouget ar gador war ar veketenn glas-teñval adarre. Ha kuit.

Serr eo an norioù en trepas hir. Serr pe serret... Penn-kristen ebet. Lavaret e vije e ouie ar mogerioù ar pezh a oa da gouezhañ war chouk B gaezh. Mut e chom an dorioù evel bugale binous paret o selloù war beg o botoù.

Pegen meurdezus ar sioulder avat. Ne vez ket kavet ur seurt kalite nemet pa zouger an arched betek an aoter. B a gemer penn an trepas, damfrealzet pa sant birvilh c'hoazh en e zivhar kent d'ar c'hrisantemoù bleuniañ da vat.

Petra a c'hoari ganto ? Aet int da guzhat ? Ha petra edon-me en gortoz ? Ur fest-deiz enoriñ ? Freuz ha reuz a-enep ar penn-rener ? A-hend-all, ne ouzont netra resis... Nemet...

Nann, ne c'hell ket bezañ. Santet o deus kentoc'h, evel al loened gouez-se a dec'h un devezh a-raok ar c'hren-douar. Santet o deus, ha prennet o dor... Ne reont foeltr-forzh ! Kouezhet eo an obuzenn e-kichen, ha mat pell zo. Ha war ur sterniad an taol-mañ. Ur wech n'eo ket dalc'hmat...

Na me koulskoude, hardisoc'h n'on ket bet. Pas ur ger enebiñ. Krener e revr ac'hanon ! Ha c'hoazh on savet a-du gant Presteno... « Ya, kompren a ran... ma n'eus netra nevez da zont... » Ha pa vo lavaret, re wir eo. Met ar wech-mañ eo ma zro. Se a laka kemm avat.

Klevout a ra B e dreid o flourañ ingal feultrenn raz an trepas. Un trouz difetis. Evel pa vije o tibradañ dousik war-gaout ar purgator.

*

* *

An deiz war-lerc'h e reas B e dammig enklask e-touez e genseurted a-benn gouzout hiroc'h.

— Ma dispennet en deus Joe Bourjin ?

Asantiñ a ra Serj kozh oc'h hejañ e advoc'hoù madelezhus :

— Gwashoc'h c'hoazh ! N'hellez ket ijinañ... Kaset en deus brav war da lerc'h, a c'hellez krediñ !

— Ha Pavgwak ?

— Herri ? Henezh a zo don e fri e revr Presteno, te
'oar mat...

— Erwan marteze ?

— Den ebet. Den n'en deus savet e vouezh. Begoù
minotet holl. Stagetoc'h ouzh o c'hroc'hen eget ouzh o
roched...

— Joe, daoust ha komzoù meuleudius, neptu, pe
drouk 'peus distaget war ma fenn ?

Ha Joe, goude re hir dermal :

— Kentoc'h neptu... Pas komzoù drouk avat, e mod
ebet. N'eo ket diouzh ma doare... Ha ma c'hellan skoazellañ
ac'hanout a-hend-all...

N'emañ ket Jakez en e vutun. Moanik e revr. Skrabañ
a ra e gilpenn dizehan.

Ma c'harned chomlec'hioù a zigoran dit.

— 'Rez ket bil, Jakez. Petra 'ri...

Añjela, n'eur ket evit he gwelout ken.

— Penaos 'mañ kont, B ? a c'houlenn Herri gant ur
mousc'hoarzh kalonekaus.

— Well-wazh...

— Ya, start eo. Un pennad mat a hent hon eus graet
asambles.

Evel ur sant maen e sell B outañ. Dousik ez a mousc'
hoarzh Herri war-gil e-giz ul loen vil e foñs e doull.

*« Bez taer gantañ, al louston kozh-se ! » a guzuliont din
a-heligentañ. Dre souch avat... « Dav dit en em gannañ !
Droch eo... Doñjerus... Bez taer ! Pa soñjer er pezh ac'h
eus aberzhet en ur ober pemzek vloaz ! Betek foeltrañ da
zimeziñ... Ro dezhañ hardizh ! »*

*Nag int ? Perak ne lavaront mann ebet da bPresteno...
Perak e chomont mut ? Diaes din moustrañ war ma foan.*

Dreist-holl pa santan ez int fromet gant ma anken. N'on ket evit padout neuze. Daou vugel a zo ennon : an eil a zo bev, egile a zo marv. Met gant pehini ez aio an tu kreñv ? Roit nerzh din ! Roit nerzh din !

*
* *

— Yec'hed mat d'an holl...

— Hemañ zo o vont da goll ! a ziskan izili ar poellgorren a-unvouezh, c'hwezhet o entan un disterañ. Ha stekiñ gwer.

Flammennoù an tantad a lip dremm laouen ar gouvidi. Lufrañ a ra ar gwerennoù evel steredennoùigoù o c'hoari toull-kuzh en amc'houloù.

— Marteze oc'h bet souezhet p'am eus gortozet eizhtez kent mont e darempred ganeoc'h. Ho trugarekaat a ran da vezañ chomet hep klask pellgomz din goude ma disparti. Gwelloc'h e-giz-se. Fellout a rae din bezañ sедераet da vat a-raok bodañ ma c'heneiled du-mañ. Erfin, divec'hiet on bet kerkent hag aet kuit, ur souezh. Pa oan savet, an deiz kentañ, en em santen skañv ha dieub, ur misi. Ar santad-se a zo chomet war ma spered abaoe. Setu, tudoù, bezit dinec'h. Plijadur a vo fenoz e koun an amzer gozh. Neoazh... en argoll emaoe'h hep gouzout deoc'h...

— 'Blam da bet'a ? a c'houlenn Herri, nec'het un tamm gant parfeted B. Presteno ?

— Ket. Ma n'eo ket bet pedet Presteno ganin, arabat e ve soñjal n'em eus ket skoulmet ar peoc'h gantañ. « Moked a ya em sac'h, n'hellan ket en nac'h » met roet en deus din ur frankiz n'am boa ket bet an tañva anezhi re bell a oa.

Kroget ez eus un tamm kren en e vouezh evelato, hag ul luc'hedenn a dremen en e zaoulagad evel ur c'honifl pennfollet.

— Petra zo neuze ?

— Kalz grevusoc'h eo 'm eus aon. Splann e vo deoc'h marteze pa ouiot ez eo bet fardet koan ganin-me penn-da-benn !

Dirollañ a ra an holl da c'hoarzhin.

— Mard eo ruz ho pouzelloù ne reot ket beg figus emichañs. Mat... Un dra ouzhpenn am eus c'hoant da lavarout deoc'h a-raok stagañ ganti : bennozh Doue. Bennozh Doue deoc'h da vezañ deuet. Trugarez Herri, Joe, Erwan, Añjela, Jakez, trugarez deoc'h holl da vezañ em ser fenoz.

— Ha kemend-all dit-te, B. Ur c'henlabourer hon eus kollet, met hor mignon omp mennet da virout avat.

Hael en deus komzet Herri, ken e hej an holl o groñj a-benn embann o asant.

— Ul lip-e-bav 'peus aozet, eme Joe en ur astenn e werenn. Feiz ! Dleet e vije d'ar C'haramany-se bezañ brudetoc'h.

— Ma ! a eilger B, uvel e vouezh, ur feilhenn gebell-touseg, ur fritadell kig-oan gant fav-melen giz Italia, ur penn saladenn dantek Menez-Are, kement-se n'eo ket kalz a dra. Gant an dibenn pred ez eus muioc'h a lorc'h ennon avat : ur bavariad flamboez am eus desket fardañ gant ma gwreg a-raok hon torr-dimeziñ. Met kent degas ma zammig pennoberenn em eus c'hoant kinnig ul lipaj dianav deoc'h, me 'bari a-walc'h. Bihan-tout eo, met ur begad a yelo gant pep hini ac'hanomp.

D'ar piltrotig ez a B diwar-wel er gegin ha dont en-

dro gant ur pladig arc’hant goloet gant ur c’hloc’h lugernus.

— Ha penaos e vez graet eus ar souezhadenn-mañ ? a c’houlenn Jakez.

— *Huanadenn an ael* eme vB en ur lemel ar c’hloc’h prim ha resis. Emichañs e kavoc’h gras o vlasaat anezhi. Na c’houlennit ket ar rekipe diganin. Ma sekred e chomo.

Div voullig rostet chugonus a zo o tivogediñ kichen-ha-kichen war ar pladig. Doare lounezhi gwintet ur boked kraksivolez etrezo. Lavaret e ve div jod un ael o c’hwitellat laouen. Gronnet eo dremm an aelig gant ur chapeled gwadegennigoù du, evel p’en dije graet ar serafin un toull en noz gant mouch-avel e anal. B a droc’h skejennoù fin, hag un tamm e pep asied gant ur jestr relijiel.

— Ur paotr souezhus zo ac’hanout, a lavar Añjela o parañ warnañ selloù leun a bromesaoù tener. Danvez ur barzh zo ennout.

— Na soutil ar frond ! a eilger Erwan. N’ouien ket e oas ur gwall geginer !

— N’on ket, n’on ket, a lâras B, ar blijadur o parañ war e zremm. Met tañvait kentoc’h...

Goude ar pladad keuz a-ziwar ar maez, ar bavariad flamboez (un drugar !) hag ar c’hafe-cognac, e kimiad an holl en ur brometiñ en em gaout asambles a-raok pell. Meuleudi ha bennozhioù war dreuzoù an nor. Diwezhat eo. C’hoarzhadegoù trouzus a zasson war ribl an hent. Un tortad o deus paket ar gouvidi, nemet ha degaset e ve kement a joa gant “huanadennig an ael”... Hanter guzhet a-dreñv rideoz ar sal-debriñ, emañ B o sellout ouzh an tropelladig tra ma steuz pep hini en deñvalijenn. Seblantout a ra dezhañ klevout e anv ur wech pe ziv

etre daou hik. Ur gridienn hir a red a-hed e livenn-gein.
Skuizh-marv eo.

*
* *

... gwaz, etre 55 ha 60 vloaz, dezhañ 1,69 metr,
63 kilo, blev glas-louet, daoulagad c’hlas, kroc’henet
sklaer, sin dibar ebet...

D’an 9 a viz Gwengolo 2003 ’oamp aet betek lojeiz
an Ao. B, 6 straed Duplessix war desteni an itron
Parantoen, bouloñjerez. Deuet e oa an itron Parantoen
d’ar c’homiserdi ha displeget penaos e kave iskisoc’h-
iskisañ doareoù B. Seblantout a rae bezañ aet e skiant
vat dioutañ. Ne ’z ae d’ar boberez nemet dre rimodelloù
digomprenus : « An neb a zebr an diaoul a dle debriñ e
gerniel » pe bommoù ar seurt-se. Ne zeue na demat na
kenavo gantañ ken, ha ne droc’he ket e varv kennebeut.
Krenañ a rae e zorn pa veze o kontañ e bezhioù moneiz,
hag eñ diwar zour koulskoude, hervez c’hwesda.

... ur pemp devezh bennak zo eo marvet an den.
Bloñs ebet war e gorf. Netra torret. N’eus nemet daou
gelc’h ruz en-dro d’e zaouufern, evel pa vefent bet
stardet gant ur gordennig, hag un troc’hig naet ha don
dindan e javed a-benn tizhout gwazhienn ar galon...

Ne vo ket kavet er munudoù-se peadra da bennfolliñ
betek soniñ alum. Neoazh, ne oa ket an doareoù-se diouzh
B, tamm ebet, un den hegarat ha chichant anezhañ, goude
ma oa un den lentik un tamm, liz d’an itron Parantoen.

Ha gwisket kran ! Dimerc'her diwezhañ, war-dro unnek eur beure, pa oa deuet B er stal-vara, e oa livet e zremm gant roudennoù ruz.

... evit doare ne oa ket bet ar gouzañvad oc'h en em gannañ. Roudoù louzoù-kousket a zo bet kavet puilh en e stomok...

N'en doa graet meneg ebet eus e zremmlivadur. Ne seblante ket bezañ emouez eus e stad, e gwirionez. N'en doa respontet tra pa oa bet aterset ganti a-zivout e livadur. Ne gleve ket ken, hervez doare. Prestik goude e oa bet an itron Parantoen o welet ar polis.

... krog eo e groc'hen da velenaat lec'hioù zo dre m'eo chomet ar c'horf noazh dindan an amzer. Ne daol ket kalz a c'hwezh...

Teir gwech hon eus sonet hep tamm efed. Dre ma oa dibrenn an nor hon eus divizet mont tre. Galvet hon eus meur a wech en aner. Goullo e oa an ti. Er gegin hon eus kavet ur skeul goad harp ouzh ar voger. Bez' e oa ur seurt beol en e gichen, gant ur mekanik d'ober gwadegennoù. Dilhad pleget aketus hon eus merzet war ur gador ivez. Ur porpant a oa ouzh kein ar gador. Alc'hwezioù ur c'harr hag ur *spray Ventoline* a voe kavet en e chakodoù. P'edomp c'hoazh er gegin e oamp bet dedennet gant hiboudoù damvouget. Diouzh an diavaez e teue, eus kostez ar jardin. Eno an hini hon eus kavet anezho o-daou.

... n'eus douetañs ebet a-zivout pennkaoz ar marv.

Diwadet eo bet an den en e gousk. N'eus nemet un tu da beurziwadañ ur c'horf er mod-se : en skourrañ war-bouez e dreid. Spazhet eo bet an den dres war-lerc'h moarvat...

Azezet e oa B war ur gador, ur c'horn-butun gantañ en e zorn kleiz. Un tog mod saoz a oa war e benn, gant un hir a bluenn dalc'het a-blom war-bouez ur seizenn-dro. Miret en doa e livadurioù brezel war e zremm. Edo o komz a vouezh izel ouzh ur c'horf-marv a-dal dezhañ. En e noazh edo hemañ diwezhañ ha dalc'het en e sav-sonn ouzh ur peul sanket e-kreiz ur poullig. Ur gorzenn-zour a dremene a-dreuz-penn d'e gorf betek foñs e gorzailhenn, ken e oa par d'ur gargoul.

P'en deus B spurmantet ac'hanomp eo deuet d'hor bete war e nañv, ha sevel e dog kent kuzulikat e pleg ma skouarn : « Bezañ ha bezañ bet n'int ket ur c'hement ».

Lakaet hon eus harz warnañ hag e c'hrizilhonet hep dezhañ diskouez an disterañ enebiezh.

Kouviadenn Tonton H

— Petra an diaoul zo peget aze ? a c’hrozmolas Añjela Lizidour en ur grabanata ar gartennig wenn e foñs he sac’had defotajoù, kent he lakaat dirak he fri lunedet. Delc’her a reas war he anal ha lenn goustadik. Ne intende seurt ebet er skritur kuzh-se. Ha koulskoude ne oa ket gwall hir an teir linennig dornskrivet war an tamm kartoñs :

*Ar sumo a glask
Chom hep flastrañ ar c’hwiled
War hent an distro¹*

Daoust hag-eñ e vefe ul lampon dichek a-walc’h evit ober ur sumo diouzhin, a lavaras d’he hiviz. Mat eo dezhañ bezañ chomet hep sinañ ! Gwir eo ne oa ket mui mistr-mistr. Korfet brav kentoc’h. C’hwezañ a reas he jave ur momedig. Met ober ur sumo diouti... N’helle ket bezañ. Ha peurrest

1 Adaozet diwar un haiku bet savet gant Issa, manac’h japanat.

an istor, gant ar c'hwiled-se ha tout... Ne gomprenne tra ebet. Bruderezh ne oa ket, a-hervez... Ar skritur, a-hend-all, ne oa ket d'ur bugel na d'ur c'hrennard. Soñjal a reas er goñversanted e oa bet o prenañ danvezioù-bevañ diganto war marc'had Perroz. Nann, n'helle ket ijinañ en defe ar c'higer, pe an aotrou Ihuelloù, peotramant Soazig, kuzhet ar gartennig-se e-barzh he sac'h. Kouezhet e oa eno dre zegouezh, hep ket a var. Teurel a reas an tamm kartoñs er boubellenn hep mui soñjal ha kregiñ da fardañ dijuniñ.

Ar Gwener war-lerc'h e oa bet disoñjet an afer ganti. Neuze, pa spurmantas ur gartennig nevez e foñs he sac'h goude tennañ kuit pakad ar rost, e krizas he zal hag e pufas : « Arsa ! Petra ar foeltr ? N'eo ket posubl alato ! ». Ha tapout krog en he lunedoù :

*Dorn an den lennek
Pa baouez gant e bluenn
A skrab e revr*

Ma Doue, petra c'hoazh ? Piv a glask ober al lez din-me gant traoù gros ? N'hell ket bezañ dre zegouezh ar wech-mañ. Ma soñj d'an inosant-se bout fin, sed un tenn er c'hleuz avat ! Piv an amparfal ?

Ar wech-mañ, koulskoude e viras an itron Lizidour ar gartennig.

An trivet Gwener e oa al Lizidourenn war he api, a c'hellit krediñ... Bale a rae dre alezioù ar marc'had hep ober ur van, met sellout a-gorn a rae a-frapadoù, evel ur yar nec'het, hag evezhiañ he sac'h a-zindan bewech ma rae un harp dirak stal ur c'hoñversant.

— Petra zo fall ganeoc'h, Itron Lizidour, a c'houlenn-

nas an Ihuelloù eus a-dreñv e voutelladoù pour. C’hwiz zo liv an tregas war ho tremm er beure-mañ, n’eo ket gwir ?

— Yac’h-pesk emañ, paotr paour, ’rit ket bil. Un tamm pres zo warnon, setu tout.

Netra heverk ne verzas ar vaouez oc’h ober he zro a-benn ar fin. Ha disammet e voe o wiriañ ne oa bet skoachet kartennig ebet en he sac’h goude bezañ dispaket he defotajoù betek penn.

Berrbad e voe he frealz koulskoude. Rak un tamm kartoñs gwenn-kann a c’hortoze anezhi en he boest-lizhiri, war-c’horre *An Tregor*, evel un ui pichon e-kreiz e neizh. Ken sabatuet e voe ar gomer ma skoas hep mui termal war-zu ar presbital.

— Ne gav ket din e vefe gwall zañjerus al lampon-se, a sourras ar c’hure goude lenn hag adlenn an divinadell ziwezhañ bet degaset gant an itron Lizidour.

Skrabañ a reas e gilpenn goustadik gant beg e viz yod.

— Marteze ez eus ur ster kuzh ha n’intentan ket mat. Met n’eo ket displijus ar rimodell-mañ a-hend-all. E-giz ur varzhoneg vihan e hañval bout bet savet.

— Ha neuze... a eilgerias al Lizidourenn, a santed un tamm mat a zipit en he mouezh, petra zo d’ober ?

— Mont d’ar gêr, ha chom hep en em chalañ, betek gouzout...

A-hed ar sizhun e skrijas an itron gozh bewech ma tigoras he boest-lizhiri, pe dor-dal he zi, ha betek dorig he skinforn... Blev !... Aet da hesk ijin al lakepod, peotramant peget ar foerell ennañ goude m’he doa diskuilhet an afer

d'an aotrou Person. Met penaos e ouie ? Ma... Mat he doa graet, ya... Ha koulskoude e vage un tamm keuz marteze, o welout ar rideozioù o serriñ war leurenn an drama ken prim all. A-daol-trumm e santas pegen unton e oa bet he buhez abaoe m'en doa laosket he gwaz e vramm diwezhañ.

Pa glevas mouezh diasur an aotrou Person ouzh ar pellgomz e komprenas diouzhtu ne oa ket echu gant troioù-kamm droch ar pardon. Ur gartennig en doa kavet ar c'hure er c'hef, e traoñ an iliz. Fellout a rae dezhañ gouzout ha ne oa ket ganti e oa bet lakaet ennañ. Lenn a reas an destennig teirgwerzennet gant esmae :

*Ma ene a spluj
En donvor ha diflukañ
E-ser ar morvran²*

Ne oa ket gant danvez ar skrid e oa nec'het evel-just, liz dezhañ, met gant ar c'hendegouezh kentoc'h. Evel p'en defe bet c'hoant an aozer da lakaat splann e ouie e oa bet anv eus e skridoùigoù etre ar c'hure hag Añjela.

— Ne vefen ket souezhet e vefe ur seurt strobinneller eus un den kat da skrivañ komzoù ken iskis, a lâras-hi. Ma... ne seblant ket dañjerus d'an nebeutañ... Arabat en em chalañ Aotrou Person, a ouzhpennas-hi gant un tamm goaperezh. Rak diaes e vez d'an unan tremen hep ober e vad eus ur veñjañs vihan p'en devez tro...

— Marteze a-walc'h, a droc'has ar c'hure, damfeuket, met kelaouet e vo ar jañdarmiri ganin koulskoude, e ken kaz...

2 Troet diwar Onitsura.

An archerdi... a soñjas Añjela Lizidour pa 'z advarc'has ar pellgomz. Hag e tirollas da c'hoarzhin.

Ur c'hoarzhadennig sklintin hag a damnijas betek ar pezhioù arrebeuri koaret teñval a ziwall e saloñs diouzh gouloù an deiz. Mont a reas ar vaouez betek ar voestig m'he doa lakaet he div gartennig diwezhañ, hag o adlen-nas meur a wech. Saourusoc'h-saourusañ e kave anezho, ha keuz he devoe da vezañ taolet an hini gentañ d'ar blotoù. Ne ouie ket ken ez-resis petra a oa c'hoarvezet gant ar sumo... Adskrivañ a reas dre eñvor rimadell ar c'hure kent klenkañ he boest en armel.

Ne ouzer ket mat penaos e voe degemeret danevell an aotrou Person gant pennarcher Perroz. War-se e tavas ar beleg, ken e c'heller krediñ ne voe ket d'e c'hrad. Met prestik goude e cheñchas ar jañdarm penn d'e vazh pa gavas ur gartennig e foñs e gepi goude rinsañ unan e Tavarn ar Porzh.

— Non de distek ! a soñjas, piv en deus bet an efrontiri...

Ha teurel ur sell tro-war-dro, droug ennañ. Kement a bratikoù a dremene d'an eur-se... Furoc'h e kavas gortoz bezañ azezet c'hwek en e gamionetenn a-raok lenn ar gartennig daonet-se. N'eus ket par d'ar c'houk-kreisteiz evit malañ soñjoù.

*Mont a ran er-maez
Da leuskel dek bramm bennak
Hir eo an deiz³*

3 Adaozet diwar ar manac'h Issa.

Tapet berr en em gave an archer. Unan bennak a gase an ton diwar e goust. Met ne oa ket evit embann danvez an torfed war ar groaz hep dont da vezañ fars an holl. Ret e oa c'hoari fin. Goude hir brederiañ e tivizas dibunañ an afer d'e vignon Jo Garreg, eus *An Tregor*. Penn kentañ an afer kentoc'h, rak ne oa ket anv da ziskuilhañ pennad diwezhañ ar romant-kazetenn, evel-just. Moarvat e komprenfe al lampon e oa tremen poent paouez gant e itrikoù.

Plijus e kavas Jo Garreg dezrevell an archer hag embann a reas testennoù kartennoùigoù ar c'hure hag an itron Lizidour (hep menegiñ o anv), o kontañ penaos e oa ur *serial* farser oc'h ober e reuz dre ar vro. Bewech e veze aozet e dorfedoù hervez ar memes patrom :

- 1) Lezel ur gartennig en ul lec'h dic'horthoz
- 2) Skrivañ teir gwerzenn berr ha kevrinus warni
- 3) Chom hep he sinañ

Pedet e oa al lennerien da gas keloù d'ar gazetenn.

Ne voe nemet ur respont. Hini perc'henn ar stallevrioù, Marsel Prad. Displegañ a rae hemañ penaos ne oa ket rimadelloù ar pezh a oa bet skrivet war ar c'hartennoùigoù, met barzhonegoù bihan mod Bro-Japan, anvet *haiku*. Kozh-Noe e oa ar stumm-se, ha poblek-kenañ e oa chomet. Kenstrivadegoù haiku a veze aozet c'hoazh gant gourmarc'hadoù zo e Bro-Japan. Plijout a rae an haiku d'ar Vretoned ivez, dre ma vezent ken berr hag ar rimadelloù, tost d'an natur, hag intret gant un tamm fent alies. Menegiñ a rae Marsel Prad anvioù Paol Keineg, Fañch Peru, ha Mai Ewen... Mat e vije bet, hervezañ, badeziñ ar ruioù nevez gant anvioù

ar varzhed-se, ha skrivañ unan eus o haikuioù war ar plakennoù. Gwelloc'h e vije bet eget « straed ar mimosa » bepred. Ha dre ma veze kavet stank-ha-stank kamellia ha bleuñv kaouled e kêr, anezho bleunioù o tont eus Bro-Japan, e kinnige e vije liammet Perroz gant ur gêr japanat. Bep bloaz e c'hellfed aozañ ur genstrivadeg haiku evit reiñ buhez da lec'hioù heverkañ Perroz gant an haiku gwellañ : plasenn ar marc'had, liorzhi Per-Jakez Helias e-tal ar mor, banell ar Jentilez, saonenn an Traouiero... Ne oa fin ebet da ginnigoù Prad, betek lakaat ar skolidi da ijinañ haikuioù, ha leuskel c'hwezhigelloù en oabl da zeiz Pardon ar Sklaerder, bep a varzhoneg vihan staget ouzh ur fiseleñ... En diwezh e pede ar re a fellfe dezho gouzout hiroc'h da lenn studiadenn Alan Kervern : *En desped d'ar frim*⁴ pe da zont d'e gavout en e stal-levrioù.

Pebezh oristal, a c'hwibanas Añjela etre he dent. Anavezout mat a rae ar Marsel-se. N'edo ket o chom gwall bell diouzh he zi, ha tro en doa bet meur a wech da reiñ un tamm sikour dezhi war-dro he garzh. Met tavedek e oa manet an den pa oa bet pedet ganti da zont da bakañ ur banne kafe. Dambrest e oa aet ar gaozeadenn da hesk, ha chomet boud ar paotr evel ur skrimper e-tal un tornaod ramp. Pebezh oristal... Ya... Graet he doa he soñj. Mont a rafe d'e weladenniñ.

Tintal a reas ur garilhon ken skañv hag un dornad ludu pa vountas war dor ar stal. Dilezet en doa Marsel Prad e labour kontauer nav bloaz a oa evit seveniñ e

4 Malgré le Givre, *Essai sur la permanence du Haiku*, emb. Folle Avoine.

hunvre kozh : sevel ur stal-levrioù. Met « kozh hunvreoù na zisoc'hont da netra »... Ha muioc'h a boultrenn eget a bratikoù a oa eno.

— Penaos ac'hanoc'h Marsel ?

Un hir a sellad disfizius a daolas Añjela Lizidour tro-dro dezhi war ar mogerioù goloet a levrioù.

— Sell 'ta, Añjela, a eilgerias Marsel, ton ar joa en e vouezh abafet. O pourmen emaoç'h ?

— Ya, o pourmen ma c'halite, e-giz ma welit ! Setu girzhier aze ha ne vefe ket fall ober ur c'hrenn dezho, a lâras-hi en ur ziskouez an estajerennoù uhel gant un taol groñj, kent sailhañ da c'hoarzhin. N'eo ket mat lezel ar follennoù da greskiñ mod-se. Lonket e vioc'h ganto un deiz bennak, sur a-walc'h !

— War ho tu mat emaoç'h Añjela, war a glevan... Deuet oc'h d'ober goap neuze...

— N'on ket ! Deuet on da gontañ deoc'h un dra bennak ha na vioc'h ket evit krediñ, Tonton H.

— Tonton H ?

— E ya ! Tonton Haiku !... Lenn a ran *An Tregor*, Marsel.

— Gwelout a ran. Ha neuze 'ta ? Petra 'peus dizoloet ?

— Me eo, ar vaouez, maouez he c'hartennoùigoù, an hini gentañ a zo bet heskinet gant ar barzh masklet ! N'oa ket bet roet ma anv gant ar c'hazetenner, met me an hini eo, en touiñ a ran !

— Arsa, n'eo ket posubl alato, a estlammas Marsel, o varmouzañ ar brasañ strafuilh. Ha... Ha resevet 'peus reoù all abaoe ? a c'houlennas hep kalz a gredenn.

— N'em eus ket siwazh.

— Daoust ha desket 'peus traoùigoù gant va zammig pennad a-hend-all ?

— Ya 'at. Ha pa vo lavaret, ne gavan ket displijus an haikuioù-se am eus resevet en un doare ken kevri-nus. Setu perak on deuet d'ho kwelout, just a-walc'h, petra bennak ma n'on ket boas da zaremprediñ ar stallevrioù. Met... peogwir ec'h anavezan ac'hanoc'h... Me zo deuet c'hoant din da lenn haikuioù all, kement ha gwelout...

— Mat 'peus graet Añjela, mat 'peus graet. Kemerit unan neuze !

— Kemer petra ? Ul levr ?

— Ket. Un haiku. Aze, e-barzh ar voest-bomboñioù.

Gant e viz yod e vuke ur pezh mell pod gwer war ar c'hontouer en ur c'hoarzhin dousik.

— Ya, sed ar pezh am eus ijinet goude “an darvoudoù”, evit trugarekaat va fratikoù pa brenont ul levr bennak diganin. Nemet, e-lec'h madigoù em eus lakaet haikuioù war tammoùigoù paper rollet, gant pep a seizennig c'hlas pe roz, evit ar baotred hag ar merc'hed... Ret eo pegañ ouzh keleier an deiz...

— Ne ouien ket e oa ur farser ac'hanoc'h Marsel ! Met ho pratikoù n'eus ket kalz anezho, diouzh live diabarzh ar pod... a skrignas Añjela en ur dostaat.

Marsel a zibradas ar voest ha diviñsañ ar c'holoenn.

— Dalit, dibabit unan...

Astenn a reas Añjela un dorn lipous, ha diskoulmañ ar seizennig roz gant ampartiz ur c'hazh-koad. Lenn a reas a vouezh uhel :

*Dres kent tarzha an deiz
Fringol ar pintig ha tra
'Met spoum ar c'hoummoù*

— Ma... ar wech-mañ n'eo ket gwall fentus... Ro din unan all 'ta.

*Kerkent ha hadet
Sed al leton a-steudoù
War chouk ar merien*

— Gwelloc'h e kavan hemañ. Se am eus gwelet meur a-wech. Sapre merien ! Ha neuze ez eus tud o poaniañ a-benn sevel traoùigoù a seurt-se ? Koll-boued ar varzhed-se, memestra ! Ne gav ket deoc'h ? a c'houlennas-hi en ur fourrañ an haiku e foñs he godell kuit a dortal.

— N'eo ket ken aes-se sevel un haiku... Reolennoù a zo da zoujañ outo ! Teir lodenn a ya d'ober un haiku, enno pemp silabenn, seizh silabenn ha pemp silabenn adarre. Seitek silabenn en holl, neuze. Dres ar pezh a c'hell unan distagañ en un tenn-anal. Mentadur anal ar vuhez an hini eo.

— Pouh...

Dourc'hwez a berlezenne war dal Marsel, krog an entan ennañ.

— Erbedet eo implijout ur ger a vare-bloaz ivez, evel em eus displeget war *An Tregor*. Ha mat eo ober gant un troc'h-gwerzenn da verkañ santad an estlamm. Se n'eo nemet ar reolennoù diazez. Reoù soutilloc'h a zo...

— Met pehini a gavit gwell, etre an daou haiku am eus pigoset, a-benn ar fin ?

— Disheñvel int, sur a-walc'h... Pezh a blij din eo ar vuhez o tiflukañ en he noazh dre hanterouriezh un netraig fetis, pe e vefe fringol ar pintig en didrouz, pe merien o kas greunennoù ganto. Ma n'emeur ket war evezh pa c'hoarvez an darvoudoùigoù-se e tremener

hebiou. Santet e vez pegen bresk ha pegen prizius eo red ar vuhez pa vezer fromet gant un haiku.

— Ya, met ne gav ket deoc’h n’eus tamm fent ebet gant an hini kentañ ?

— Marteze a-walc’h. Met klask a ra bezañ lijer ma n’eo ket fentus, ha degas sederidigezh ma n’eo ket drantiz. Ar barzh Issa eus Bro-Japan, pa oa deuet da vezañ manac’h, en doa dibabet un anv arouezius kenañ : “Klogorenn en un tasad te”. Sed an haiku, un dra skañv ha subtil, tost netra, pa lavarín mat.

Drusoc’h-drusañ ez ae an teodoù en-dro etre Añjela, a glasker kompren, ha Marsel, entanet da vat. Pezh a gomprenas Añjela, a-benn ar fin, a voe kement-mañ : Marsel a oa teodet-kaer. Paotr e c’hirzhier a ouie kaketal en e roll pa veze dichadennet ar gaoz en e jardin. Ha fromet e voe Añjela ken e voe, o tizoleiñ kalon e amezeg. Nann, ne oa ket ur peulvan. Santout a reas ur wagenn a deneridigezh oc’h aloubiñ he bruched.

Marsel a oa en ur stad all. Ar wech kentañ e oa dezhañ diskuliañ e vennozhioù hag e fromoù dirak ur vignonez. A-daol-trumm, e-ser un didrouz berr, e krias gant ar fouge-se a ziskouez kaout an dud lent pa gav o froudenn un nerzh kuzh da ziskar mogerioù o zoull-bac’h :

— Deuit d’am gwelout warc’hoazh. Ho tro e vo da zizoleiñ un dra ha n’emaoc’h ket ouzh e c’hortoz. Deuit e fin an abardaez, tro seizh eur, mar plij ganeoc’h.

An deiz war-lerc’h, d’an eur merket, e treuze Añjela Lizidour litenn ar garilhon. N’he devoe ket amzer da voñjouriñ Marsel. Hemañ, eus a-dreñv e gontouer, en

doa lakaet e viz a-sonn war e vuzelloù kement ha mirout outi a derriñ an tav. Mut e chomas Añjela, sentus, met war-c'hed. Marsel a reas sin dezhi da dostaat, dalc'hmat didrouz. Diskouez a rae ar pod-madigoù. Digor e oa. Gant un tamm hej d'e benn e roas dezhi da intent e ranke kemer un haiku. Tra ma astenne Añjela he dorn davit ur rollig seizennet, e chomas a-sav a-greiz-pep-kreiz, ha plantañ daoulagad yen e fas difrom Marsel. Edo o paouez spurmantiñ ur gartennig wenn e-mesk ar rolloùigoù paper. Kerkent he doa anavezet ar skritur. Adlakaat a reas Marsel e viz yod war e veg, ha kennerzhiñ e geneilez o stouiñ e benn un disterañ. Añjela a gemeras ar gartennig. Ha lenn eviti hec'h-unan :

*Koaniañ a rafec'h
Ma ne skrab ket e revr
Gant Tonton Haiku ?*

Hir e padas an tav. Ken hir hag un abadenn voureviañ, a soñjas Marsel ennañ e-unan. Difiñv-mort e chome Añjela dirak he c'hartennig, tra ma oa ur sapre charre ganti en he c'hreizig-kreiz. Pennfolliñ a rae rodoùigoù he horolaj diabarzh, dre ma ne oa ket ar memes tizh gant troioù he skiant ha distroioù he c'halon. Erfin e tivorfilas.

— N'ouzon ket ha gouest e vin da bardoniñ dit da sumo, a sklokas en ur ober tro ar c'hontouer war he fouezig, ur mousc'hoarzh ledan ganti war he muzelloù.

Amann, Amen

*Splujañ a ra e vizied er butun.
Lezel a ra e oeñsoù da rodal dousik,
hiroc'h eget na vefe ret,
Brav dezhañ flourañ an danvez frondus
Kent c'hwezhañ an tan e beg e rambre.
Chom a ra plom en e sav,
Paket en e frag dislivet
E-kreiz ar porzh.
Emañ ar bugel o sellout ouzh
Ar menez mut-se.
Evezhiañ a ra ampartiz an den
Oc'h amboulat e sigaretenn.
Santout a ra ar bed o treiñ etre e vizied.
Un dra bennak en em gav en tu-hont.
"Sec'h an douar... "*

Eürus on bet e koadoù Rozfaou. Re yaouank e oan evit en gouzout avat. Ar vugale ne vezont ket e chal gant al levenez na gant an amzer o tremen, dre c'hras Doue. Met divjod roz kramennek, perlezennoù dourc'hwez, ha daoulagad o lufrañ

a-us da velloù jelkennoù bara kras n'oufent ket livañ gevier. An eürusted n'hell bezañ nemet raksantet koulskoude. Intent a zo lakaat hed. Hogen dre an hed-se e toull hon denelezh he hent. Gant ar gerioù omp dalc'het er-maez eus ar bed hag eus nep joa zivesk. Evidon-me, kent ar gerioù, em eus kresket evel ul loenig gouez hag a oar chom a sav a-greiz-pep-kreiz evit selaou sarac'h an deliaoueg a-us d'e benn.

Pa dinte kloc'h ar maner da greisteiz e oamp galvet da leinañ. Ar c'hloc'h hirvoudus-se a vourren tennañ war e chadenn a-vole-vann, me ivez. Ne roe ket ar memes son neuze. A-bell e oan gouest da anavezout piv a vralle anezhañ : va zad, va mamm, pe va mamm-gozh. Kreñv hag ingal, dousoc'h ha peuzingal, skildrenk ha direol... Hol liamm e oa, liamm ar galon a nijelle betek ennon e koadoù Rozfaou. Kelc'hiet e veze tachenn bellañ ma c'hoarioù gant ar wagenn frealzus-se. Ne ouien ket c'hoazh e c'hell ar c'hleier enkantiñ fin ar peoc'h, an tangwall, ar c'hañv...

Va zad a gare Rozfaou dreist pep tra. Labourat a rae a-lazh-korf a-benn damesaat ar struj hag an drez en domani. Gantañ em eus desket troc'hañ, krennañ ha diskoultrañ. Gantañ em eus graet war-dro ar ruskennoù hag ar mel skedus. Gantañ on bet davit dour betek ar vammenn e-kreiz ar c'hoad. Brogadoù a zegasemp ganeomp war ur garrigell. Ret e oa silañ an dour a-dreuz ur wiadenn kent evañ anezhañ. Difretañ a rae larvened e foñs al lien. Dre-holl e tifoupe ar vuhez. Tomm e oa kalon va zad ouzh ar gwez meurdezus : ar sedrez argantaet, ar faou ruz, an derv... Kontañ a rae deomp penaos en doa savet lochennoù e brankoù uhel ar pin sapo gant e vreur yaouank pa oant krennarded. Bremañ e kave gwell hemañ diwezhañ mont da chaseal, ha me war e seulioù evel ur c'hi fringus.

Mestr e oa va zad war biojoù ar maner. Pezh a dalvez ne oa mestr war netra.

Va mamm-gozh an hini he doa aotrouniezh war an tiegezh. Ganti e veze renet pep tra, daoust dezhi bezañ seven. Gouzout a ouie stagañ dreznenn ouzh he c'homzoù flour. Douget e oa d'he fenn hec'h-unan, ha reutik e veze gant va mamm, na gare tamm ebet chom en he gourc'hemenn, anat deoc'h, dreist-holl pa veze anv eus fardañ boued. Daoust d'am mamm-gozh reiñ lark da nouspet ober a drugarez, e oa deuet da vezañ pizh-gagn gant ar boued. Un hêrezh eus ar brezel e oa marteze, pe e oa bet aliet gant he mezeg da zamantiñ d'hec'h avu aet faezh, pe e oa an tech nevez-se aspadenn ur feiz hardizh... Bezet a vezo e teuas ar geusturenn da vezañ treutoc'h-treutañ du-mañ, a-feur ma krec'higelle ar gozhiadez.

Tamm-ha-tamm e oa aet ar wastell-amann da wastell-mann... Da gentañ penn he doa divizet Mamm-gozh tremen hep druzoni, war zigarez e oa bouedek a-walc'h ar wastell gant an tammoù avaloù a veze strewet ganti en toaz. Goude-se he doa tennet kuit ur melen-vi, daou velen-vi, an holl vioù, ha betek an tammoù avaloù... Ken ne chomas nemet anv ar wastell da leuniañ hor c'hofoù filiped marnaoniet. Nenn-zero e voe lesanvet ganeomp da neuze, evit en em veñjiñ, ha gant hiraezh d'an amzer dremenet, pa ouie-hi aozañ dour-flamboez ha *pudding* Nedeleg. Ar pleg viktorian-se, deuet war an diwezhad, a voe kaoz d'hec'h argoll.

Mont a reas war-arbenn an dañjer, hep gouzout dezhi, hag en em deurel e geol ar bleiz. A-holl-viskoazh he doa va mamm-gozh cheriset he mab eil-koshañ muioc'h eget va zad, bezañ ma touge bri dezhañ. Breur va zad a ouie an

doare. Un den c'hwek ha karadek e oa. Bemdez e pellgomze d'am mamm-gozh da seizh eur noz, diwar e lec'h labour. Hag hi a biltrote evel ul logodennig sorset betek andon ar grizilhon. Neuze, pa 'z eas va eotr war e leve e tivizas va mamm-gozh reiñ da bep hini e lodenn eus an hêrezh. Dav e voe d'am zad lezel Rozfaou d'e vreur yaouank. Ne voe tamm sach-blev etrezo, met ken brevet e voe va zad gant ar glac'har ma voe sammet gant ar c'hleñved etre daou benn ar bloaz.

Neoazh, e ser an hêr e teuas an hêrez. He divizoù he doa graet va moereb a-raok asantiñ ober he annez e Rozfaou. Nevesaet e voe ar maner penn-da-benn. Troet e voe rakkambr diginkl ha teñvalik ar sal-debriñ d'ur *boudoir* kuñv, ma voe degemeret ar gouvidi a renk etre. E mod-se e voe argaset da viken ar frond skildrenk a vorede e pres ar c'hoñfiterioù etre ar podadoù kastrilhez hag an tasmantoù. Lamet e voe pezhioù darioù greun-vaen ar gegin gozh. Karrezioù sklaer, aes o dilouzañ, a voe pavezet al leur ganto. Ar mogerioù hag al lein, suilhet holl gant ur maged kantvedel, a lakajod adlivañ propik. Ur geginerez liesimplij a voe trec'h war ar fornigell potin. Kaset e voe koufr ar c'heuneud d'ar blotoù, ha ne chomas eus ar siminal ramzel nemet ur gaoteriad bleuñv, o lugerniñ evel ur pezh aour war revr ur rouanez. Ken feulz e oa bet an argadenn, ha ken kabac'h e oa erru va mamm-gozh, ma voe ret dezhi en em zaskoriñ hep en em gannañ.

Met ar pep krisañ a oa da zont. Kastizet e voe Mamm-gozh diouzh he fec'hed. Rak an hêrez nevez a gemeras penn an tiegezh war bep tachenn. Gant se e voe mestrez war ar boued. Plac'h he c'hof e oa va moereb, hag ur geginerez hep he far a oa anezhi. Degas a rae ar pladadoù a zoug he

brec'h tra ma chome he feñsoù war a-dreñv, evel pa vijent bet diwezhat un disterañ, gant an ampl ma oant. Ne oa ket kaoz ganti da reiñ harz d'an druzoni na d'ar sukr. Biskoazh ne ginnigas fardañ meuzioù skañvoc'h d'he lezvamm. Ha feuket-mort e tiskoueze bezañ pa ne veze ket graet un tañva da gement tamm keuz a oa war ar bladenn. Dav e veze da Vamm-gozh, neuze, kemer hag adkemer dre ma plave ar pladoù en-dro dezhi. E-giz-se e voe boureviet Nenn-zero gant Miss-amann e-pad tri bloavezhia-d-hir. Fall-put e teuas hec'h alan da vezañ. Koeñvañ a reas he dremm, erru roz ha frailhet evel ur rost saoz. Aet e oa ken mut ha bouzar hag ur c'hleuz. E fin an trede goañvezh e reas ul lamm-chouk-he-fenn e-kreiz an oaled, marv-mik. Adkavet he doa Rozfaou.

Bez' e c'heller en em c'houlenn pegen naturel e voe marv ar vaouez kozh. Petra a droe war spered va moereb pa leunie kof Nenn-zero ? Daoust ha fellout a rae dezhi bezañ brokus en he c'heñver, pe ziskouez dezhi e oa he fizhoni ur pleg euzhus ? He diemouezh an hini e oa, marteze, a oa bet kaoz da varv ar gozhiadez. Peotramant he doa divizet a-ratozh-kaer en em zizober anezhi ar buanañ ar gwellañ... Da grediñ ez eus he doa va mamm-gozh dilennet an displeg diwezhañ-mañ. Abalamour da betra, neuze, ne glaskas ket terriñ he rañjennoù ? Ne vije ket bet diaes dezhi kemer harp war he mezeg evit goulenn boued yac'h ha dilardet. Met raksantout a rae ne vije ket bet trec'h, moarvat, m'he dije disklêriet ar brezel ouzh ul lezverc'h ha ne zeue poz brezhoneg ebet war he zeod. Boued yac'h he dije bet, hep ket a var, met he mestroni ne vije ket bet daskoret dezhi e nep doare. Neuze e lezas he lezverc'h d'he jahinañ dousigoù, ha diwar-se he devoe he digoll soutilañ : eus don-donañ he feiz divrall e tinodas an eurvad da gas he bourev d'an ifern yen evit ar

beurbadelezh. Ken neuze e voe liammet an div gristenez gant ar memes tonkad, reiñ hag emreiñ taol ar marv.

Tremen a ra an amzer e Rozfaou. Dalc'hmat e voubou ar rozeg en dro d'ar mogerioù kozh. Ar razhed-musk a zigor arroudennoù berrbad a-dreuz pallenn fer an douvez. Saotret eo bet mammenn ar c'hoad, met dour-red zo bremañ. Bugale a zo o c'haloupat dindan alez ar faou ruz, evel un taol-gwenan leun a c'hoarzhadegoù hag a c'haromadegoù... Garzhata a reont davit mouar diouzh an drez. Sevel a reont lochennoù kuzh. Lavaret ez eus bet din en doa kroget ar mab henañ gant un dastumad balafenned a vez spilhennet gantañ war dammoù kartoñs. Pa dinto ar c'hloc'h e teredo an holl lamponed war gaout o lod eus an dartezenn flamboez. Marteze e chomo ur c'hañfardig a-sav, a-greiz-pep-kreiz, evit selaou sarac'h an deliaoueg a-us d'e benn.

*Ma chas zo en em gollet
War ar stêr alaouret
Diouzh ar mintin o galvan
D'an noz o c'hlevan.*

En ur lenn deizlevr

Even dindan guzh

« *Un oberenn arz a zo un torfed difazi.* »
Jacques Monory

D'ar 7 a viz Ebrel

N'on ket gwall droet gant an nevezamzer. Re a grog gant ar jardin. Leton foll ha girzhier diroll. Dalc'hmat ar memes randonenn : troc'hañ-didroc'hañ, skrabañ-diskrabañ... Ha stadañ, seul dro, pegen diegus 'oan bet er bloaz tremenet : ar gwez-faou o c'hortoz bezañ diskoultret, dorig traoñ ar jardin aet e pilhoù, debret toenn ar pennti gant ar man... N'eus nemet grillhaj kraou Dinamo ha Kozak a zresan ingal. Ret-mat eo din... Ken buan all e kloukfent skribiton an amezeg. *Un distrob kaer ! Ar fri mic'hiek divergont-se...* Hag ar gablusted pegus-se, bewech ma kemeran ar mennozh start da adlivañ ar gloued pa ouzon ervat ne rin ket. *Warc'hoazh... Warc'hoazh, warc'hoarz...* ar bedenn-se am eus bet klevet aliesoc'h eget

*ar bater ez kenoù... Ur seurt teneridigezh on bet aloubet ganti er mintin-mañ evelato dirak abafted Mab-den, o verzout ar gouezeri hag ar mergl o c'hounit tachenn er maezoù hag el lochennoù tro-dro. N'on ket ma-unan war a seblant. A-ouenn eo da Dregeriz vat chom da lugudiñ. Nemet e vefe pleg naturel ar wazed en o oad kreñv... *Kement-se ! Prestik on bet diabafet avat gant Mari frot-difrot o skeiñ war an tach : « N'eo ket a-walc'h dit bevañ war gont ar barrez, pezh didalvez ! » Nag ur misi an ehanoù divarregezh didermen evit lavaret gwir ! Bevet al laboused bihan hag ar bokedoù-laezh, paourkaezh Didig ! *Penaos em eus graet evit gouzañv an "Didig"-se, abaoe ar c'heit, e-giz pa ne vije ket poanius a-walc'h bezañ Marc'harid !***

D'an 12 a viz Ebrel

Mennet start hiziv. *Ur wech n'eo ket atav eo !* Petra a c'hoari ganin ? Kemeret em eus va zro eus an tamm startijenn dic'hortoz-se evit mont betek *Kiloutou* davit un dic'harzherez. Yudet divalav en deus graet Kozak tra ma klemmiche Dinamo en ur c'horn. Didig a oa joa leizh he genoù. Garvlammat a rae zoken. Ur seurt flamenko kamm-digamm... Kreñvoc'h enni ar sourpren da gaout he goulenn eget an druez ouzh mizer ar chas. Fennozh on laouen avat. Bountet em eus ganti ! Difraostet prop lost Stang ar Merzher. Ma... Dleet mat e oa din va gwerennadig dour melen. *Da werennad hag he c'hoarezed bihan ! Anat e oa da vanne warnout... Kouezhet ez koch kozh adarre... Gwir eo memestra 'poa kiet en deiz-se ! Ha diskouez dremmoù laouen o tont en-dro, dourc'hwez holl, liv an avel sin war da dal ha frond ar raden gant da zivgazel... e-giz pa zebrez da vara krazet beure-mat goude c'hoari daou an nozkent...*

D'an 22 a viz Ebrel

Klask mirout pe klask tec'hout ? Eus pelec'h e teu ar c'hoant da zuañ pajennoù ar c'hozh kaier-mañ ? Netra da welout, emichañs, gant kuzhutadennoù plac'hig he zrefu kentañ, ront he skritur, gant kalonigoù kofek war al lizherennoù "i". Ne glaskan ket kompren ennon gant ur melezour godell ivez, na bevañ un eil buhez, na kofes va fec'hedoù. Ar c'hoant d'en em gavout ganin-me va-unan neuze ? Sed am eus merzet : seul vui a zroukrañs ennon, seul vui a fifil em fluenn... Bennozh da zDidig e teuin da vezañ kazetenner deiz pe zeiz ! Afer ar c'hig n'on ket evit he fardoniñ. *Pfff ! debrer-linad, me zo pennkaoz eus a gement droug en em gav evel-just !...*

D'ar 24 a viz Ebrel

N'oan ket evit padout ken. Leizh va lêr gant ar blaouerien stek. Ur vuhez e servij ar c'higerezh ! Ur vicher nobl, ma 'z eus ! M'am bije gouezet em bije nac'het mirout ar mekanik saosis-se. Dre lubanerezh eo deuet Marc'harid a-benn eus he zaol. « Ur mailh out war ar c'hilhevardon, va lellig. Te eo priñs ar silzig ! 'Fell ket dit gwalc'hañ da zDidig ? Ne gemero ket kalz a blas ar mekanik er c'haridi. Hag evit gouel ar c'harter, soñj 'ta... 'peus ket c'hoant da reiñ plijadur d'hon amezeien ur wech ar bloaz, bremañ m'eo echu gant ar stal ? » *Ha kribell a-walc'h 'peus da sammañ kement-se war va chouk, min benniget ! Te eo a felle dit mirout un eñvorenn eus ar bitrakoù-se... An amzer gozh... ar familh... Bezet a vezo, ganin e oa ar wirionez : nag a verzha da genver gouel an amezeien... « Deuit war-dro tudoù, saosis evit an holl ! » Pa vez roet evit mann, e teu klianted hag entan ! War-bouez nebeut n'o dije laosket griñsenn d'ar chas. An daou-se zo en em daolet war ho skudell.*

'Vije ket bet brav astenn un dorn... Pegoulz em eus troet va chupenn ? 'M eus ket soñj ken. Afer krash ar c'harr-nij er Menezioù Roc'hellek marteze, p'o doa an dreizhidi plaouiet ar c'helanoù. Un distegner eo bet. Taol ar marv... Tout am boa gouzañvet didrefu a-raok : mouezh gouez ar gwad klouar, bourbouilh ar stripoù o kouezhañ er penton, melloù lagadoù bevin divuhez, teodoù diframmet, nervennoù glas en avuoù leue, toulloù an talmerennoù e kalon an anoared, yudadennoù ar moc'h dic'houzouget... Tamm-ha-tamm on bet koñfontet er charnel distrad-se... Baradoz ar c'helien hag ar c'hontron ! Ardoù, chistroù, ardoù, chistroù...

D'an 13 a viz Mae

Gouel an amezeien. Graet em eus anaoudegezh gant Kloe. *Sell 'ta piv ? Ne oa ret ebet kuzhat da zeizlevr e donig-donañ da voestad ostilhoù, penn beulke. Splann e oa he jeu pa rae minoù o kildroenniñ en-dro dit gant he daoulagad lamm-er-park, tra ma raen-me strapenn ez kichen. Na te, pennboufet gant al lorc'h, e-giz pa vije bet kaset ar wiz ludik d'an tourc'h kozh, ur plac'h ken yaouank, ken bronnek, ha ken... dizimez ! Ha te ha displegañ mont en-dro ar mekanik saosis dre ar munud. Pegen lu, paourkaezh Even... Ur plac'h tre. Lentik he mousc'hoarzh ha peg war he gorre. Ha tan dindan he brozh ! Erlec'hiadez eo e Lise Sant-Josef. Erlec'hiadez... se zo boutin etrezomp eta. Erlec'hiadez on bet va buhez-pad. Erlec'hiadez petra, erlec'hiadez piv, n'ouzon dare, met erlec'hiadez, sur eo... Lakaet he deus ar gaoz war ar mekanik saosis. Brav he deus kavet. Ha troet an dornikell ! N'em eus ket kredet disac'hañ va sekredig a-fet reol-voued... Ur boser hepkigour n'oufe ket fardañ saosis a-feson, anat ! « Souezhus, emezi, gwelout ar c'hig*

drailhet o vountañ dibardon war ar vouzellenn troñset en-dro d'ar gorzenn dir ! ». Ha dirollañ da c'hoarzhin. Hopala ! Kloe ger, 'm eus aon e faziez war an hent un disterañ... *Ne fazi tamm ebet, ar velenardez-se... Ober a ra he souchet. Stranell ! Se eo neuze... kavout a raen ac'hanout un tammig nouchoc'h eget boaz... Gouel an amezegezed, na petra... Vad a ra c'hoarzhin. Santout a ran ar vuhez o tiflukañ ennon e-giz al lanv o tegas dour fresk ha chifretez birvidik er poullou lor. Poan a rez din, Even... Gwechall e oamp kustum da c'hoarzhin ivez. Soñj 'peus... sae gouronkañ tintin Maivon... aet laosk gant an amzer. N'oa ket anv a brenañ unan nevez gant ar Vigoudenn kras he revr-se. Hanter ziwisket e oa gant kement rolladenn a darzhe. En he noazh betek he bouton-krampouezh... ha sklokal, ha kouignal... Ha ni daoudordet, o c'hedal ar wagenn gentañ... Pegeit zo n'em eus ket c'hoarzhnet ganit Even ? Pet vloaz zo ?*

D'ar 14 a viz Mae

Kiger hepkigour... Ret e oa reuziñ pe derriñ. Torret em eus. “*Burn out*” ... liz d'ar mezeg. Hag un ehan labour da heul. Iskis ar *burn out*-se memestra, en ur gêr vihan a-ziwar ar maez... Gwechall e veze graet diwaskadenn eus kement-se etrezomp, hag a vouezh izel... Cheuc'hoc'h bremañ, sur a-walc'h. E-lec'h bezañ lakaet da skubadur ar bed e teuer da vezañ reuzied ar vuhez kriz... Douger kroaz ha douger banniel. Un haroz brezel, pe se. Haroz n'on ket avat. N'eus ket anv ganin a saveteiñ ar blanedenn o tifenn ouzh ar saout da doullañ an oabl gant o brammoù direzon, pe o vountañ ar barrezianiz war an tofu hag al letuz... Spontus pegen feuls ar stroñs memestra. N'oa ket evit sevel va c'hontell-drailhañ ken. Heuget e oan gant

kement-tra a brene ar glianted. Anvioù an dispouilhoù, dreist-holl, n'oan ket evit o gouzañv. P'he doa goulennet an Itron Meuris daou c'hant gramm kig skevent diganin evit he c'hazh teuc'h em boa redet d'ar privezioù ha teurel diwar va c'halon... Hi a rae lusk ne wele ket. Ur vaouez gentil... Ne grede ket goulenn... Met ur pik goulennata e oa deuet he fri da vezañ e-kreiz he fas parch. Diaesoc'h-diaesañ e oa din kuzhat va stad reuzeudik.

D'ar 15 a viz Mae

Marc'harid ne gompren ket ur siseurt er pezh a c'hoarvez ganin. Seul vui e klaskan displegañ, seul vui ez egar. Ha bewech e klevan va seizh seurt ruz ! « Bec'h dezhi, ardaouer ! Poent eo adstagañ ganti. 'Maout ket o vont da foeltrañ stal da dad avat ! *Graet eo...* Tri rummad ! Nag ur vezh ! Ma revr gant an hepkigourien ! Eus arc'hant an tiegezh ez eus anv, immobil ! Harz pe grev neuze ! N'eo ket ken start-se ober van da garout da vicher avat ! Sell ouzhin 'ta. Daoust ha ne ran ket an neuz d'az karout abaoe bloavezhioù ha bloavezhioù ? » *Gouzout a rez a-walc'h ez an un tammig re lark ganti pa 'z an er-maez eus va c'broc'hen. Ret e oa disorsañ ac'hanout evelkent, anduilhenn !* Kaer am eus bet degas da soñj dezhi eus va leve divarregezh dreist da zereat, n'eus bet fin ebet d'al letani ken em eus diskuliet va zaol feuk krenn-hakrak : « Biken ne vo berr an traoù ganit, Didig. Da anv am eus lakaet war va asurañs vuhez e kenkaz e lipfen va loa araozout ». Sed eo bet divarc'het avat. Troc'het he c'hwitell. Ne ra ket tuf war ar mouar, kroc'hen gagn ! E-pad ur par berr ne gleved ken nemet Kozak ha Dinamo war-c'hed o yod kig ! *Paourkaezh tru !...*

D'ar 16 a viz Mae

Didig, Didig, na pegen sot on bet ganit, pa soñjan ! Da saeig du war vein ruz Ploumanac'h. Da boulligoù dizoñv. Da zaoulagad brezelerez pa vezes o lipat da gornedad dienn-skorn sivi-vanilhez. Frond ar roz kaouled gant da zivrec'h kuilh. Daoust ha dalc'het 'peus soñj eus foenneg Traoñ-ar-Gov, p'hor boa komzet un nozvezh-pad, penn-ouzh-penn, da-heul tro-noz al loar ? *Pa raemp un tav gwech ha gwech all, e saves war da ilin ha bouchañ din dousik-dousik war va malvennoù evel ur valafenn vezv, pe e plantes ur pok war va muzelloù prim-ha-prim : « Dal 'ta ur sterederenn-dared ! »* Afrikaniz a lavar ne vez ket kollet hec'h anv gant ar stêr pa ya da hesk. Emichañs... Daoust hag estrañjourien omp deuet da vezañ ? Ar vugale, ar gigerezh, an tele... Kement tra en dije dleet hon unaniñ en deus lakaet hed etrezomp. Bale a raemp kazel-ha-kazel er penn kentañ. Tamm-ha-tamm hon eus pellaet, a-silik, ha troet ar rozenn e plac'h-pikoù... *M'az pije desket ar verboù keginañ, gwalc'hiñ, ferñ, kempenn... ha ma n'ez pije ket disoñjet talvoudegezh ar gerioù labourat, soursial, kaozeal... ha soavon zoken !* Ha bremañ ? Ne blij ket ar memes stiradoù skinwel deomp... Game of Thrones pe Dawnton Abbey ? Sach-blev adarre, ken na vo pep a dele, pep a wele, pep a leve...

D'an 20 a viz Mae

Pellgomzet he deus Kloe. Pedet on da bakañ ur banne du-se. Ezhomm he deus da gemer kuzul diganin. War-dro he liorzbig, diouzh a lavar. Ma... kuzuliet e vo... *Na petra 'ta !...* Lavarout a rin da Varc'harid ez an da zougen dorn da Jakez. 'Fell ket din teurel plouz war an tan... Fas koad bemdez. Selloù du, a-zindan. Skoelf he fenn, ken

e teu flaer em bragoù pa dreuzan ar gegin. *Flaer zo bet a-holl-viskoazh ez pragoù, Even. Met ar wech-mañ e vo gant gwir abeg moarvat !*

D'an 21 a viz Mae

Diskennet eo va muiañ-karet em louzaoueg frondus da lakaat e dropell da beuriñ. Kutuilhet en deus liliennoù. *Biskoazh c'hoazh ! Gwell e ve ganin paouez da lenn an torch-revr-se bemdez Doue kent treiñ da sot.*

Na brav out, mignonez, na brav out ! Koulmed zo eus da zaoulagad a-dreñv da ouel. Evel un tropell givri eo da vlev ha da zent a zo par d'un tropell deñved touzet o tistreiñ eus ar poull doura. *Tropelloù, tropelloù, tropelloù...* *Ne vank ket avel dezhañ ! Meskañ yod ar c'hantikoù sakr gant e vazh-kig...* Heñvel ouzh un hanter c'hreunadezenn eo da vougenn. Da zivronn a zo e-giz daou venn, gevelled ur c'hazelenn. Un neudenn ruz-tan eo da vuzelloù. Mel ha laezh zo dindan da zeod. *Ne vo tavet munud ebet deomp !* Evel tour David eo da c'houzoug. Kolonnennoù marbr gwenn a zo eus da zivhar. *Se am boa merzet avat !* Gwalennoù aour eo da zaouarn. Ur jardin kloz out, ma c'hoar, ur vammenn gloz, ur feunteun siellet. C'hwezh, avel-sterenn ! Deus, avel heolel ! Flourit va jardin. Ra savo frondoù c'hwek diwarnañ... *Dalc'h krog va gwaz, a-barzh pell e taoli stronk !*

Astennet en deus va muiañ-karet e zorn dre ar prenestr ha strafuill zo savet em c'hof evitañ. O kousket edon, hogen va c'halon a chome war zihun... *Te a lavar a-walc'h...* *Graet ar gra neuze. Met an hini a c'hoarzh diouzh ar beure a c'harmo da noz... M'en tou !*

D'an 23 a viz Mae

Kloe n'he deus ket pellgomzet dec'h, nag hiziv betek-henn. Iskis... *Goude ar c'hoari e teu an dic'hoari. Kae da flourań da chas 'ta, kement ha kaout un tamm frealz. Int a oar marteze. Al loened... war a lavarar...*

D'ar 24 a viz Mae

Na man na mordo... Warc'hoazh ez in da glask keloù. Ne gomprenan ket.

D'ar 25 a viz Mae

Respont ebet. Kaer am eus bet seniń ha skeiń. Tra. Didrouz an ti. Ne seblant ket bezań er gêr. Pe kuzhat a rafe ? Goulennet em eus ouzh ar varmouzed tro-dro. N'o deus ket sońj bezań gwelet an erlec'hiadez evit an deizioù. *Krog eo ar wirionez da skediń, Even. Echu eo. Fin ar pardon...*

D'ar 27 a viz Mae

Treiń a ra an traoù da fall. Deuet eo beg e dog da seniń du-mañ. Daou zen n'anavezan ket. Ur c'homiser hag un eiler. Minet ken fall an eil hag egile, ken em eus sońjet e oant dougerien arched... *Kentań klevet ! Er-maez edon, sur a-walc'h. Ne vanke nemet ar re-se ! Ma teu ar Republik da soursial ouzh hor c'hrampouezh...* N'int ket diwar chas ar vro. Ren a reont o enklask war diankadenn Kloe Baterol. *Hounnezh ! Ur brav a zijabl !* Ditouret int bet gant Rener Skol Sant-Josef. N'eo ket bet gwelet Kloe er skol abaoe an 22 a viz Mae. Keloù ebet, na d'ar rener, na da hini ebet eus he c'henseurted er skol. Pas un SMS zoken. Hag evel-just, ne respont ket ouzh ar pellgomz. N'eus bet kavet kemennadenn ebet en he zi. Unan bennak en defe

va gwelet o seniñ ouzh he dor hag o vont tre d'an 21 a viz Mae. Ha goulennoù diouzh an druilh da heul. Petra a ouzon a-zivout Kloe Baterol ? Pegoulz ha penaos hon eus graet anaoudegezh ? Peseurt doare plac'h eo ? Ha peseurt darempredoù a zo etrezomp ? Daoust ha gouzout a ra ma gwreg em eus rentet bizit da Gloe Baterol d'an 21 a viz Mae ? *Sell 'ta ! Fresk emañ bremañ !* Daoust ha merzet em eus un dra bennak ispisial en deiz-se ? Na poz ebet digant Kloe Baterol hag a c'hellfe heñchañ anezho ? Ha kement zo... Mut on chomet war traoù zo evel-just. *Kentoc'h bale moan, a-dra-sur !* Met ar pezh am eus respontet a zo gwir bater : n'em eus bet keloù ebet adalek an 21, hag emañ ar memes goulennoù direspont o rodellañ war va spered bremañ m'eo sklaer eo aet kuit Kloe. Ma Doue petra am boa lavaret ! Ha penaos e ouien e oa aet kuit ? Ha da belec'h... E fin ar gont, e c'hellfe bezañ kalz grevusoc'h, gouez dezho. Ma... lezet o deus un niverenn bellgomz, e kenkaz. Gwir eo on gwall nec'het.

D'an 29 a viz Mae

Fall foenn ! Deuet int en-dro. *Ar wech-mañ e ouzon a-walc'h !* Cheñchet an ton ganto. Gwall zishegar an tamm anezho, evel pa vijen unan da ziskrediñ warnañ. Liz d'un amezeg e vije bet klevet ur safar digustum gant va chas d'an 22 a viz Mae, pardaez-kloz. Klask a reont goro ac'hanon o hadañ ar gaou evit klevout ar wirionez, moarvat. Met peseurt gwirionez ? Ensellet o deus an ti, ar c'hrignol, ar gegin, ar c'harrdi, kraoù ar chas... Ha goulennoù diwar-benn Kozak ha Dinamo, forzh pegement. Skoet from enno gant va c'houlouchoù, a-hervez. N'int ket tagus, am eus displeget, keit ha ma vezont bouetaet mat. « Piv a ra war o zro ? Da bet eur e

vezont bouetaet ha peseurt a vez roet dezho da zebriñ ? Koun hoc'h eus o dije graet un toumpi d'an 22 a viz Mae... ? » N'em eus ket avat... Goulennoù resis ha diniver kenkoulz all diwar-benn ar mekanik saosis... Pegoulz em boa graet gantañ ar wech diwezhañ. Daoust ha trouz a ra pa ya en-dro ? Ha klevet e c'hellfe bezañ gant an amezeien. *Iche, n'int ket ken kouilhon hag e tiskouezont bezañ...* Ret eo bet din lañsañ ar c'heflusker, dezho d'en em rentañ kont... Erfin e seblantent bezañ chomet war o c'hoant. Aterset o deus Marc'harid war ma lerc'h, en hec'h-unan. Chao vo ganin fenozh, hep mar... *Un eurvezh kreñv ! Mab ar c'hast ! Degas Kloe war an dabier ne voent ket pell. Ha gwaskañ war ar gwiridig gant ur meni birvilh melkonius...* Kaer em boa klask va ribouloù, n'oa ket tu d'en em siliennañ. *Lorgnez ! Ha kement-se war da wall Even ! En ur soubenn vrav 'peus lakaet ac'hanon...* P'edont o vont kuit em eus kredet goulenn gant ar c'homiser peseurt liamm a rae etrezomp hag ezvezañs Kloe ? N'hell ket bezañ kuzhet en ti, anat ! E-pad pell en deus paret hemañ e zaoulagad warnon hep rannañ grik. Daoulagad teñval-sac'h. Daou buñs brein gant eskell-kroc'hen prest da blaouiañ nep ditourig. Gant ur mousc'hoarzh sklas en deus respontet an eiler edont e soñj dont en-dro gant ur skipailh skiantel d'ober erlamadoù... *Erlamadoù ? Peseurt erlamadoù ?* Lakaet o deus ar mekanik dindan siell. « N'heller lezel netra a-gostez... Ur gwall afer, 'm eus aon... » Arsa ! E peseurt lagenn omp kouezhet, Marc'harid !

D'an 30 a viz Mae

Alleluia ! Trinket gant Didig ! Ur c'hopad ha neket ur chopinad ! *Ar voutailhad a-bezh a zo bet riñset ganeomp, va faotrig...* *Un dever sakr eo dougen enor d'an trec'h !* Asantet

em eus tañva ur begad eus pezh mell etrekostezenn Didig zoken ! E gwir, un oaziz en deus bleuniet e gouelec'h va foull-kalon ! *Gortoz pell...* Pell zo n'oa ket bet kement a ebat ennomp. Hag ober bos diwar-goust hon daou babor ! « Emaomp e soñj dont en-dro gant ur skipailh skiantel d'ober erlamadoù ! ». « *Troet on da grediñ, Itron ger, ho pefe un abeg sonn da zrouglagadiñ Kloe Baterol...* » « Aferioù a seurt-se hon eus bet diskoulmet kant gwech warn-urgent ! » « *Ret eo anzav omp gwall nec'het gant ar mekanik saosis-se...* » Deuit 'ta lern fin, ma vo diskouezet pegen speredek oc'h ! Taolit ur sell ouzh al lizherig a zo degouezhet ganeomp er mintin-mañ, sinet ha siellet... Gant piv eo sinet ? Gant Kloe Baterol ? Biskoazh kemend-all, pevar lagad d'ar marc'h dall ! Neuze 'ta, divergontiz ebet gant an ozhac'h ? Ne vije ket bet drouklazhet ar frizenn dre oaz ? Sur oc'h ? N'hoc'h eus ket kavet he biz meud er mekanik saosis ? Na medalenn he fask bihan e toull revr Kozak ? *Tan dezhi Even ! Adkavout a ran va moulc'hig goapaer !* Ma... lennit amañ da-heul, ha lennit mat, Aotrou Maigret hag Aotrou Poirot, ma vo digoc'hennet ho taoulagad :

Honfleur, d'an 29 a viz Mae

Even ger,

Va digarez ma skrivan dit gant kement a zale. Emichañs n'em eus ket desachet re a drubuilhoù war da chouk. Gwell eo bet ganin mont kuit. N'en em santen ket barrek da dalañ ouzh da c'houlennoù. N'oa ket gwall zereat eus va ferzh mont diwar-wel hep kas keloù da zen. 'M eus aon n'oan ket evit skrivañ na flapañ. Trejeboulet e oan ha kollet mik. Prantadoù bourrus am eus bevet ganit. Prest edon da vont pelloc'h, evit lavaret gwir. Santet em eus ne oas ket diseblant ivez. Komprenet em eus edos

o vont dre un enkadenn gant da wreg. Padal, anat eo ez eus c'hoazh liammoù bev, liammoù kreñv, etrezout ha Marc'harid. N'eo ket ma mennozh c'hwezhañ trouz etrezoc'h evit mont gant un hent dall. Re vras ar c'hemm etrezomp-ni : va oad, va micher red, ha betek va boutoù seulioù pik... Ur pok-trouz ha petra ? N'eus dazont ebet evidomp. Gwelloc'h paouez a-raok na vo re ziwezhat. N'on ket kreñv a-walc'h evit chom. N'on ket kalonek a-walc'h evit kimiadiñ. Warc'hoazh e skrivin da rener ar skolaj da gemenn dezhañ ne zeuin ket en-dro.

Trugarez, Even, da vezañ graet stad ac'hanon hep kemer tro eus va strafuilh. Trugarez da vezañ taolet pled ouzhin.

Kenavo, mignon mat.

Pokat a ran dit gant va holl deneridigezh.

Kloe

Ma... poent e ve din kinnig d'am c'haredig ober un tamm renkañ e-barzh e voestad ostilhoù...

Piv da gentañ ?

*« Ne vez Mab-den e barr e zenelezh
nemet pa vez o c'hoari. »
Schiller*

— Droug a rae ?

— N'oa ket gwall blijus... Kuzuliet e oa bet din distegnañ. Brav lavaret... Un iskis a santad, etre flemmador ha devadur. Ha padout a rae...

— Petra zo kaoz e oa ken pouezus an tatouadur-se ?

— Ar c'hoant da enlouc'hañ va sinadur em c'horf, ha nompas tremen gant emgav genetek arvarus va re charl. Ha terriñ o revr dezho, war ar marc'had. Pezh n'eo ket bihan dra !

— Ha berzh oc'h eus graet ?

— Fiskal ! Blejet o deus, ken o deus, p'o deus gwelet ar gontell plantet er Bibl war va feultrin gant an enskrivadur « Libera nos a malo », hag a zo deuet da vezañ va anv pluenn abaoe !

— Penaos o deus gouezet ?

— Kustum on da vale war gorf va jave goude breliñsat. Isterek eo aet va mamm, ha goulenn diganin, n'ouzer

ket perak, gant ur vouezh c'hourskiltr n'anavezen ket :
« Ha pelec'h 'peus kavet an arc'hant d'ober al loustoni-
se ? ». Ha me ha displegañ dezhi em boa torret va fodig-
espern ha fripet grifoù va fask-kentañ... Ha va zad... Ur
Jañ-blev ! Kredet em eus e oa o vont da skeiñ ganin.
Nemet on kreñvoc'h egetañ bremañ. Glabousat a rae,
loenet ruz anezhañ...

— N'oa nemet-se, anoaziñ ho kerent ? Ha perak an
dresadenn-se, ent-resis ?

— Ar Bibl eo !

— Ar Bibl ?...

— Ar Bibl gant ur B bras. Al levr sakr ! Levr al levrioù.
Va zud o deus torret va revr a-hed va bugaleaj gant ar
c'hast a randonenn-mañ : « Met perak ne gemerfes ket
ul levr e-lec'h koll da amzer gant ar c'hoarioù video ? ».
Bemdez ! Bemdez ! Klevout a rit ? Bemdez Doue... N'o
deus ket komprenet, ne felle ket dezho kompren, n'em
boa ket c'hoant da lenn *Oliver Twist*, *Tro ar bed e-korf*
pevar-ugent devezh, na *Pikoù mab e dad* zoken... N'em
boa ket c'hoant, setu tout. Pec'hiñ eo ? Lennet hoc'h eus-
c'hwi tout ar c'hozhkailhez-se ?

— Mui pe vui...

— Gwazh a se evidoc'h ! Ret e vefe displegañ d'ar
c'hozh rastelloù hon eus cheñchet kantved.

— Ha talvezout a ra ar boan mont e belbi ?

— Ya ! Kaer eo gouzout. B'lam' em eus bet leizh va lêr
gant ar bigoderezh-se, gant skouer vat va c'hoar henañ a
ouie va zud dispakañ e-giz ur banniel santel ! Ha bec'h d'an
droveni ! Lili an ijinourez ! Lili hag a oar lenn ul levr bep
sizhun, ar plac'h vat, kolladenn he zad... Ha ken skuizh all
gant va breur, aet da aktour. « Sell, mar fell dit dibab ur
vicher a blij dit, n'omp ket a-enep, met n'eo ket o chom

da straniñ dirak ar skrammoù e kavi da hent ». Geo, just a-walc’h ! Ha skrivagner, zo kaeroc’h ! Tapet lous anezho...

— C’hwï a lakfe ac’hanoc’h da skrivagner ?

— Perak ne rafen ket ?

— N’on ket sur e rafen lennegezh rik eus ho... eus ho...

— Eus ho petra ? Lavarit ’ta !

— Evidon-me... al lennegezh... N’ouzon ket... un istor, un endro, tudennoù, ur savadur gant diazezoù, mogerioù, un doenn ha prenistri...

— Eus *An ti bihan er prad* emaoch o komz, Tatagozh, ha neket eus lennegezh, ’m eus aon. Mankout a ra ar feulster, ar c’haoc’h, ar jeu bich hag an dizesper !

— Petra a lakfec’h da lennegezh neuze, Aotrou skrivagner ?

— N’eus ket simploc’h : ar pezh a gas tud zo da lenn gerioù evit o flijadur.

— Tra ken ?

— Tra ken. Ha se zo kaoz just a-walc’h, m’emañ al lennegezh o vont a dammoù. Ne oar ket mui degas plijadur. Ur bern gerioù ha troiennoù divuhez, flaer ar pijama lous hag ar boned-noz ganto.

— Ne gredit ket e galloud ar stil neuze ?

— Klaskit reiñ plijadur d’al lennerien gant ho kerioù-c’hwï ha gwelet e vo hag ur stil hoc’h eus.

— Hag ar prederiadennoù ?

— Ma... Gwir eo e c’heller bourrañ gant refleksionoù profitabl. N’eo ket difennet. Sellit ouzhoc’h ’ta. Ha n’emaoch ket o tridal pa ziskoachit an hini kablus dre nerzh ho spered, Aotrou Komiser ?

— N’it ket ouzhin war an ton-se, mar plij. N’eo ket lennegezh a lavaran-me ober.

— Peogwir n'oc'h ket gouest da gontañ propik, a-hend-all e vefe ur c'homiser-marvailher ac'hanoc'h... hag unan brudet moarvat !

— Degas a ran deoc'h da soñj emaomp gant un afer sirius amañ. Klask a ran herzel ur muntre, p'hoc'h eus-c'hwil lakaet un inosant da vervel gant o mibiliaj...

— Eus se n'on ket kablus, a ouzit ervat ! N'heller ket treiñ an traoù er mod-se ! Re aes e vefe.

— Gwelet e vo. N'on ket sur eus netra evit c'hoazh. Kontit din doareoù ho “lennegezh” abaoe ar penn kentañ, mar plij, din da gompren mat eus petra zo kaoz, a-benn ar fin. Penaos hoc'h eus staget ganti ?

— A-holl-viskoazh on bet troet gant ar gerioù, drouk pe vat gant neb a garo. Pa oan bugel e vourren o lenn ar pakadurioù edaj : ar c'hoarioù, an titouroù, an azennoù, soubenn ar marketing, kontadenn ar sitrouilhezenn troet e priñsez... Nemet, ne blij e ket din al levrioù ordin. Ur binijenn e oant din... Gwelloc'h ganin ar bannoù-treset. Met kerkent ha digoret ul levr bannoù-treset e kamme va mamm he beg. Memes jeu pa wele va zud edon o vourrañ gant *ul levr ez oc'h an haroz anezhañ*. N'hallent ket mirout a hirvoudiñ trouzus. Ha bep tro, goude ul lajad hir pe hiroc'h : « N'eo ket gwir lennegezh ! ». N'hallent ket...

— Petra eo se, *al levrioù ez oc'h an haroz anezho* ?

— N'hoc'h eus ket bugale, Komiser ?

— Me eo a sav ar goulennoù, paotr yaouank, mar karit...

— Ha me eo a respont pa 'm bez c'hoant.

— Ma vijen en ho plas e paouezfen a baboriñ. N'hoc'h eus ket komprenet mat, 'm eus aon, e c'hellfec'h bezañ paket er gwask ma ne grafomp ket ar muntre.

— N'em eus ken youl, Aotrou Komiser...

— Ma... neuze, *al levrioù-se ez oc'h an haroz anezho* ?

— Hendañ ar c'hoarioù video ez int. Savet int diwar bennadigoù berr niverennet. E fin kement pennadig ez eus un dibab d'ober etre daou pe dri choaz. Ha mont neuze betek an niverenn merket, hep heuliañ urzh ar pennadoùigoù evel m'int bet moulet el levr. Da skouer, ma tibaban « Mont a rit da welout ho frei kozh ar c'homiser » e vo kemennet din mont d'an niverenn 9, lakaomp, met ma tibaban « Pellgomz a rit d'an torfedour » e vo goulennet diganin mont diouzhtu betek an niverenn 45. Kompren a rit ? Diwar ur gwezennadur kuzh eo savet seurt levrioù. N'eus ket ur steuñvenn nemeti, itrikoù mell-divell ne lavaran ket, hervez froudenn al lenner-aozer... Lennit *Haroz an deiz*, gant Paskal Hervio, hag e komprenoc'h. Diazezet eo al levrioù-se war ar bennaenn-mañ : seul vui e kemerer perzh, seul vui a blijadur hor bez. Er mod-se ez a ar c'hoarioù roll en-dro, na mui na maez...

— Reishoc'h e ve komz eus c'hoarioù, neuze, kentoc'h eget eus lennegezh...

— Lennegezh eo, Komiser ! Plijadur diwar c'herioù...

— Ma... Lennegezh Ikea neuze... Daoust hag ez eus c'hoazh eus al levrioù-se, hiziv an deiz ?

— Ya, met berzh ne reont ket ken abalamour d'ar c'hoarioù video. Ar-re-se a zo kalz galloudusoc'h, kalz dudiusoc'h. Aze e c'heller kenlodañ da vat. Ur gwir vuhezadenn. Met lennegezh n'eo ket mui. Nijet kuit ar gerioù... Ne chom ken ar strategiezh, ar boumboum, hag ar blijadur da flapañ gant kenc'hoarierien.

— C'hwi hag a blij kement-se ar skrammoù deoc'h, n'hoc'h eus ket bet c'hoant da brenañ un dablezenn evit lenn levrioù “klaseloc'h” ur wech dre vare ?

— Esperañs diwezhañ va re charl e oa. Siwazh dezho...
Ur c'hKindle o deus profet din hep goulenn va ali diganin.
Null eo ! N'eus ket nulloc'h ! Lenn war un dablezenn a zo
lenn. Ne cheñch netra, nemet e ra muioc'h a boan d'an
daoulagad. *No way !*

— OK. Neuze, penaos oc'h eus tremenet eus stad an
haroz ragoberiet da *bPiv da gentañ* ?

— Ne vank deoc'h nemet ar c'hoarioù terriñ-pennoù
evit klokaat ho miltamm.

— Ne blij ket din ho toare da respont d'am goulennoù
gant luziadelloù. Bezit sklaeroc'h, me ho ped.

— Arabat feukañ Aotrou Komiser... Me 'soñje din e
oa sklaer a-walc'h... Sur on hoc'h eus c'hoariet terriñ-
pennoù er foarioù, deiz pe zeiz. Fiziet e vez ennoc'h peder
pe bemp bolotenn da vezañ bannet war flemmskeuden-
noù pennoù bras hollvrudet, deoc'h d'o diskar evit gounit
un arzhig pe ur boupinell... Ma... N'eus ket gwelloc'h evit
kemer didorr, kea... Ma ne vefe ket diskouezet pennoù
tud mil anavezet ne rafe ket kement a verzh ar c'hoarioù
terriñ-pennoù, anat. Terriñ e benn d'ur peanv, bof...
Setu... kompren a rit bremañ ?

— Kendalc'hit...

— *Piv da gentañ* a zo ur mod da sevel istorioù a-stroll
war Internet. N'eo ket a-stroll rik-ha-rik, pa lavarin
mat. Me eo a skriv an danevell, met ober a ran diouzh
sturiadoù ar wiaderien, evit dibaboù zo. Al lennerien a
gemer perzh dre votiñ. Ha n'eo ket ur wech hepken, met
e deroù kement pennad zo. Evit stagañ ganti e kinnigan
d'al lennerien ur blegenn bennak, ul listennig tudennoù
brudet deskrivet berr-ha-berr, hag un dibab doareoù da
vervel : ar gordenn, an ampoezon, an dour, ar goull, ur
gwallzarvoud karr pe karr-nij, ha me 'oar-me...

« Cheñch a ran un tammig anvioù an tudennoù brudet evit diwall rak ar prosezoù. O'bamek, Poteen, Moereb Houarn... Ha c'hoazh, dre ar prosezoù e teu bruderezh ! Ha gant ar bruderezh e teu segal... Ret eo d'an anvioù, pe d'al lezanvioù, chom anavezabl neuze, a-hend-all ne ya ket en-dro... Pedit a ran an dud da votiñ evit dibab piv a varvo da gentañ hag e peseurt mod. Neuze e skrivan ar pennad kentañ o toujañ da choaz ar muiañ-niver. M'o deus dibabet an dud e varfe Gwak-Holl da gentañ diwar ur gwallzarvoud Scooter e lakain anezhañ da greiñ da gentañ. Kontañ a rin doareoù e wallzarvoud, setu tout.

— Ha neuze ?

— Neuze e kinnigan va fennad d'ar wiaderien, hag e votont evit dibab piv a varvo da eil ha peseurt mod. Hag adarre, betek ar benndudenn ziwezhañ, ar "saveteed" nemetañ, a ziskouez bezañ ar muntre evel-just, pa chom bev war-lerc'h ar re all.

— Ha setu tout, ur chadennad muntroù distag ? Gant-se e talc'hit ho lennerien war ar glaou ruz ?

— Ket, gant ar pennad klozañ e teu ar pep pouezusañ, just a-walc'h. Ar pep dedennusañ ivez, pa rankan displegañ perak ha penaos en deus ar muntre lazhet an tudennoù all, ha peseurt liamm a zo etre an holl vuntroù. Ret eo din empentiñ un itrik poellek *post mortem*. Hag arabat dibunañ koñchoù born d'al lennerien ! Un diskuliadenn wirheñvel e tle bezañ, a-hend-all e vefen labezet ganto. Ha teuzet va holl dra. Mod-se emañ. Se zo kaoz e vez kement a virvilh ennon gant al lodenn-se eus an danevell. Un avantur eo bewech, un daeadenn. N'eo ket me a zibab ar muntre, ha n'on ket evit divinout piv 'vo choazet gant ar wiaderien. Ne chom ganin nemet sinañ gant va anv-pluenn e fin an abadenn. Ha graet ar stal, sammet ganin

kement kasoni zo er bed. Ur wech, kement ha farsal, em boa lakaet ur pemoc'h e-touez an dud a oa aet war ar renk evit bezañ Prezidant ar Republik : Sac'h-Kozh, Melchon, Mac Crown, Beleg 79 ha Ririn Trinidad. An holl a zo bet drouklazhet gant ar *vox populi* nemet ar pemoc'h, a zo aet da benndudenn neuze. Ha me ha displegañ penaos ha perak en doa ar pemoc'h en em zibabet evit lazhañ an holl dud-se... 'fin, kompren a rit... Un enor dalif da *Animal Farm*... C'hwi 'wel, n'on ket ken dizesk-se !

— 'Pezh zo... ne gomprenan ket penaos oc'h deuet a-benn da zastum peadra gant ar c'hoari-se, hag e ken berr amzer, zo kaeroc'h ? Digoust ar c'hoari, war am eus komprenet...

— Ya, evel-just. Internet eo. Nemet e c'hell ar berzhidi mesenañ ar c'hoari m'o deus c'hoant. Un euro... Petra eo un euro ? Er penn kentañ, den ne c'hoarie estreget ma mignoned. Va rouedad Facebook, mar karit. Un daou c'hant den bennak, d'ar muiañ... Moarvat o deus bourret gant *Piv da gentañ* ha treuskaset al liamm d'o c'heneiled. Hag a zastaol da zastaol, a-benn ur pennad mizvezhioù, em boa ouzhpenn kant mil a *followers* ha pevar mil mesen. Ur burzhud... Neuze on krog da rastellat gwenneien. Anavezout a rit ar reolenn : « *If it's free, you're the product* » ! Paotred Google o deus kinniget din lakaat skrammoù bruderezh war va fajenn degemer. Bremañ em eus ouzhpenn daou vilion a *followers* ha seizh mil mesen warn-ugent. Etre pemp kant mil hag ur milion a wiaderien a gemer perzh e kement votadeg zo. Ur star on deuet da vezañ, hep rat din. Petra 'ri... Hag ur milioner war ar marc'had. D'ar mor ez a ar pesked... Merkoù brudet o deus graet lagad flour din ha goulenn diganin menegiñ o froduioù em danevelloù. Paeañ a reont, ha druz ! C'hoari

a ran gant ar merkoù-se em skridoù, evit chom hep lakaat diaes va lennerien. Ne blij ket dezho e rafed bruderezh kuzh diwar o c'houst. Kizidik int, ha ken buan all e c'heller bezañ taget gant ar vlogerien, *buzz* fall hag all...

— Penaos e rit neuze ?

— Bo... Ur gwall afer n'eo ket : « *Droug blev en doa Jacky pa zihunas an deiz-se. "Gast a zDremmwel rous ! emezañ etre e vruched hag e grez dindan krasous, emañ o vont d'ober bruderezh evit Doliprane adarre !"* ». Traoùigoù a seurt-se... Jiminas brudañ... Sed ar reolenn aour gant ar wiaderien : chom treuzwelus !

— Gwall ginek e kavan ac'hanoc'h...

— Gaou a lavarez, Komiser. Ma kav an holl o flijadur, tra ma vez sklaer ar reolennoù, piv a gavo abeg ? Ar wiaderien a oar ervat e c'hounezan va zammig kreun gant *Piv da gentañ*. Va micher eo. Kiañ a ran evit reiñ o c'hoant dezho. Ha n'eo ket ret dezho dichakodiñ. Neuze e komprenont e rankan kaout un digoll mod pe vod... A-wel d'an holl e rastellan va glaou. N'eus netra ginek eta.

— Ma... lakaomp... Deomp d'an afer bremañ, berr-ha-berr. D'an 20 a viz Du 2016, da ziv eur noz, goude Fest-noz bras Yaouank, ez eo bet kavet korf marv an Itron Leroy en he logell, ur sac'h plastek war he fenn, troc'het he gouzoug, fraoulet he c'hlipenn, ur gontell sanket en he c'halon hag arsenik d'ober teil en he foullgalon... En e wir wellañ edo ar muntrer a-hervez... Pe ar vuntrerien moarvat... Kaset o deus o zaol da benn dres heñvel ouzh ar mod deskrivet en ho tanevell ziwezhañ ! Ar memes lec'h. Ar memes tud. Ar memes fest-noz, ha betek an deiziad ! Ne gavit ket iskis ? Me a soñje din e veze kinniget pep a vod da vervel d'ho tudennoù ?

— A zo gwir, Komiser. Digustum a-grenn e oa. Da

geñver trede deiz-ha-bloaz *Piv da gentañ* em eus bet c'hoant da zegas ur bonus !

— Ur bonus, drouklazh Nolwenn Leroy, ne vank ket avel deoc'h !

— Eus Qween Nonol ez eus anv em danevell, mar plij ganeoc'h...

— Ya, met lammet ar bonus eus Nonol da Nolwenn, evit doare...

— Droed am eus da brofañ ur bonus d'am *followers*, Komiser ! Soñjet em eus kinnig “ratatouilh” dezho. Ha votet o deus a-yoc'h evit ratatouilh... Ratatouilh ? E-giz pa c'hoarier krougadenn gant ar c'hartoù. Soñj 'peus ? Hep damez, hep keur, hep barveg, hep pleg diwezhañ... ratatouilh... tout asambles... An holl zoareoù da lazhañ en un douez. Ouzhpenn daou vilion tri c'hant mil a voterien, Komiser... *Jackpot* !

— Gourc'hemennoù ! Ha n'en em santit ket kablus un disterañ ?

— Kablus ? Hopala ! Ma vezan kablus e rankoc'h bac'hañ Carlos Gosne... Pevar mil den a gav o marv war an hentoù bep bloaz e Frañs ! Daoust ha c'hwi 'gav deoc'h ez eo kablus ar re a brodu kirri ?

— Deskrivet ho poa memestra, gant munudoù trubuilhus, doareoù ar muntr. Kaz ho poa ouzh Nolwenn Leroy ?

— Ouzh Qween Nonol ? Tamm ebet. Me 'gav din eo deuet brav ganti... Ha fier-ruz ar vugale o welout o c'hanerez muiañ-karet o vont e brezhoneg b'an tele. Met lod tud, c'hwi 'oar, a zo lemm o zeod... Ar warizi... Neuze eo deuet din ar mennozh kinnig d'am lennerien lakaat an holl dudennoù all da lazhañ anezhi. Da lavarout eo an holl ganerien a oa war al leurenn da geñver Fest-noz

Yaouank. Ratatouilh ! Un damveneg doujus da *vMuntr en Orient express* ne oa ken...

— Klevet hoc’h eus anv eus an atizerezh d’an torfedoù ?

— Pfff ! Ur farsadenn eo... C’hwï a oar ervat ne vo ket prouet torfed warnon.

— Ur farsadenn a dro da fall, hag a laka ac’hanoc’h da binvidikaat diwar-goust ur muntr ! Kement-se ne blijo ket kalz d’ar barner. Diouzh al labour ar micherour...

— Rankout ar ran kas ur bokedad bleunioù-an-Hollsent d’ar familh, a gav deoc’h ? N’eo ket me eo en deus dibabet ratatouilh, met milieroù ha milieroù a wiaderien. Ne vo ket plas a-walc’h er bidouf evit an holl !

— Lezit ac’hanon da sklêrijennañ ac’hanoc’h. Sed a lennan el lezennaoueg kastizel, er mellad « Atizerezh d’an torfedoù ha d’ar felladennoù » :

« Kastizet e vo evel kenwaller eus un ober anvet torfed pe felladenn ar re o do devoudet ez-eeun an oberour pe an oberourien, pe gant prezegennoù, garmadennoù pe gourdrouzoù distaget e lec’hioù pe emvodoù foran, pe gant skridoù, moulladurioù, tresadennoù, engravadurioù, livadurioù, ardamezioù, skeudennnoù pe forzh peseurt skor all, skrivet, komzet, pe skeudennaouet, lakaet e gwerzh pe diskouezet e lec’hioù pe emvodoù foran, pe gant liketennoù pe skritelloù lakaet dindan selloù an holl, pe gant n’eus forzh peseurt araez kehentiñ dre skoroù niverel, da gas da benn an kez ober, m’eo bet heuliet an atizerezh gant efedoù.

« “Dre skoroù niverel”, klevet mat hoc’h eus ? “Heuliet gant efedoù”... Kompren a rit petra a dalvez ? C’hwï a soñj deoc’h em eus aterset ac’hanoc’h evit komz eus brizlennegezh ? Gouzout a rit petra eo micher ur C’homiser ?

— Boureviañ an inosanted ?

— Herzel ar re gablus ! Neuze e vefe gwell deoc’h reiñ un tamm skoazell din evit herzel ar muntrer pe ar vuntrerien. Sklaer eo ?

— N’eus ket sklaeroc’h. Met penaos e soñj deoc’h e c’hellin harpañ ac’hanoc’h. Ur wech m’ho po gwiriet implij-amzer kement kaner a oa war al leurenn an deiz-se, n’helloc’h ket mont gwall belloc’h. Na zisoñjit ket atersiñ ar gerent nes ha teurel ur sell war-zu an ti-produiñ kenkoulz all. Ar re-se a raio o mad, sur ha n’eo ket marteze, eus ar milieroù a bladennoù a vo gwerzhet da heul un drouklazh ken... ken bamus...

— Re sioul ha re ouiziekl e kavan ac’hanoc’h paotr yaouank, kalz re sioul ha kalz re ouiziekl evit bezañ didamall. ’M eus aon ne lezit ket mui ar choaz din...

— N’eo ket reizh Komiser, ober a ran ma seizh gwellañ evit dirouestlañ an dougadoù ganeoc’h.

— Me eo a lavar petra zo reizh ha petra n’eo ket.

— Aotrou Komiser, va digarezit, met... ur goulenn a c’hellan sevel ouzhoc’h ?

— Grit. An hini diwezhañ e vo.

— Krediñ a rit en Aotrou Doue ?

— N’hoc’h eus kavet seurt all ebet ?

— Va digarezit ma kredan pouezañ, met... mar kredit en Aotrou Doue, e vefe gwell deoc’h ober ho pedenn ziwezhañ hep mui gortoz.

— Krediñ ar ran er justis. Ha tro ho po da hirbrederiañ war va c’hredennoù pa voc’h er c’hloz, m’hen tou deoc’h !

— Ar justis ? Met, e peseurt bed emaoch o vevañ ? C’hwï zo o vont da vervel Komiser, rak me a fell din chom bev. Ne gomprenit ket ? Ne chom ganeoc’h

nemet ur frazenn pe ziv da zistripañ. C’hwil eo *an hini kentañ* !

— Hag e kav deoc’h ez eo poent c’hoari e baotr ? N’ouzont ket petra a vir ouzhin a ziaveliñ ur palvad ganeoc’h !

— Emaon o vont da zistrujañ ac’hanoc’h Komiser. Ne chomo tra ebet, roudenn ebet ac’hanoc’h. Ar marv naetañ am eus bet da seveniñ an hini eo. Na strinkadennoù gwad, na bouedenn-benn war ar voger, na garmoù, nag aspedennoù, na korf-marv zoken. An distruj niverel eo zo bet lakaet deoc’h gant va lennerien, Komiser.

— Peseurt c’hwil zo o krignat hoc’h empenn ? Trawalc’h eo br.m..ñ. N’hoc’h ke... m... ! Kondao... v.....

— Evel-se bezet graet, Komiser.

Liberanos a malo.

Ar Sant-plouz

« *When God made time he made plenty of it* »¹

Keid-all zo, ha padal n'hellan ket gervel da goun, anez skrijañ, ar barrad follentez a gasas ac'hanomp betek tour-tan Ceann Léime an deiz-se. Daou goublad mignoned a oa ac'hanomp, unanet gant ur raktres levr skeudennoù. Peseurt danvez ennañ ? Bro-Iwerzhon en he dilesañ. Eus embannadur *Going on the booze*² ne chom mui anad ebet hiziv an deiz, a-drugarez Doue...

Klask a raemp pakañ an ene gouezelek, war-bouez pellamkanelloù³. Yaouank e oamp, ha maget mat...

Loop Head a zo anezhañ un teod roc'hellek o tistanañ er vervenn atlantel, e gwalarn kontelezh an Chlàir. Feson c'hlav 'oa gant an oabl. Melkoniusoc'h e oa eget daoulagad divuhez deñved Boireann, melkoniusoc'h eget an droiad vier diwezhañ da Sul noz e *Daly's Pub* da-heul

1 Krennlavar anavezet en Iwerzhon : « Pa voe krouet an amzer gant Doue, e reas kalz anezhañ ».

2 Un droiad chopinat

3 Pellamkanell : *téléobjectif*

pevarigoù an hanterkantvloaziaded, ya, melkoniusoc’h eget an toullig-pediñ-se en dorgenn, a-dreñv kamp an *tinkers* war hent Bré, ha melkoniusoc’h c’hoazh, Doue ra vo test, eget kanastell vlinkus living-room *Carmel’s B&B* e Gleann Da Loch.

Ur gwall gartenn a oa ganeomp ha na ziskoueze, lec’h zo da grediñ, nemet he hentoù gwellañ-karet. Ken e voe ret deomp, goude forzh strivoù, ha ni kollet en ur rouedad morgleuzioù n’halled ket diluziañ, chom a-sav a-geñver ur c’hoziad evit kemer kuzul digantañ.

Dremm gwir-holl gwengel Iwerzhon en doa. E selloù boull, uzet gant an avel ha gant kernezioù kozh-douar hon douge d’an doujañs. « *Straight on, then turn right, and right again, then go ahead to the light-house*⁴ »...

Pezh a rejomp, sentus. Unan ac’hanomp, koulskoude, e-pad an emziviz berr-se, ne voe ket evit herzel a bouezañ didrouz war zistegner e luc’hskeudennerez. Ar c’hoziad a reas van da dremen hep teurel pled, ha diseblant e chomas pa dagjomp da c’hoarzhin en ur adsevel gwerennoù ar c’harr, ken e hañvale e bouez-mouezh bezañ difoupet diwar don-donañ an taouarc’heg. Ar Sant-plouz, evel ma voe lesanvet ganeomp a-benn-kaer, a seblantas en em reiñ en-dro d’e rambre hag emberr e steuzias en oabl izel.

Lost kelc’hwidenn Mitch en doa foetet tornaodoù Mhothair en noz kent. Gwa d’ar pourmener saouzanet war an uheloù... Dibardon eo ar mizioù du evit ar pennoù avelek. Ar besketaerien ne vezont ket tapet berr avat. Er c’houlz-se eus ar bloaz e weler ar c’hurraghoù o teport e-maez ar mor, troet o c’hein regalis ouzh an oabl,

4 War-eeun, goude troit a-zehoù, a-zehoù c’hoazh, ha neuze it war-raok betek an tour-tan.

senklennet start er jardinoù kloz. En em reiñ a reont d'un hunvre difin a glask souriñ dousik war an dizesper.

Ur marzh e voe Loop Head. Ket an tour-tan e-unan, anezhañ ur savadur dister ha n'en doa gras ebet estreget e zigenvez. Ar mor diroll ne lavaran ket.

Rankout a ran dilezel ar c'hoant da zepegn ar pezh n'eo ket diouzh muzul Mab-den, kroz ar mogerennoù eon savet a-ziframm gant bountadennoù didrugar an avel egaret.

Maread luc'hskeudennoù a gemerjomp.

Ur wech distro d'ar c'harr, e klaskjomp diskoachañ an hent berrañ. Trawalc'h e oa deomp kuitaat Loop Head ha mont war hor c'hiz, sañset. Skeiñ a rejomp war an tu kleiz, neuze a-gleiz un eil gwech, hag a-zehoù etrezek Inis. Goude ur redadenn verr war-eeun hag ur c'horn-tro doubl en em gavjomp... e-tal an tour-tan adarre !

Dre ma kemere ar skuizhder e greñv war hon imor vat, ez enselljomp ar gartenn pizh ha pervezh gant ur begad dibasianted.

Bec'h dezhi ! Ha c'hoazh, a-zehoù, a-gleiz, ar c'horn-tro doubl hag... an tour-tan. Ar wech-mañ e voe saludet ar c'hozh kartenn gant ur regennad anvioù vil. A-sil-da-sil e tispake ur goumoulennad nec'hañs na oa ket mui asurded hor sevenadur klet evit he distrewiñ. Aloubet e voe logell ar c'harr gant un didrouz fetis.

En Iwerzhon, a ouiemp a-walc'h, e tro ar pannelloù endro d'o feul alies, ha ne ziskouezont ken nemet roud an avel. Met gant an distroioù lous hor boa paket e voemp splujet en ur bed a vojennoù gwallseblantus. Edo an noz o serriñ. Unan hag unan e sankas an torgennoù rous en deñvalijenn, hag an tiez gwenn-razet pelloc'h. Loveal a rae an noz en ur lonkañ ar morgleuzioù.

Feuls e voe argadenn ar barrad glav. Leñvañ a reas an avel evel ur gazhez klañv.

Goude an teirvet tro-wenn e rejomp hor soñj goulenn sikour.

Tostaat a rejomp, pinous, ouzh trolinenn zigened an tour-tan. Ur gortoz hirbadus a voe da heul an tri zaol boud skoet ouzh an nor prenn-derv. Erfin e kornzigoras. Edo ar c'hozhiad e fas santel en e sav-sonn e gwask an nor. « *It could be worse*⁵, » a goagas, kent ober un hej d'e benn evit hor pediñ da vont war e seulioù. Ha treiñ e gein hep mui gortoz.

Ken prim ha ken rok e oa bet ar bedadenn, ma voe diaes deomp tremen hep sentiñ. E-lec'h sevel gant diri an tour-tan e vountas ar c'hozhiad ouzh ur c'hrog er voger. Digeriñ a reas ur seurt trap war genoù ur skalier strizh. N'oa ket tu da ziskenn hep treiñ hon divskoaz a-viziezh. Pakañ a rejomp en ur gordenn oc'h ober bann. Ramp ha teñval e oa. Taolioù-bount ar bernioù-mor ouzh an tornaod a lakae diazezoù an tour-tan da grenañ. N'oamp ket gwall sur ken da vezañ graet ar pezh 'oa dleet deomp ober oc'h heuliañ an hini kozh en e doull dall. Kreñvoc'h-kreñvañ e oa ar c'hwezh lab-yeur a feur ma tiskennemp. A-benn ar fin ez errujomp en ur salig peuzgoulaouet gant lutigoù ruz. Edo luc'hskeudennoù gwenn-ha-du o sec'hiñ e-skourr un orjalenn. Merzout a ris ur bailh hag un dar en deñvalijenn.

Unan ac'hanomp a blantas e fri furch ouzh ul luc'h-skeudenn. Trumm e sellas a-dostoc'h, ha ken buan all e troas selloù pizh ouzh an eil poltred, alvaonet. Seblantout a rae moustrañ war e from, drouklivet lous anezhañ.

5 Gwashoc'h e c'hellfe bezañ

— *Petra zo, a chuchuis ?*

— *Taol ur sell, a voe respontet din gant ur vouezh tasmant.*

Hor poltredoù deomp-ni a oa war al luc'hskeudennoù ! Ni hor-pevar e-barzh ar c'harr p'edomp o c'houlenn hon hent gant ar Sant-plouz, ha ni c'hoazh, o tiskordañ da c'hoarzhin p'edo gwerennoù ar c'harr o sevel...

— *Come, a grozas an den kozh en ur heñchañ ac'hanomp izeloc'h c'hoazh. Ha skalieroù adarre, betek ur gambrig ledanoc'h m'en em gavjomp gant tri c'hozhiad azezet skoaz-ha-skoaz a-dreñv un daolig izel, fas koad ganto. Heñvel-poch ouzh ar Sant-plouz e oant. Pevar fuzuilh brezel a oa staget ouzh ar voger a-us d'o fennoù.*

— *Sláinte !* emezo a-unvouez, ha pep hini ha tapout krog en ur werennadig hini kreñv dirazañ. *Fucken better inside !*⁶

— *Tea time, folks !* eme ar Sant-plouz. *Poitín with muffins ? Home made. Guaranteed irish !*

Neuze e tifarleas c'hoarzhadeg ar re gozh. N'oa ket a lazh d'ar rolladenn.

6 Gwelloc'h e-barzh, gast !

Unan a zaou

*« No sport ! »
Winston Churchill*

An dud yac'h ha dibistik a vez dichal ouzh arc'hoazh. Kredit ac'hanon, savit ho testamant. Den ne oar al lec'h nag an ampoent...

War an diwezhadoù eo deuet sorc'henn ar marv war va spered. N'eo ket bet da geñver interamant va zad-kozh. Hemañ am boa leñvet dourek pa oa bet kaset d'an douar gant ar morc'hed a vagen o vezañ bet ken dizamant outañ. Bouzar kloc'h e oa deuet da vezañ ha dilezet e oa bet tamm-ha-tamm gant e dud-nes. Ne gomprens seurt ebet er pezh a veze lavaret dezhañ. Ret e oa disklipañ goustadik en ur huchal e-kreiz e c'henoù. Dalc'hmat e veze sklêrijennet e zremm gant un damc'hoarzh avat. Hanterloar grenus war ul lenn varv. Damglozañ a rae e zaoulagad tra ma stoue e gorf war-dreñv, un netraig, en aon da vezañ digempouezet da vat gant brall e benn, kement ha reiñ da intent en doa tapet hor c'hemennadenn, erfin. Met ar jestraouerezh-se ne oa nemet un taol gwidre truezus, peurvuiañ. Ur galon aour a zen e oa va zad-kozh.

C'hoant en doa da lakaat un termen d'hor boureviadur, a ouie lenn war hon dremmoù distummet gant ar strivoù. Sed ez asantas d'an digenvezded kentoc'h eget direnkañ ar grennarded dihabask a oa ac'hanomp. Emichañs en deus hon fardonet.

N'eo ket da geñver marv va mamm ivez. Houmañ e oan liammet outi gant ur c'henemglev don. Sammet eo bet gant ar c'hrign-bev, hag hi yaouankik c'hoazh. Troet e oa Mamm gant an tasmantoù. Krediñ mort a rae en eilvuhezioù hag er bedoù kenstur. Ar pleg-se, moarvat, ne oa nemet un aspadenn eus galvidigezh ur vuhez arzourez ha n'he doa ket kavet an dro da respont dezhi gant ar pemp bugel he doa ganet. Meur a wech he doa kontet deomp dre ar munud istorioù taolioù-reder, seblantoù pe wall-avel, hag a lakae da wir bater. Advevañ a rae ar senennoù dirazomp gant daoulagad dispourbellet ken e veze flaer en hor bragoù bugale. Test a-skouarn e oa bet eus testoù a-lagad... Lod eus an danevelloù sorserezh-se he doa bet klevet digant stoler an eskopti zoken. N'oa ket da sevel an disterañ mar. E-pad an nozvezh arkuz e c'hortozis e kuzh e kasse din ur sin bennak eus ar bed all. En aner. En deizioù war-lerc'h e taolis selloù enkrezet dre ar prenestr pa zihunen e-kreiz an noz, gant ar spi e spurmantfen un drolinenn dreuzwelus o vousec'hoarzhin ouzhin e-kreiz al liorz. Tro wenn. Neoazh, damdost goude, p'edon o tornata ur geriadur tev, e soñjis e c'hellfen gervel va mamm, war-bouez un taol degouezh. Serriñ a ris va daoulagad ha diskenn e goueled va c'halon evit soñjal em mamm tra ma troen pajennoù ar geriadur evel ma teu e teu. Paouez a ris a-daol-trumm ha bukañ va biz-yod war ur ger kent digeriñ va daoulagad : “dasorc'hidigezh”... Santout a ris ur vleunienn skorn o tispakañ em c'hreiz,

kaer-meurbet anezhi koulz hag efreizhus. Sed ar ger a oa bet dilennet gant ar blanedenn. Seizet e voen ken e voen. Ar respont edon o c'hortoz e oa, hep mar na marteze. Savet e oa Mamm a varv da vev, ha setu an hent he doa kavet da va c'honfortiñ. Ur feiz entanet a greskas ennon neuze, hag a badas mizvezhioù.

Pegen hedro kalon Mab-den avat. Pa voen distoket diouzh an darvoudoù, gant trepetoù ar bed-mañ ha turlut ar vuhez, ez eas war yenaat santad an anadurezh-se ennon, hag an douetañs en em silas evel pistri em c'herc'henn tra ma vezen arsailhet gwazh-ouzh-gwazh gant ar goulennoù kozh direspont. Kollet em eus va mamm evit an eil gwech en ur goll va feiz hegreidik. Ha souezhet on c'hoazh, hiziv an deiz, gant an distabil m'eo talvoudegezh an darvoud-mañ-darvoud hervez stuz ar galon a gemer perzh ennañ. « Poellata a ra ar spered, gant ar galon an hini e vez klozet, » eme an itron Dupin. Ne greder ket dre berzh ar burzhudoù, met en desped dezho...

Daoust pegen skoet e oan bet gant marv va zad-kozh ha va mamm, ne oan ket douget da zañsal gant an Ankoù evit kelo-se. Ma lunedoù kentañ an hini eo a voe kaoz ma tinodas ennon an nec'hañs diazez, ar brederiadenn veur. Sed e oan krog da ziskenn gant eil dirabañs ar menez. Kaset e oan gant va zreid, kammed-ha-kammed, war-zu toull ar marv. Al lagadour kentañ a voen ensellet gantañ ne gomprenne seurt en dalc'h. « D'an oad-se, normal eo ken ez eo... » Feuket e voen gant an digas e tiskoueze bezañ ouzh va flanedenn. N'eo ket eus diskar ma daoulagad e oa anv, elkent ! Eus diskar ma zammig buhez ne lavaran ket. Sklaeroc'h e voe barn ar mezeg hollegour a gavas kolesterol em gwad nebeut goude : « Hanter-kant vloaz... komañsamant an amerdamantoù ! ».

Ur c'had zo antreet e sac'h dall va c'hroc'hen an deiz-se. Ur gwir zervich troer. Morse n'en deus paouezet da buniñ em c'hreiz abaoe. Se a zo kaoz, marteze, em eus divizet ober sport. Sport, ya, kement ha moumounañ ar mekanik, abalamour dezhañ da vont pelloc'h kent chom sac'het.

D'ar c'houlz-se eo e vunuzis va arched er c'hrignol ivez. Div diretenn vihan am boa ouzhpennet eus tu an treid, e-lec'h ma klenken va Zestamant Nevez hag un dorchennig pluñv da lakaat dindan va zoull-kil. Rak bemnoz ez aen d'en em ledañ ennañ evit lavarout ur penn pater a-raok mont da gousket. Ul loariadenn n'eo ken, he doa soñjet va gwreg, a ouie mat e tiskennan diouzh ul lignez oristaled. Ya, n'on ket bastard ! Soñjit 'ta. Bemdez Doue e roeñve va zad-kuñv betek kreiz stêr ar Renk ha leuniañ ur sailhad dour mor, danvez e vreliñsadenn goude e brantad korfembregerezh. Staliet en doa ur varrenn a-blaen en ur frankizenn dirak e valaouadenn. Bep mintin, betek e seizh vloaz ha pevar-ugent e pebeile rummadoù sachadennoù ouzh ar varrenn ha dibunadur *Pedenn ar re varv* en ur c'hoari an dro d'ar frankizenn. Hag egile-all, breur va zad, hag a ouie lemel e dog pa 'z ae e-barzh bered Kastell-Bourc'h.

— *Met, Eontr Jarl, piv emaoch o saludiñ 'ta, ne welan den ?*

— *Saludiñ a ran ar re varv, va faotr bihan...*

Amzer zo, a soñjen laouen. N'eus ket par d'ar sport evit kas an Ankoù da sotal brulu war Venez-Are, kea.

Ma... peseurt sport neuze ?

Ar sportourien Sul e vezan hegaset ganto peurvuiañ. Ar siklerien da skouer... Gant an anvadur *sikler* e ran a-ratozh-kaer. Ar ger *marc'houarner* zo blaz al louet

gantañ. Eus ar blanedenn Veurzh e teu ar *siklerien*, gant egorsaeoù likra lufus a vez moulllet o feskennoù hag o divgelloù ganto evel rost bevin ha paopietennoù leue. Hag an dokarned aerwezhel-se, difoupet eus *Brezel ar Stered...* Dic'hoarzh ar baotred ouzhpenn-se, pa ziflukont evel un armead *Playmobiled* e-kreiz an nevezhañv. N'emaint ket o veurlarjezañ, a c'hellit da grediñ ! Euzhus ha mezhus. Marc'houarn, nann trugarez !

Pa oan krennard e oan bet test eus ar *wind-surferien* gantañ. War-lerc'h eo deuet war-wel ar *v/body-surferien*, ar *surferien* ha bremañ ar *g/kite-surferien*. N'on ket evit ar sportoù-se. Re ziweczhat eo. Klasket em eus sevel war ur plankenn dre lien gwech ha gwech all. Gwelloc'h tevel war se... Gwallhunvre ur morskoul aet da vorleue... Ouzhpenn-se e krog ur pistig enkreiz ennon bewech ma welan ur ouel dispaket en dremmwel war var da vezañ plaouiet gant ar glaz divevenn.

Nevez zo em eus arvestet ouzh ur sport pingouined eus an iskisañ-tout. Edo ur vandennad fetizenned o riblañ an aod, penn-da-benn d'an draezhenn, pep a sae splujañ en-dro dezho. Sanket e oa o c'horf er mor betek o bruched, ha poaniañ a raent da heul ur monitour a ziskoueze dezho penaos mont war-raok en ur ober jiminas. Bep ar mare e savent o divrec'h a-us d'o fenn holl asambles pe e choment a-blas o lammat-dilammat ken em bije kredet a-walc'h edont o pleustriñ evit kounlid an *D-day*. Diwezhatoc'h em eus desket e oa ret diyalc'hañ dek euro evit c'hoari a-gropadoù er c'hoummoù-mor e mod-se. A-benn nebeut e vo staliet porchedoù ekotaos war tremen an taolioù pesked...

Kalz hoalusoc'h eo an amazoned o strizhloeroù kendreluc'h a weler o redek war tapisoù-ruilh a-dreñv

gwerennoù-stal bras-divent a-wel d'an holl. Laouen eo gant an everezed Plangoed-se diskouez d'ar vargederien nag a lec'h o deus da vezañ dizesper. Biken n'afen d'en em goll etre pavioù hir al loeniged-an-diaoul-se gant aon da vezañ flumet ganto.

Evit troc'hañ berr, n'em eus ket kavet gwelloc'h eget mont da redek. En disgwel hag em-unan. *Free of charge* ! Na pegen start er penn kentañ avat. Soñj am eus... Poan em zroid, em divorzhed, em c'henvelloù. Dielc'het, dihostet, dichelpet... Kaer em boa teurel gwad e vezen dibaseet gant an holl rederien koulz lavaret : koleoù digas, retredidi treut-keuneudenn ha femelezed didruez...

Dre forzh mougañ em eus graet araokadennoù dic'hortoz evelato. A-van-da-van he deus ar blijadur kemeret he c'hreñv war ar boan. Deuet on da vezañ ur ouiz-ouez kozh hag a vourr er ribinoù en he seizh levenez. Gant un hanter eurvezh em boa kroget, bep Sul. Tamm-ha-tamm ez astennis va lod : un eurvezh, un eurvezh hanter, div eurvezh... Ha staget gant ur reol-voued strizh war un dro. Begad ebet etre ar predoù, pas un tamm, pas un dakenn. Kenavo kafe lagout sigaretenn disil. Echu gant ar c'heuz flaerius, an *Dremmwel* rous, ar bara kras amannennet druz... Bec'h da soubenn an tri zraig ha d'ar c'hrakilinennoù... Letuz, artichaod, brikoli... Seul skañvoc'h, seul belloc'h !

Hepdale e santis galv kontammus ar maraton o sevel em don-donañ. Ur wir strategiezh a voe ret din danzen a-benn kenurzhiañ an troiadoù kenwerzh, ar vuhez familh hag ar prantadoù gourdongañ. An tu zo an hanter eus al labour. Ur redadenn tri c'hard-eur bep eil devezh da c'hwec'h eur vintin hag unan div eurvezh hanter bep Sul. Ur reolenn aour hag ul lezenn zir.

Faezh edon betek skoulm va ene pa ziblouzis er mintin-se. Plavañ a raen en ur stad truek. Hir e oa bet ar sizhun. Ouzhpenn-se e oamp bet o koaniañ e ti mignoned gant va gwreg an neizheur. Ha kavet gwell ganin lezel va reolboued a-gostez evit ur wech, kuit da zirenkañ va ostizez gant chistroù paotr e legumaj... C’hwí ’oar an doare, mignoned vat, pa vez torret an nask ne chomer ket war zaouhanter. Kofad ha jiletennad ! Ha goude ar pec’hed ar pened. Lakaat a ris em fenn redek teir eurvezh hep distag.

Evel flemmadenn ur gelienenn-dall e c’hoarvezas. Edon o soroc’hal trankilik er gwenodinier. Santout a ris an taol minaoued e-krec’h va brec’h kleiz, hag ur seurt morzadur da-heul. Ruzañ a reas ar boan betek ma skoaz ha paket e voe va c’halon e gwask an durkez prestik goude. Mouchet e voe va daoulagad gant ur gougoulenn duad morgad tra ma santen va divhar o teuziñ dindanon...

... « *Analit er maskl-mañ leizh ho skevent, Aotrou sportour. Na chomit ket etre div galon...* »

Klask a rae ar surjian ober e babor dirak e skipailh eilerezed moarvat, pe e veze ar fent du e vod da zistanañ e nervennoù a-raok oberata.

« *Prest on da rentañ va c’halon, met hastit buan, rak o vihanaat emañ...*, » emezon gant ur vouezh tranket, kement ha dispenn e roudoù.

« *An aon hag ar ranngalon ne gasont ket Yann d’an Anaon !* » a gleronas ar surjian, broudet gant un den toc’hor distagellet ken mat. « *Emichañs ez aio en-dro ho kalon nevez. Unan a zaou, labourat pe kaout riv...* »

Dispegañ a ris ha balbouzañ gant poan kent bezañ

konfontet en noz distrad : « *Ul lizher... ul lizherig am eus lezet e tiretenn va zaol-noz... roit anezhañ d'am mab Eflamm, me ho ped... e kenkas... »*

Karzhañ a reas Eflamm e gorzailhenn kent stagañ ganti :

« M'emañ va mab Eflamm o lenn al lizher-mañ dirazoc'h, e talvez en deus va surjian c'hwitet war e daol. N'eo ket marv kant den, met n'ay ket va friz pik-kalon gantañ evelato... Trugarez Eflamm, da vezañ asantet ober va lavarou, gant aotre va gwreg Yuna, dre lenn va c'henavo diwezhañ dirak an holl. Doue d'az pennigo, Yuna. Salud deoc'h Noliwenn, Ifg ha Klet, va bugale vuiañ-karet. Salud deoc'h, kerent ha mignoned nes. Bennozh Doue d'an holl ha dreist-holl d'ar vugale o deus ranket gwiskañ dilhad teñval dinatur evit mont d'am interamant e-lec'h mont war ar rouedad... Ne fell ket din e vefec'h trist en deiz-mañ. Goude an enkreiz e teu al levenez.

Kentañ tra am eus c'hoant d'ober koulskoude eo goulenn pardon gant va gwreg Yuna ha gant va bugale. Dre va gwall an hini eo en em gavont en o-unan hiviziken. Re lark on aet gant ar rederezh. Brabañsal en ur deurel tan ha moged... drochat mennozh ! 'M eus aon on bet gwall emgar. Emichañs e teui a-benn da doullañ hentoù nevez, Yuna. Da garet am eus ha da garout a rin da viken.

Goulenn a ran bremañ ouzh an holl vugale a zo en iliz dont en-dro d'an arched. Ur souezhenn am eus evidoc'h. Eo, eo, mammoù, lezit ho pugale da zont betek ennon, mar plij. Kompren a ran e chomfec'h en entremar. Met ur wech n'eo ket atav eo... Hiziv em eus ezhomm eus ho skoazell evit mont kuit war va zrankilite... »

Ur sin galv a reas Eflamm gant e zorn dehoù evit

kalonekaat ar vugale hag ar mammoù. Ur bugel bennak a zeuas en alez kreiz, abafet-holl, kennerzh gant ur pokig skañv pe gant un dorn flour. Hardisaat a reas ar re all neuze. Hini ha hini ez ejont da c'hronnañ an arched, heñchet gant Eflamm. Hemañ, pa voe prest, a adkrogas gant e lennadenn.

« ... Ra zigoro ar bugel yaouankañ an diretennig a gavo e penn an arched, dindan va zroad kleiz, gant skoazell Eflamm... »

Diskouezet e voe nozelenn an diretenn d'ur plac'hig pevar bloaz a seblante bezañ kollet-holl ha prest da zirollañ da leñvañ. Goustadik-goustadik e sachas war an diretenn. War-ziwall edo, ha prest d'he serriñ trumm diouzh ma kavfe. Met Eontr Eflamm en doa lakaet e bav dinec'hus war he skoaz ken e kavas an nerzh da vont betek penn. An holl arvesterien a zalc'he war o anal. Torret e voe ar peoc'h gant ur youc'h a levenez : « *Smarties !* ».

« ... Bez' e c'hellez kemer kement ha ma plijo dit, Aelig, a lennas Eflamm neuze, gant m'o do o lod da gamaladezed ha da gamaladed. Kroug r'am dougo, toudoù, n'eo ket va meud-troad an hini a zanto ho pugale, se !... »

Ne oa ket an erbedadennoù-se kozh lennet gant Eflamm ma splujas ar plac'hig he daouarn en teñzor. Evel un torad filiped e tiredas ar mousetaj war-zu an diretennad hud. Ur wagenn a zisamm a redas en iliz. Amañ ahont e strinkas c'hoarzhadennoù mouget. Divorfilañ a rae ar ruskenn gristen diwar-lusk un nevezamzer abred. Padal e chome an dud etre daou soñj, kollet o merkoù ganto, ha gwall drefuet. Ne ouient ket ha feukiñ a rankent pe leuskel krog diskorpul.

« ... Ur vad a c'houlenann c'hoazh digant kement hini zo ac'hanoc'h. Goût a ouzon emaoch er strafuilh. Bezit dinec'h.

N'emaon ket oc'h ober goap ouzho'h e nep doare. Doujañs am eus ouzh ho toan hag ouzh ho peragoù. Ar marv n'eo ket ur farsadenn eo. Kement-se ne dalvez ket ne c'hellfemp ket goueliañ e-lec'h lidañ. Ken ral a wech e vezomp asambles. Kenkoulz en em adkavout gant levenez. Se a zo kaoz e vezin eürus ma asantit reiñ va c'hoant din a galon laouen. Fiziañs am eus enno'h. Kontant e vefen da zañsal ganeoc'h. Ya, dañsal, klevet mat hoc'h eus. N'eus ket anv a zañs bekabe avat... »

Un didrouz fetis a blavas war an ilizad perzhidi.

« ... Poent eo digeriñ an eil tiretennig, Eflamm, dindan va zroad dehoù. Eno em eus klozet c'hwezigelloù roz, c'hwezigelloù glas hag ur c'hwezigell wenn. Ar vugale a zo o vont da dremen dre ar renkadoù evit reiñ pep a c'hwezigell deoc'h. Reoù roz d'ar merc'hed, reoù c'hlas d'ar baotred. An hini wenn a dalvezo evidon va unan. C'hwezet e vo gant va hanterdiegezh, mar plij ganti. Da bep hini ac'hanoc'h da blantañ c'hwezh en e c'hwezigell. Eflamm a raio sin deoc'h pa vo'h prest evit laoskadeg ar c'hwezigelloù. Neuze e c'hello an holl analoù dañsal a-gevret ganin en iliz. Deoc'h da reiñ lusk d'ar c'hwezigelloù ha d'o lakaat d'en em veskañ p'en em gavint edan ho torn... »

Ar vugale, leizh o genoù ha du o dent gant Smarties teuzet, a rae bourrapl etre ar renkadoù. Ken buan e sevenjont o c'hefridi ken n'o devoe ket an arvesterien kalz amzer d'en em soñjal. Pep hini a c'hortoze bremañ ma krogje e amezeg da blantañ c'hwezh en e c'hwezigell.

« ... Ne fell ket din ober ho torn deoc'h, a lennas Eflamm d'an ampoent. Ar re n'emaint ket en o bleud a c'hell tremen hep kemer perzh. Ne vint ket barnet evit kelo-se. Yuna, daoust hag-eñ ez pefe ar vadelezh da ziskouez d'an holl penaos ober, mar plij ganit... »

Yuna a reas ur bazenn war-raok, dismantr he dremm, hag a c’hwezas ar c’hwezigell wenn dirak an holl. Heñvel dra a reas Eflamm gant e hini prestik goude, heuliet gant Nolwenn, Ifig ha Klet. Ur c’houblad grizarded a savas didrouz diouzh o bank hag en em silas kuit dre un alez kostez, krommet o c’hein. Ar re all neuze, lent pe lentoc’h, a dapas krog en o c’hwezigell hag a-barzh nemeur e oa prest an holl c’hwezigelloù. Evel ma oa bet merket dezhañ e reas Eflamm sin al laoskadeg. Yuna a vannas ar c’hwezigell wenn a-us d’an engroez ha pep hini a lakaas e c’hwezigell da zañsal en aer war he lerc’h. A-benn nebeut e voe kemmesket an holl c’hwezigelloù, lusket gant dornoù hardisoc’h-hardisañ. Ur voulb sart ha seder a savas en iliz, par d’ur richanadeg da c’houloù-deiz.

« ... *Trugarez deoc’h holl, a lennas Eflamm. Goût a ouzon n’eo ket bet un ebat evit lod tud. En em roet hoc’h eus d’an abadenn en despet deoc’h. Seul anaoudekoc’h a-se emañ. Emichañs n’eo ket bet re start. Gwell eo dougen ar groaz eget he ruzañ, kea ! N’eo ket ret d’an darempredoù etre ar re vev hag ar re varv bezañ skrijus. Na brav emamp aze. Fiziañs am eus hor bo tro da gejañ gwech an amzer hep gortoz mont er joaioù : en tav a ren da-heul an erc’h nevez, e kri ar gouelan en oabl boull, e tommder ar garregenn a blader warni goude kouronkañ, e kridienn an delioù faou dindan litenn fin miz Ebrel, er valafenn a verk un ehan war bajenn al levr emaoch o lenn er jardin, e klemmadeg ar bili o ruilhal pa ’z a an tarz’h-mor war e gil, e mouezh raouliet an dibuner war al lanneg da rouz an noz. Kenavo tuchant, mignoned vat. Joa deoc’h.* »

— Jakez... ?

—...

— Jakez ? Gwelet 'peus pet eur eo ?

—... P'ra... ?

— 'Peus ket klevet an dihunter ? N'ez ket da redek ?

— An dihunter ? Eo... marteze... gastoù... poazh on c'hoazh. Gwelloc'h ganin embann emdenn evit ur wech. N'on ket war va zu...

— Ur sapre tortad 'poa tapet, ya ! Reuz 'peus graet evit kas ur c'hwezigell ganit dec'h da noz ! Sell 'ta, deuet out a-benn d'he stagañ ouzh dornell ar prenestr en ur douiñ evel un diloster chas ! 'Peus ket soñj ken ?

— O *my God*!... N'eo ket posubl... 'Fell ket dit merata dousik va skoaz kleiz, Yuna ?

Ar c'harnedig ruz

*« My brain ? That's my second favorite organ »
Woody Allen*

— Aotrou...

Sevel a ran va fenn war-zu ur prenestr damzigor en tu all da voger-dro al liorz. Daoulagad bihan gris a zo o lugerniñ a-dreñv ur fri lunedet, buket warnon evel ur biz tamaller.

— Salud deoc'h, Moereb.

— C'hwi eo ar perc'henn nevez, moarvat ?

Santet em eus un dornad tachoù merglet o c'hrizilhañ dousik en ur volenn Henriot p'he deus digoret he zrap.

— Ya, me eo. N'eo ket echu ganeomp ar ratreañ c'hoazh. Ac'hann d'an distro-skol hor bo annezet... Da c'hortoz emañ oc'h ober un tamm difraostadenn er jardin. D'ober zo...

— Ya 'vat... Gwechall e oa ur gamelliaenn ruz holl-gaer du-hont, tost d'ar veranda. Unan vras. O ya... Kaer meurbet ! Ya... Diskaret eo bet gant egile all... ar perc'henn kozh.

— Domaj eo. Merzet em eus ar revr gwezenn e-mesk al leton du-hont, ur pezhiaed hini, sur...

— Feiz ya, ur pikol gwezenn, Salver Jezuz... Hag evit ar gerezenn-mañ, emezi o sevel he chik un disterañ, emichañs e vo diskoultret ganeoc’h ?

Lakaat a ra ur paouezig, stouet he fenn war he skoaz, hag adkregiñ a-droc’h-trañch.

— Re uhel eo, Gwerc’hez venniget, kalz re uhel... N’eus ket tu... C’hwi ’oar...

Damserriñ a ra he daoulagad en ur izelaat he mouezh, din da gompren e teuer d’ar pep pouezusañ.

— Va gwez-roz-me am eus krennet ivez, ya. N’eus ken daou vetr sav dezho bremañ, evel m’eo dleet...

— Gwell e vefe ganin ma lezfec’h ho kwez-roz da greskiñ en o frankiz, Moereb. ’Vin ket direnket ganto, tamm ebet. A-hend-all, arabat kemer tregas gant ar c’hozh kerezenn-mañ. Emaon e-sell da zifoarañ diouti. Mazaouet eo bet. Troc’het-didroc’het he brankoù dre an hanter, ur vezh ! Hag ouzhpenn-se ne daol ket frouezh, diouzh klevet. Klañv e tle bezañ. Graet e vo he stal dezhi hep dale !

— Mat, gwell a se enta, ma peuomp war ar memes tachenn... Dalc’hit ho krog, Aotrou.

Ha serriñ ar prenestr, ken prim ma n’em eus ket bet amzer da gimiadiñ.

A-daol-trumm e santis ar skuizhnez o waskañ war va chouk. Soñjal a ris er salioù-kibellañ nevez savet, er plañchedoù kozh bet spuret ha lakennet, er barrinier houarn goveliet a oa bet ret o skrabañ unan hag unan evit lakaat war-wel o gwalennoù kouevr lufus... Kalz re vras e oa an ti-mañ, anat, bremañ ma oa aet kuit ar vugale. Ne oan ket bet plijet tamm ebet ouzh e bremañ. Va gwreg... Ne felle ket dezhi klevet anv eus ur ranndi. Erru e oa poazh gant an dilojadegoù-se, bep tri bloaz...

Paourkaezh glep ac'hanon, hanter enoret, hanter baeet. « Ur ranndi ? he doa embannet. Biken james ! Gwelloc'h ganin chom va-unan-penn en toull brein-mañ. » Prenet un ti neuze. Unan bras. Tri solieradur, pemp kambr. Gant-se e vo tu da zegemer hor mignoned hag hor familh, evit ur wech ! Ur sal-vevañ frank ha sklaer, siminal ha gwenterezh, ur veranda nevez, ur gegin *dernier cri*, ur c'hrignol vañsardet e-giz war vord ar mor, ur c'hav a-feson da virout gwin mat pezh a gari, hag ul leurenn dek en diavaez, o skeiñ war al liorzhañ ! Un tammig jardin, pa vo lavaret, ar vent wellañ...

En dudi en em gave ma gwreg gant-se, ha n'hellen ket kaout heg outi, daoust ma oan-me riñset da vat ha bac'het etre mogerioù mut an ti goullo-se, chik ha cheuc'h. Hag an dilojadeg !... Foeltret ma c'hein gant an holl voestadoù kozh traoù-se. Ya, brevet e oan, skuizh-divi. N'oan ket bet evit kas da-benn al labourioù terkañ va-unan-penn. Artizaned a oa bet ret goprañ. Hag evit ar pentur zoken...

War he skeul eo kludet ar rouzardenn gant he barr-livañ, troet he c'hein ouzhin. Kouezhañ a ra he fennad blev flamm tost betek he dargreiz. Parañ a ra va daoulagad war he feskennou noazh-bev. Hejet-dihejet e vez an div vleunienn magnolia grandi flora-se gant krennadennouigoù, endra ma led-hi ur gwiskad pentur ouzh ar sel war-bouez he brec'h savet uhel. Damc'hweziñ a ra gant ar start m'eo an trevell, ha leuskel hirvoudoù skañv tra ma riskl va selloù a-hed he divorzhed evel ur velc'hwedenn war un delienn letuz glizhennek...

Trumm e teuan ennon va-unan, hantervouget. Disoñjet em boa tennañ va alan gant emziskouez ar Werc'hez ruz. Seblantout a ra din eo ar wrac'h kozh dirollet da c'hoarzhin a-dreñv he stalafioù laou.

Ar plac'h-se, ken glan ha ken trefuus ha Venused Odilon Redon, a oa o rodellat em spered abaoe ar penn kentañ, ret eo anzav. Dic'hortoz eo en em gavout gant ur fulenn a seurt ganti war ar vicher liverrez. Ne oa nemedomp e-barzh an ti, d'an endervezh. Pervezh e labour e ha buan. Na butun, na bier, na skingomz. Bourrañ a rae gant he lodenn a-hervez. Daouarn fin he doa, ha na oant ket bet ifamet gant al labour-dorn c'hoazh. Etre tregont ha pemp ha tregont e tlee bezañ... Ha koant d'ho poureviañ. En gouzout a rae, moarvat, met ne oa ket ur bebreñn evit kelo-se. Ne zisplije ket dezhi toullañ kaoz ganin pa gasen ur banne kafe martolod dezhi.

Dre labourat en ur geñver ha flapañ bep eil mare e oamp deuet da vezañ tostoc'h. En em fiziañ a rae ennon, neket evel en un tad, rak n'em boa nemet dek vloaz warni, pe-se, met evel en ur mignon a-yaouank kentoc'h. Kement tra hor boa kontet diwar-benn hor bugaleaj a oa deuet da vezañ an douar-teil ma kreske gwriziennoù ur vignoniezh o klask bleuniañ. Goulennnoù ranelloc'h-ranellañ a saven outi, a lakae anezhi da c'hoarzhin gwalc'h he c'halon. Respont a rae pe ne rae ket. Met ne vire ket greunenn ouzhin. Dinec'het e oa marteze o c'houzout e oan dimezet ha tad a familh. Lakaat a rafen hep re a vrabañserezh e plije dezhi ma doareoù fri-furch, a ziskoueze dezhi em boa deur outi, da bep nebeutañ.

Hec'h-unan-penn e veve. Abaoe nebeut, he doa ouzhpennet, gant un trefu a zibennadas ac'hanon a glask gouzout hiroc'h. Hogen a-greiz-pep-kreiz e santis ennon froud ur c'hoant ha ne oa ket a harz outañ, evel pa vije tarzhet mogerenn gozh va c'houstiañs gant bountad dourioù teñval daspugnet deiz-ha-deiz hep rat din. Ne oa ket taol-kurun ar garantez. Gouesoc'h e oa. Feuls ha

ferv. Klask a ris stourm er penn kentañ. Ne oa ket anv a stourm avat... Difretañ a raen evit chom war neuñv, met sammet e oan gant troellennoù ha na oan ket evito. Santout a ris edon war-nes koll sont hag ober traoù dibardon. Soñjal a ris neuze er pezh am boa desket p'edon o chom war vord ar mor pa oan bugel. Arabat enebñ ouzh red an dour pa vez en e greñvañ. Gwelloc'h mont gantañ ha klask en em ripañ kuit dre neuial a-veskell. Penaos plegañ da gourc'hemmennoù va c'hoant neuze anez bezañ koñfontet ?

Dont a reas koun din eus va c'hentelioù katekiz. En ur vousec'hoarzhin e soñjis ne oa ket difur randonerezh an aluzener kabac'h a glaske plantañ pennaennoù ar vuhez kristen en hor pennoù avel. Daoust ha ne veze ket lakaet kemm gantañ etre ar pec'hedoù hervez o natur ? Lakaet e veze da bec'hed lous ar pec'hed a charnalite, evel-just. Met pec'hiñ dre soñjal, dre gomz, dre ober pe dre vankout ne oa ket par-ouzh-par koulskoude... Veniel ar soñjoù, marvel an oberoù... Ne oan ket gwall sur e oa ken plaen-se, evit gwir, met brav e oa din er mod-se. Kement ha pec'hiñ, e oa dinoasoc'h an drouksoñjoù eget an drougberoù eta. Divizout a ris hoalañ al livevez yaouank a-spered.

Hoalañ pe lorbiñ, ha preizhañ zoken, diouzh ret, en ur enskrivañ dezrevell va arsailhoù sorc'hennet en ur c'harnedig ruz, savet a-ratozh em empenn. Enskrivañ... pe embann em spered kentoc'h, rak ne vefe eus ar c'harnedig-se nemet em fenn. Na paper, na liv. Morse n'hoc'h eus hunvreet edoc'h o lenn ul levr dianav, linenn ha linenn, ha c'hwi kousket-mik, evel pa vije unan gwir anezhañ ? Iskis pegen dispis an troc'h etre ar gwirvoud hag ar faltazi, kea... Bewech ma teufe ur c'hoantezon amzereat

war ma soñj neuze, e tigorfen va c'harnedig tasmant hag e kontfen ennañ doareoù va zorfedoù empentet. Ur seurt deizlevr dre-se, ha na vije kavet ennañ nemet eñvorioù va sorbiennoù dianzavusañ ha neket roudoù va oberoù gwir. Ur ridell surentez e oa, e fin ar gont, peotramant, evit komz heñvel ouzh ar wirionez, poubellenn va c'houstiañs. Nemet... ur boubellenn ha ne vije ket bet gwall zisplijus he frondoù.

— Gant-se emaoç'h, Aotrou...

Diouzhtu ez anavezan mouezh feilhañs dantet va gwrac'h vuiañ-karet.

— Penaos emañ ar bed ganeoc'h, Moereb ?

— Fiskal ! Dalc'het hoc'h eus d'ho ker, war a welan.

Diskouez a ra penngos ar gerezenn nevez-troc'het gant beg he groñch, ur mousc'hoarzh trec'h-barbar e-kreiz he fas.

— Ac'hanta ! Daoust ha n'eo ket gwelloc'h er mod-se, gant tout ar gouloù a zo bremañ ?

— Re wir... Hag ichou zo ! Plantañ a rin ul lireuenn wenn da ouel santez Katrin. Emichañs ne gresko ket re uhel...

— Kabidan ! Ha kontant e vefec'h d'evañ ur banne te du-mañ ? Trawalc'h hoc'h eus labouret dindan an amzer, 'gav ket deoc'h ?

Kant bloavezhiaad kelachoù a lammas em barv pa voe roet digor din gant ar gozhiadez. Krugelloù *Ouest-France*, *Pellerin Magazine* ha *Jardin des Modes*, a oa berniet en trepas, ken e oa arvarus, a soñjis, loveal etre an holl duriadennoù-goz-se. Renkennadoù ar *Reader digest* a oa o vorediñ war stalennoù melkonius, tal-ouzh-tal gant levrioù liesliv ur c'hlub al lennerien bennak, tra ma rene

maskl skrijus an holloueziadur *Universalis* en deñvalijenn. Taolennoù, e doare goloioù boestoù chokoladoù, a veze diskuliet ganto ur mennad splann a-fet kenedelezh. An uhelvennad-se ne oa ket dianzavet gant ar c’hantolor skourrek a steredenne e zantelezh gwerajoù a-us da chignon glas-arc’hantet va ostizez.

— Eskuzit an dizurzh... me eo erru teñval va gweled...

Ur paouezig a reas en ur dreñ war va zu. Mont a ra ma nerzh diganin...

— Me a raio seizh vloaz ha pevar-ugent tuchant, va den mat !... Gant kement a skridoù en ti-mañ, a lavare va gwaz, Doue d’e bardono, e vije da dro da duañ paper... Un deiz bennak, pa ’m bo amzer marteze... Ar paourkaezh den ne lenne nemet gerioù kroaz an *Tregor*, ha c’hoazh...

Ur c’hoarzh logodennig a glevis tra ma trotelle Ariane gozh en va raok dre c’haridennoù he douarenn. Ur bannac’hig te berv a voe diskennet din gant va ostizez a-gevret gant dour-beuz he glabouserezh. Toullgofet em boa he sac’had eñvorennoù e-ser troc’hañ va c’herezenn. Ar c’hobad a voe ret din evañ, foer ha razh...

Karnedig ruz, d’ar 14 a viz Gouere 2013

Gant un taol seul e strapan an nor war va lerc’h. Tapout a ran krog er rouzardenn dre he dargreiz ha stardañ anezhi, dezhi da santout nerzh va c’hoant war he c’hof-bihan. Pakañ a ran he fennad blev ruz gant va dorn mat ha tennañ he fenn war-dreñv. Ur frond gwezvoud ha bara fresk a sav diouzh he gouzoug. Ken prim on bet ma n’he deus ket bet amzer da hopal na da stourm. Ul labous pennfollet zo o skeiñ e kavenn he brusk. Gortoz a ran ur frapadig hep fiñval mui, dezhi da zont d’he reiz, ha bourboutal e pleg he skouarn :

« N'on ket evit padout ken ». Bouchañ a ran dezhi war hec'h ividig, war he malvennoù, war he gouzoug, en he zoull-kil, hep diskregiñ, betek santout he c'horfo tistennañ a-van-davan, beg he bronnoù o pladañ dousik war va feultrin, he muzelloù abaf o respont da' m re, tommoc'h-tommañ, hag he zeod o klask e hent war e nañv. Goustadik e tispegan diouzh he c'hreouichenn. Diskenn a ra va dorn dehoù gorrek-gorrek a-hed he bruched, a-hed he c'hof. En em silañ a ra evel ur minoc'h dindan stirenn he bragoù-bihan war-gaout milendall ar baradoz. Hag hi ha chuchuiñ : « Deus... »

Diroufenn an distro-skol. Laouen eo ma gwreg gant he zi, an ec'honnennoù, an armelioù-moger, ar gouloù, al livioù, ar c'harter... Adstaget em eus gant va labour. Skol ar marv mat... Pennad kentañ va c'harnedig ruz am eus dibunet em fenn nouspet gwech, ger-ouzh-ger, e-pad emvodoù-burev diziwezh pe da boent va c'houisk-aez da Sul... Aon am boa chom berr gant va memor er penn kentañ. Met n'eo ket bet ur gwall afer. P'eo bet savet un danevell gant an unan, ha lavaret hag adlavaret stank-ha-stank... Poent bras e vefe stagañ gant un eil pennad evelkent, kement hag ouzhpennañ ur meudad spisoù er geusturenn. Naon am eus, naon ki. Sankañ a ran klok e kador-luskell ar veranda ha gervel ar Parakled...

Sevel a ra frankilik diwar vourbouilhadennoù va c'hof. Ur pred e vo. Ur pred n'hell ket va fulenn enebañ ouzhin war e lerc'h. Abalamour da betra ? Abalamour ma vo euvret forzh boued kas c'hoant ganti. Hep gouzout dezhi, a-dra-sklaer. Se a zo kaoz e vo lezet a-gostez ar *bois de bandé* hag ar c'horn frikornek ganin, re ziouganek o anv. N'eus ket tinell gwall vat ganin, d'an ordinal, met gant un tamm tro war ar rouedad e teuin a-benn, douetus...

Kroget e vo gant istr ha muskadig. N'eo ket ul lazhañ... Afrodit a zeuas er-maez eus ar mor e-barzh ur grogenn istr, a-hervez. « Lavaret 'peus din out sot gant an istr, ma 'm eus soñj mat... Traoù skañv, dizañjer-kaer evit da linenn ! » Istr... ya, gant zink a-builh enno, hervez lennet, hep diskontañ an iod hag ar fosfor, mat da lakaat he zestosteron da vont e breskenn. Marteze e c'hellfen ober “va ferlezennig” anezhi e-pad ar pred. Nouch ha pout, a ouzon a-walc'h. Met ar fougeoù ne vezont ket degemeret er memes mod gant ur vaouez diouzh ma vezont kaset dezhi hec'h-unan pe d'unan all, ha penn-ouzh-penn pe dirak an holl, am eus merzhet... « Emichañs em bo koñje d'ober va ferlezennig ac'hanout, fenez... »

Ha goude ar pladad boued-mor, an dibenn-pred war-eeun. *Cookies* gant chokolad ha spisoù. « N'eo ket ur pezh-micher, am eus aon, met boued an ti eo, ken ez eo ! Fardet em eus anezho diouzh va ratre. Reiñ a ri da ali din. »

Casanova a oa kontet da vezañ paotr ar chokolad. N'eo ket souezh, pa vez kavet L-arginin forzh pegement er chokolad, un amindrenkenn anezhañ hag a vez troet en oksidenn nitrek gant hor bevedeg. E ya ! Ha n'emaoc'h ket na ouzoc'h ez eo stag un efed gwazhiedfrankaus ouzh an oksidenn nitrek... Kaeroc'h zo, diwar gedaozennoù ar chokolad e vez produet andorfin, hormon ar blijadur, na petra 'ta... Mat ! Kement ha plantañ bec'h e lakain un tamm jinjebr, implijet gant impalaered Sina evit reiñ o c'hoant d'o serc'hoù, ur meudad maca, viagra naturel uhelbladennoù Perou, un toullad tachoù jenofl, safran ha kanell. Hag al lañs, ur biz vanilhez, a zo brudet e c'hreunennoùigoù evit o galloud laouenaat. *Cookies*, ya, met eksotek-sovaj ! “Nag ur veaj ! Tomm eo va c'hlipenn... o langouriñ emañ...”

Ha n'eo ket echu, Perlezennig. Gant ar *c'hookies* e tiskennin dit ur c'hwistantin kement ha distanañ dit da c'hourlañchenn. War *doctissimo.fr* em eus kavet ar sekred kegin orin, sañset. Kakao, pebr Cayenne, laezh tomm, rom du, mel...

Da beurdogañ ar stal, un tizan santurig, louzaouenn an eürusted, diouzh gwengelouriezh Hellaz. Berzet e oa er manatioù da vare ar Grennamzer, evit na direizhañ al leaned. Ur seblant mat. “Coucourroucoucou, Paloma...”

Hag erfin, taol ar marv, a-barzh rentañ trugarez da Zoue : tro lous an teir flamboezenn.

Karnedig ruz, d'ar 1añ a viz Du 2013

— *Lavaret 'peus din out sot gant an istr, ma 'm eus soñj mat.*

— *Bastagn ! Teir dousennad istr a lonkfen laouen-kaer...*

— *Mat, ur pladad boued-mor hor bo da goan. Prad-ar-C'houm ! Va gwellañ-karet. Gant ur banne muskadig sec'h. Traoù skañv, dizañjer-kaer evit da linenn !*

— *Peadra zo da vezañ sorbet gant va linenn, loustoñ kozh ?*

— *Kentoc'h troc'hañ rak an droug, Perlezennig. Emichañs em bo koñje d'ober va ferlezennig ac'hanout, fenez ?*

— *'Maout ket o c'hokesa, ur seurt ? Gant ur berlezenn n'em bo ket va gwalc'h, gwell eo gouzout... Hmm, da istr ! An teuzar brein ! Emañ ma begennoùigoù o c'hoari toutig-penn...*

— *Ha boulc'h an oferenn n'eo ken !*

...

— *Cookies ??*

— *Ya 'vat, cookies... N'eo ket ur pezh-micher, e anzav*

a ran, met boued an ti eo ken ez eo ! Fardet em eus anezho diouzh va ratre. Reiñ a ri da ali din.

— *Ha gallout a reer gouzout peseurt aozennoù kevrinus 'peus lakaet enno ?*

— *Bez fur ! Biskoazh ne vez displeget o zaolioù fuzik gant an hudourien... Kemer... Kemer daou pe dri...*

— *Waou ! C'hwezh vat zo ganto ! Spiset un disterañ... O trabidellat emañ...*

...

— *Unan all 'po ?*

— *'M'o ket... Leun betek ar skoulm... Direzon-pitoaiap ! Ha gant an evaj flour-barbar-se... Nag ur veaj ! Tomm eo va c'hlipenn... o langouriñ emañ...*

— *Ur banne tizan santurig a raio vad dit, Perlezennig.*

— *Brutal !*

— *Coucourroucoucou, Paloma...*

...

— *Ha bremañ, un droiadig koazhañ e liorzha Eden : c'hoari an teir flamboezenn. Evel ma lavare Pêr : « Quasi modo geniti infantes, alleluia : rationabiles, sine dolo lac concupiscite¹... » Prest out ?*

— *En em lakaat a ran ez trugarez, ma prometez paouez a gomz latin...*

— *Evel-se bezet graet... Blazet mat int. Dastumet em eus anezho er jardin bremaik. Ret e vo dit tapout ar flamboez gant da c'henoù, hep skoazell da zaouarn. Sed ar reolenn nemeti. An hini gentañ a vo aes da bakañ. Skoachet eo war galon va dorn kleiz. Sell 'ta...*

— *Hmmm...*

1 Pêr 2, 2 « Evel bugaligoù nevez-c'hanet, c'hoantait a galon al laezh speredel disaotr »

— *Mat-tre ! An eil a zo un tammig dibalamour, marteze. Mont a ran em gourvez evit he lakaat e bili-bann war va fri... Arabat touch !*

— *Ouuhhh...*

— *Eus ar c'hentañ ! Deuet eo brav ganit ! Klaoustre e teui a-benn eus an amprou diwezhañ.*

— *Tirant...*

— *An deirvet flamboezenn a zo un tamm mat a hardison ganti, 'm eus aon ! Etre va muzelloù eo en em repuet...*

— *Deus !*

Noz eo. Emañ va gwreg o tiskenn gant an diri. Hec'h hiviz-noz a zo en-dro dezhi. Heuliañ a ran anezhi e kuzh. Mont a ra war-raok a-dastorn, he divrec'h astennet dirazi e-giz un hunvaleerez. N'emañ ket toull an diri war elum. Goustadik e fiñv an hiviz wenn en deñvalijenn. Un dra bennak a zo gant ma gwreg en he dorn dehoù. Ne welan ket mat petra eo. En ur par berr e vez distrewet an deñvalded gant ur bann loar. Amzer din da spurmantiñ un dremm distronket. Dres d'an ampoent e strebot va gwreg hag e kouezh a-lamm-stok gant un hirvoud damvouget. Flastrañ a ra he c'hilpenn ouzh ar barrinier houarn. N'em eus ket bet amzer da grial zoken. Chom a ran seizhet ul lajadig. Gweet eo he c'horf evel ur vergodenn ziempret. Emañ he daoulagad divuhez o parañ war an dianav. Stardañ a ra ur c'harnedig ouzh he bruched. Ur c'harnedig ruz. Trumm e vezan aloubet gant gwagenn an didrouz. Frikañ a ra va feultrin, splujañ a ra em c'halon, treuziñ a ra dezerzh va buhez. Petra 'm eus graet ? Petra 'm eus graet ?

Dourc'hwez-dispenn e tihunan, pennfollet-mik.

Peoc'h an noz ne vez trubuilhet nemet gant roc'haden-
noù tanav va gwreg, en tu all d'ar gwele. Un hir a
huanadenn a dennan en ur serriñ va daoulagad gant an
disamm !...

Echu eo. Reiñ a ran va ger. Prometiñ a ran. Touiñ a
ran war va le ! Ya, met penaos ober ? Penaos en em zijabliñ
ag un dra ha n'eus ket anezhi er vuhez wir ? Penaos deviñ
ur c'harned ha n'eus anezhañ nemet em faltazi ? Penaos
diverkañ linennoù enlouc'het em eñvor ? Ezhom a vefe
eus ur seurt tredangrid pe eus ur walc'hadeg empenn.
Nemet... marteze... evel un daramparch... piv 'oar...
'michañs e asanto... An hini na vrok netra na koll na
gounit ne ra... Rankout a ran disoc'h gant va mennad.
Ret mat eo din.

Prenañ a ris ur c'harnedig ruz.

— Sell 'ta piv ! Abred oc'h paotr paour ! Em flotantenn
emaon c'hoazh !

— Va digarezit, Moereb, tremen a ran evel un tarzh
avel...

— N'eus forzh a se ! Pechañs eo deuet an amzer gaer
ganeoc'h ?

— Me 'garfe a-walc'h... met un draig a zo deuet ganin
evidoc'h avat, ur c'harnedig...

— Ur c'harnedig ? Che !... Se zo jentil alato... Met...
Ur c'harnedig 'mit-hu ?

— Evit lakaat hoc'h eñvorioù dre skrid. Dudius-kenañ
em boa kavet ho komzoù an deiz all, ha soñjet e vefe un
druet koll an teñzor-se.

— Po po po ! N'emaoc'h ket o sodiñ ac'hanon ?

— Tamm ebet, gwir bater a lavaran !

— Fidamdoustik... 'vin ket gouest, paotr paour !

— Geo ! Gall' a rin reiñ un tamm skoazell deoc'h,
m'ho peus c'hoant.

— Arsa, abaoe keit-all n'em boa bet profig ebet digant
den... 'Faot ket din e vijec'h lakaet diaes dre va gwall avat !
Selaou 'ta, bez e c'hellan mont dre "te" ouzhit ?

— Ya, laouen !

— Deus !

Un aval war va burev

*Pa weler un aval da Ouel-Yann
Da C'hourmikael e weler kant...*

An eil gwech, dreist-holl, 'oan bet skoet. Ar wech kentañ a oa ar wech kentañ... Souezhet e oan bet, evel-just, p'am boa gwelet un aval war va burev, beure mat. Soñjet em boa en ur farsadenn, pe en ur profig, pe e oa deuet unan bennak war va fost-labour p'edon o foetañ bro, ha disoñjet gantañ e zibenn-pred. Kenlodañ a reomp hor burevioù, ha pa vez unan war ur chanter bennak er-maez, ez omp boas da labourat lec'h ma 'z eus plas... Ma, ar wech kentañ neuze, n'oan ket bet gwall nec'het. Goulennet em boa ha soñj en doa unan bennak da vezañ kaset un aval gantañ em burev. Den ebet. Bourdoù am boa klevet avat, diouzh an druilh. « Ata, goulenn gant Eva e penn an trepas ». « Un aval ruz mit-hu ? Diwall diouzh ar sorserez, Gwenn-erc'h ! » Ha kement zo...

Met an eil gwech... N'oa ket da dortal. A-ratozh-kaer 'oa bet lakaet an eil aval war va burev. Hag an hini kentañ kenkoulz all, eta. Erfin, ne oa ket anat c'hoazh e vefe liammet an eil aval gant egile. Rak, pa 'm boa graet tro

ar burevioù eo, moarvat, e oa deuet ar soñj d'ur furlukin bennak da dennañ un taol fin din, o lezel un eil aval dirak va urzhiaer... Ha koulskoude, peuzheñvel e oa an eil aval ouzh egile : ruz, ront, mentek ha ken disi ma oa tost dinatur. Diwar ar memes gwezenn-avaloù e oant bet dastumet, evit doare. Unan bennak en doa c'hoant da farsal. Keneiled vat zo ac'hanomp amañ, ha kustum omp d'ober boutikoù an eil re d'ar re all. Dizrouk evel-just. E-giz un tonton kozh ez on evit ar re yaouankañ er skipailh. Ouzhpenn-se e oar an holl ez eo silwink va yec'hed. Ar fromoù kreñv a rankan diwall diouto. Ar galon eo... Ur gwallzarvoud pa oan pemp bloaz. Darbet din bezañ beuzet el Leger. Paneve va c'hi Lambig e vije bet echu ganin. Kroget em brec'h ha deuet a-benn da sachañ ac'hanon betek ar ribl, ar mignon mat ! Klañvidik on chomet avat. Met a-benn daou vloaz e vin war va leve ! Poent e oa...

Kement ha c'hoari fin e tibabis tremen hep menegiñ an eil aval d'am c'henseurded. Gwall dapet an hini en doa klasket ober ar sod ganin ! Gedal a raen ur sin, ur prezeg-goloet, ur falsvarchadenn... En aner.

War va c'hador-vrec'h e lezas al louarn un trede aval an deiz war-lerc'h, kement ha digeriñ brezel. Kavout a ris ar frouezhenn mintin abred. Ken lufrus hag ar re all, ha c'hwezh vat ganti, ur bam ! Ne lavaris grik adarre. C'hoant ganin bezañ trec'h er c'hoari pognes kuzh-se. Goulenn a ris gant paotr an degemer ha klasket en doa unan bennak war va lerc'h en derc'hent. Disoñjet en doa. Penaos diskuilhañ mestr ar jeu ? N'hellen ket goro va c'henlabourerien hep na vije graet goap ouzhin gant va avaloù kevrinus. Met n'em boa ket c'hoant e padfe re bell ar c'hoari. Hegaset e oan un disterañ o vezañ tapet berr e-giz-se, hag ur pistig a santen em feultrin.

Feiz, perak n'em boa ket soñjet en dra-se... N'oa ken 'met prenañ va dor war alc'hwez. N'eo ket e mod-se e vefe tapet ar c'had war he ched, met d'an nebeutañ e chomfe he fri war ar gloued. Gortoz a ris ma voe kuitaet o labour gant an holl, hag ez alc'hwezis va dor, didrouz-kaer.

Kerkent ha dibrennet an nor, antronoz, e pegas ur gridienn sklas em livenn-gein. Avaloù lugernus a oa strewet war va burev, war va c'hador-vrec'h ha war al leur. Ouzhpenn un dousennad anezho... Na c'hwek ar frond ! Dous e-giz ur ganaouenn da luskellat, ken e tavas va foan a-nebeudoù. Ne oa eil alc'hwez ebet gant den er skipailh. Gwiriañ a ris stad ar prenistri. Netra nevez. Daoust ha sot e oan deuet da vezañ ? Daoust hag oc'h hunvreal edon ? Klevout a ris va eilerez oc'h erruout d'an ampoent. A-boan m'am boe amzer da verniañ an avaloù en un diretenn. Pokat a reas din ken naturel ha tra, ha ne c'hoarvezas mui netra ispisial en deiz-se. Hegerat e oa an holl, hag a-zevri gant o labour. N'helle ket bezañ un dro fuzik alato ! Piv a oa an diaoul masklet a rene ac'hanon war-bouez va fri ? Trec'h e oa bet din, hep ket a var. Ha prest e oan d'e c'hourc'hemenniñ, ken skuizh en em santen.

Ne voen ket evit kousket en noz-se. Treiñ ha distreiñ a raen em linselioù o klask penn d'ar c'hevrin. Piv e oa ar margodenner ? Penaos en doa graet ? Ha pelec'h en doa kavet avaloù ken brav ha ken frondus er c'houlz-amzer-mañ zoken ? Boud e chomen penn-da-benn. Sevel a ris da c'houlou-deiz. Ha mont da labourat hep mui gortoz. Fellout a rae din gwiriañ pep tra a-raok ma 'z errufe ar re all. Ezhomm ganin chom sioul em burev evit en em soñjal war al lec'h.

Pa vountis war an nor e voe darbet din mont er bord all. Toullet treuz-didreuz e oa pladenn va zaol-labour, drailhet gant kef ur pezh mell avalenn a oa leuniet egor va burev gant he brankoù karget a frouezh. Ur boan euzhus a stardas va c'halon. Krenañ a raen evel ur barr delioù, pennfollet-mik. Penaos ober evit kuzhat an avalenn d'am c'heneiled. Rankout a rafen troc'hañ kef ar wezenn a-rez pladenn va zaol-labour ha strewiñ paperioù ha kazetennoù war an toull evit kuzhat an troc'h. Ret amprestiñ un hanocher un tu bennak. Met penaos herzel ouzh an dud da vont em burev ken em bije kaset al labour-se da benn vat ? Ur wech troc'het ar c'hef e vefe ret din skarzhañ ar brankoù. Na pebezh chanter ! Hag an trouz ! Penaos mougañ an trouz ? Deredek a rafe an holl implijidi ? Petra a zisplegfen dezho ? Strobet edon er soñjoù luziet-se pa verzis e oa sklaeroc'h va burev eget boaz, ha fraeshoc'h richan ar filiped. Treiñ a ris va selloù war-zu ar prenestr...

N'oa ket mui speurenn ebet etre an diabarzh hag an diavaez. En tu all d'am burev en em lede ur park bras betek koll gwel. Un avalenneg e oa. Brav-eston. Plegañ a rae ar brankoù gant avaloù a-goñfont. Spurmantiñ a ris ur c'hi er pellder o tont er-maez eus ul lusenn skedus. Ne voe ket pell o redek d'am bete. Ha lipat va dorn en ur fistoulat hag en ur chilpat. « Lambig ! Te eo, mignon mat. C'hoant peus d'ober un tamm tro war a welan. Gortoz, ma 'z in da gerc'hat va heuzoù ».

Ar sutell-driski

En e sav sonn e chom ar paotrig e toull an nor. Diwaller divrall ha difrom. Pemp bloaz pe se. Parañ a ra e zaoulagad porselenn war an estrañjourez a c’houlenn digor. N’en deus ket anavezet anezhi. Pe marteze ez eo trubuilhet gant an heñvelder ouzh e dad. N’eo ket-hi evit mont dezhañ dre e anv bihan kennebeut-all. Pell zo he deus disoñjet anv kement bugel ha bugel-bihan a zo bet ganet e tiegezhioù mibien ha merc’hed he breudeur hag he c’hoarezed. Ribitailhoù revrigoù gwenn o lammatt-dilammat e gwaremmoù diniver. Hemañ avat a hañval parfetoc’h eget e genseurted.

— *N’emañ ket da dad er gêr ?* a c’houlenn dousik, o pouezañ un tammig muioc’h eget m’eo dleet evelato, dre ma kav he deus gortozet hir a-walc’h bremañ.

— *Nann, n’emañ ket.* Santet en deus ar paotrig an dibasianted kuzh moarvat, met ne ziskrog ket diouzh an dornell. Mouezh sklintin ur vaouez a c’hournij diouzh penn un trepas sklêrijennet fall.

— *Gireg, moumounig, lak hor gweladennerez da zont tre ’ta !* Ha kammedoù berr da heul, pres warno.

— *Sell 'ta ! Te eo Ana ? Na pegen jentil bezañ deuet. Deus tre, mar plij ! Gireg, ne lezer ket an dud er-maez e-giz-se, dindan an amzer ! Met Gireg ne chom anezhañ ken ur safar diroll en diri.*

— *Demat Janig. Trugarez dit. Na moutik an hini bihan. Mab Klervi eo ?*

— *Ya, dres war-lerc'h Lan. Tapout a raio e c'hwec'h vloaz a-benn miz.*

— *Ma Doue, ne welan ket ar vuhez o tremen. Keid-all zo. Penaos emañ kont Janig ? Derc'hel a rez da grog ?*

— *Ma... Gwellañ ma c'hellan. N'eus ket da choaz... Pase poent e oa, a-hervez. Prim e tro he fenn, tra ma sav dour en he daloulagad. Ro da vantell din, Ana...*

En ur sal vras en em gav Ana. Aloubet eo he fronelloù gant c'hwezh an tiegezh. Ur c'hwezh espar ma c'hoari par-ouzh-par frond ar gwispid nevez diforniet ha borc'hadoù ar meuriad. Merk un neizhiad bugale. Eoul boutet, kouez fresk, ha kasedad ludu ar c'hazh... Ar frond-se he doa bet klevet c'hoazh p'he doa poket da Janig, tostik d'he fennad blev. Ne oa ket displijus. 'Pezh zo... ret eo asantiñ treuziñ speurenn skañv ar c'hwezh estren-se a-benn unaniñ da vat gant an tiegezh. Dibab a ra hent an aberzh. Un deiz e-giz hiriv...

Eno edont holl, en-dro d'an ozhac'h, azezet ouzh un daol vigelc'hiek goloet gant un doubier dantelezet. Boutailhadoù chistr ha chug-frouezh, gwerennoù lintrus hanter c'houllo, gwestell liesliv hag asiedadoù lipouserezh a oa tolpet warni mesk-divesk, ken e soñjas Ana e sakramant an aoter lidet e kev Ali Baba. Ur vougasenn seder a hañvale ar berzhidi bezañ morgousket enni, evel en un hammam mougus ha distennus. Tostaat a reas Ana war he nañv, kement ha reiñ un astenn d'he melkoni. Dre ar *bow-window* e spurmante

struj alaouret ar jardin mod Saoz. *Tremen pemp eur eo dija*, a soñjas. *A-benn nebeut e serro an noz. Arabat din chom da staliañ*. Bannoù gouloù dous a floure an taolennoù familh ouzh ar mogerioù. Ar rummadoù kozh a ziwalles ar re vev. Anavezout a reas ar vourc'hizez dic'hoarzh-se, gant he rodelloù saoz hag he sae vouk dislivet, e-giz ur pezhriad rozenn c'hoefvet. Hag an eontr born, war an tu kleiz, a veze ken spontet ar vugale gantañ pa heulie anezho gant e lagad nemetañ e kement korn ha digorn burev an tad-kuñv e Konk-Leon. *Nag un demeurañs e Konk...* Troet e oa ar spouron e hiraezh gant an amzer.

— *Adkemer ur vadalenn Ana. Saourus int, ken ez int !* eme an ozhac'h d'e verc'h henañ.

— *Trugarez dit. Ret eo din diwall !* a ouzhpennas gant ur sklokadenn skañv. *Lan n'eo ket stanket e boull-kalon a-hervez*. Diskouez a reas un asiedad gwestell dirak ur paotrig kastizet e zremm. Mousc'hoarzhin a reas Lan, hep rannañ grik.

— *Adalek fenez e ranko chom war yun betek arc'hoazh. Ret-groñs bezañ goull e sac'h-boued, emezo*.

— *Sell 'ta Lan, un dra bennak am eus degaset dit. Gant-se e kavi berroc'h da amzer hag e soñji ez maeronez !* Ur pakadig a dennas eus he sac'h-dorn, goloet gant paper ruz lufus.

— *Petra eo ?* a c'houlennas Lan, tra ma tifluke ar vuhez en-dro en e zaoulagad distronket.

— *Taol ur sell hag e ouezi*.

Digeriñ a reas Lan ar pakadig hep terriñ ar paper, gant ampartiz ur gevidenn he bizied hir. Ur voestig koad kizellet fin a zeuas war-wel. Lan ne lavare seurt. Dizingal e save e beultrin gant an esmae.

— *Divin petra eo*, eme Ana.

— *N'ouzon ket. Kaer eo.*

— *Boest-vutun koad-akajou da dad-kuñv eo. Degaset en doa anezhi eus Brazil. Tomm e oa outi, ken e oa.*

— *Emichañs ne vo ket implijet ganit evit butunat, a nec'has Janig, ar pezh a lakaas Lan da c'hoarzhin. E-lec'h respont d'e vamm e troas war-zu e voereb.*

— *Profañ a reoc'h din e zastumad kornioù-butun, pa vin bras ?*

— *Marteze, ma labourez mat, a eilgerias homañ dindan selloù du Janig. Met digor ar voest eta evit splujañ da vizied er butun. Ur sell digredus a daolas ar paotrig kent sentiñ outi.*

— *Hama ! Karamelennoù gant amann sall ! Dreist ! Ha petra eo an dra-se, Moereb ?*

— *Ur sutell-driski eo. Gouzout a rez petra eo ur sutell-evneta ?*

— *Ne ran ket... Lakaet en doa Lan ar sutell en e veg ha c'hwezhet e-barzh, ken e laoskas ur son krenus. Marmouzet e vez an driski ganti ?*

— *Dres ! Ha n'eo ket drevezañ nemetken, gervel ivez.*

— *Gervel ? Sellout a rae Lan ouzh e vaeronez gant daoulagad dispourbellet.*

— *Gervel ya, e-giz pa vijes unan anezho. Neuze e responto dit an drask gant he sutelladennoù, ha ma chomez difiñv-kaer e tarnijo unan bennak betek ennout zoken. Ret e vo pleustriñ evel-just. Amzer 'po ez kambrig.*

— *Met n'eus drask ebet en ospital... a eilgerias Lan, ton an dipit en e vouezh.*

— *Piv 'oar... Kas unan ganez ez kalon ha gallout a ri doñvaat anezhi dre bleustriñ ez kambrig...*

— *Naaann, a vousec'hoarzhaz Lan, n'eo ket memestra ! Bez' e c'hellan mont d'ober un taol esae er jardin, Mamm ?*

— *Ya moutig, met deus da ziskouez da vantell din a-raok mont, ma vin sur eo prennet mat. Yen eo er-maez. Na chom ket re bell, 'm eus aon eo aet an driski da gousket pelloc'h.*

— *Pelec'h ez eont da gousket ? En tu all d'ar c'houmoul ?*

— *Ket, n'eus nemet an noz hag ar stered en tu all d'ar c'houmoul. Mont a reont d' o c'hlud er gwez uhel, kuzhet e-kreiz an deil.*

— *Marteze ez eus driski war al loar ivez, n'heller ket bezañ sur...*

Aloubet e voe an daol gant an tav goude ma voe klevet dor ar jardin o stlakal. Tudennoù an taolennoù en em silas en didrouz hag adstagañ gant o c'huzul kuzh didermen.

— *Sur on en em denno... leun a startijenn eo ! a zistagas Ana kement hag adlañsañ ar gaoz. Sellit ouzh poltred an doktor Kervran aze, gant e vourroù marichal a lojeiz. Hennezh eo, m' am eus soñj mat, zo kontet en doa dibradet un eneber kant daou-ugent lur ha douget anezhañ a-benn brec'h er vann dre ur prenestr ? Ma, ur ouenn vat, ya...*

Ne gavas ket an ozhac'h nerzh da respont. Goloiñ a reas dorn Janig gant e zorn. Houmañ a stouas he fenn un disterañ a-us d'he zamm gwastell divoulc'h. Ana a sunas div pe deir lonkadennig te oc'h astenn he muzelloù e-giz un houad treut, teñvaloc'h he fenn.

Kloc'hig an nor-dal o dihunas holl, evel ur flistradenn dour sklas.

— *Kerzh da welout, Gireg, a c'halvas Janig etrezek an estaj kentañ. Klevet e voe ur ribouladenn en diri, ha prestik goude, bommoù lavar hanter-vouget.*

— *Mamm, Mamm, tintin Ivona eo !*

Ur vaouez sichant a zeuas tre.

— *Demat d'an holl. Kavet en deus Erik e genderv er*

jardin. Gwelloc'h ganto c'hoari asambles er-maez. Erik ne vo ket pell e klevo c'hwezh ar gwestell ha bonjourin an holl ! Na te, Janig... petra nevez ? N'eo ket re ziaes ? Reun n'emañ ket er gêr ?

— Aet eo d'ober war-dro ar paperioù. Marteze e c'hellimp chom da gousket en ospital an devezhioù kentañ.

Reutaet e oa Ana war he c'hador pa oa deuet he c'hoar yaouank war-wel. Hep rat dezhi. Eus mel hec'h eskern e save ar galv. Pardonet he doa, ya, sur, pardonet he doa. Pe un dra bennak en doa pardonet enni... He c'horf, avat, n'en doa ket pardonet. He c'horf eo a reutae bremañ. N'oa ket evit mirout. He c'hig hag he nervennoù a nac'he bezañs an enebourez kozh. Ar c'hoar-se, santigez he zad. E verc'h muiañ-karet. An hini goantañ. An hini fentusañ. An hini a veze trec'h atav... Dont a reas dremm Yann-Ber war he spered. Ken prim ma ne oa ket bet evit skarzhañ e skeudenn. N'oa ket tavet ar poeson. Yann-Ber... Treitourez ! Mari-voudenn ! Ha c'hoazh, p'he dije Ivona dimezet gantañ. Avel ha moged ! N'oa ket Ana evit rannañ grik, seizet ma oa gant he foanioù. Stourm a rae a-bouez he nerzh. Gwarizi ne oa ket. Gwashoc'h eget gwarizi. E ser he c'hoar e sante Ana pegen divlaz e oa bet he buhez. Un hent goullo e veze o vale warnañ a gammedoù bihan abaoe bloavezhioù ha bloavezhioù hep na ve den o c'hortoz anezhi, den o hopal dezhi. Tonket e oa dezhi chom en he c'hlozenn seiz du he buhez-pad evel ur viskoulenn e-skeud divaskell liesliv he c'hoar.

Divoreidiñ a reas pa yeas Ivona dezhi, jentilik ha trankilik.

— Sell 'ta Ana, na brav ! Abaoe ar c'heid. Bez' e c'hellan pokat dit ?

— Ur wech n'eo ket atav, a zeuas a-benn da valbouzañ

etre he dent. Santout a reas edo he nerzh o vont diganti evelato pa strivas da vousec'hoarzhin.

— *Deus, Ivona, deus em c'hichen*, a c'houc'hemennas he zad. *Kemer ur vadalenn*.

Prestik goude e tivogede ur banne te dirak dremm Ivona. Troellennoù ar moged a floure kizennoù pounner he blev melen. Kaer he doa chom evezhie ha moustrañ war he c'homzoù dre zoujañs ouzh doan he c'hoar-gaer, hoalusoc'h eget biskoazh e oa, evel ur bann-heol o treuziñ an damskeud dre doullig ar stalafioù. Janig a hañvale bezañ dinec'het en he c'hichen.

Trumm e tigoras dor ar jardin ha Lan a zifoupas oc'h hejañ e sutell-evneta a-benn-brec'h gant sell an trec'h.

— *Unan am eus paket ! Unan am eus paket ! Ur pezh mell hini !*

Sevel o c'hein a reas an holl gant ar souezh hag ar joa. Ana a zibradas he revr diouzh he c'hador zoken, ha stlakal he daouarn.

— *Brav ! Paket ? Paket da vat ? a c'houlennas. Pelec'h emañ ?*

— *Sellit aze, war va seulioù. Emañ o tont.*

D'ar poent-se e tifoupas Erik. Kammigellañ a rae war e gluchoù, o kaketal hag o pipial a bep eil, tra ma laoske fringolennoù hir ha sutelladennoù skiltr ur wech dre vare, gwashoc'h eget ur c'hog-Spagn mezv. Ken e tirollas an holl da c'hoarzhin. An holl, war-bouez Ana.

— *Eus ar c'hendrec'husañ Erik ! a gleronas an ozhac'h. Gortoz, ma tapin krog em fuzuilh !*

— *Wou lou lou lou lou lou lou !* Lan a oa roz e zivjod gant ar blijadur. Lammedikat a rae endro d'e breiz evel un brezelour.

Adkouezhet e oa Ana war he c'hador. Klask a rae hec'h anal e-giz ur pesk war skorn ur stal. Ouzhpenn dezhi e oa. A-nebeudoù e kavas an nerzh da zivadaouiñ avat, ha livañ ur meni mousc'hoarzh Boudha pri-poazh war he fas. Klask a rae kinnig un dremm parfet, nemet goullo e oa he daoulagad evel daoulagad ur veuzedez taolet-distalet gant froudoù barbar.

— *Mont a ra mat, Moereb ? a c'houlennas Lan, en ur bokat dousik dezhi war hec'h arzorn. Dont a reas d'he meiz en-dro, diaezet un tammig.*

— *Ya, va filhorig. Nemet... nemet skuizh on un tammig er mare-mañ, 'm eus aon.*

— *C'hwil zo tristik, Tintin Ana. Evel ar vaouez vray aze war an daolenn, gant hec'h aveler. Sellit, o vousec'hoarzhin emañ ouzhoc'h.*

— *Gwir eo Lan. Ur paotrig fin ha tener zo ac'hanout...*

— *Ar Gervili eo honnezh, a emellas an ozhac'h, en doa digoret e zivskouarn. Tennet e oa bet war an daolenn-se gant an Alamaned e-pad ar brezel, p'o doa graet o annez du-mañ e Konk. Seizh toull boled. Bizet o doa an dremm hag ar bruched. Bizet fall a-walc'h dre chañs. Moarvat o doa bizitet ar c'hav a-raok tennañ. Boutailhadoù gwin kozh en doa va zad. Gwin Bourgogn maread. Ha gwin Italia zoken. Ar Montepulciano e oa sot gantañ ! Muioc'h e oa bet chalet gant koll e win eget gant distruj e daolenn, hep ket a var, rak dilezet en doa anezhi er c'hrignol goude ar brezel. Da dad eo en deus he lakaet ratreañ. Ker-ruz eo koustet dezhañ. Met ul labour a-feson zo bet graet. Ret eo mont tost-tre evit merzout roud an tennoù.*

— *Ken trist e oa an Itron a-raok ma vije bet tennet warni ? a c'houlennas Lan.*

— *Ya, 'm eus aon, a c'hoarzh an ozhac'h. N'ouzon*

ket eus pelec'h e teu an tres melkonius-se. Marteze peogwir e wele ar bed evel m'emañ... Lavaret ez eus bet din e oa he c'halon en he mañch evelkent. Ur vaouez vat. Helavar ne oa ket, hervez klevout, met reiñ a rae d'he hentez ar pep priziusañ : hec'h amzer hag he c'halon. N'oa ket dellezek da chom da louediñ en ur c'hrignol...

Troet he doa Ana he dremm war-zu ar jardin, diratozh, douget he soñjoù gant mousc'hoarzh ar Gervili. Gounezet e oa bet tachenn gant an deñvalijenn. Ne zeufe drask ebet pelloc'h. Ne weled ket mui ar bleunioù kaouled, nag ar bodoù flamboez e korn ar voger-dro. Ur c'hazh a dreuzas al leton dre laer ha lammat war ar voger kent bezañ skrapet gant an noz. A-boan ma verzhed adskedoù gwenn-argant ar wezenn-dilh. Fistilh Lan hag e dad-kozh a gleve Ana er pellder e-giz ur ruzelenn frealzus. Damglozañ a reas he daoulagad.

— *Piv a chomo da goaniañ ? a c'houlennas an ozhac'h a-glev d'an holl. Me zo o vont da c'hwezhañ an tan en oaled. Krazet e vo kistin evit da dad, Lan. Deus amañ ar baelon-doull din.*

Du evel an noz liesliv¹

Evit Dominig

I

*E-mesk ugent menez erc'hek
An dra nemetañ a oa o fiñval
E oa lagad ar voualc'h zu.*

Dre zegouezh eo em boa diskoachet anezhañ. Edon gant ur re votoù a oa pase poent o lakaat adsoliañ. Ha klask ur c'here e kreiz-kêr. Yann forzh piv. Diskoachet, ya, rak pa oan aet e-barzh e stalig, ar wech kentañ, em boa bet poan o verzout va den, re bar bolz lufrus e benn ouzh ar botoù koaret berniet a-bempoù war ar stalennoù. Difoupet e zremm, a-greiz-holl, e-giz ul loar e bed an hunvre. Amzer am boa bet da deurel ur sell ouzh ar skritel-

1 An danevell-mañ zo bet savet diwar barzhoneg Wallace Stevens (1879-1955) : *Thirteen Ways of Looking at a Blackbird*. An trizek poz zo bet lakaet da dalbenn da gement rannbennad a ya d'ober ar skrid-mañ.

lig war ar c'hontouer : « Amañ e vez komzet brezhoneg ». Ha toullañ kaoz e yezh ar vro gant ar c'here, daoust ma oan gwall zivarrek c'hoazh. Un digarez da bleustriñ, kea... Diwar neuze ne voe nemet brezhoneg etrezomp. Pa veze erru poent dic'hodellañ ez embanne bewech a vouezh izel : « Gant distaol ar vrezhonegerien... »

Plijout a rae e labour dezhañ, a gav din. Tavedek a-walc'h e oa gant ar glianted, met helavar e teue da vezañ kerkent ha ma 'z aemp e brezhoneg. Evel ur c'hi o tifreता. Displegañ a rae din troioù e vicher e brezhoneg. Anvioù ar binvioù, dibab an danvezioù, an doare da wriat al lèr, ha kement zo. Feiz ! Pasianted a ziskoueze. Ha me kenkoulz all ! Ya, aet eo war e leve. Nann, n'ouzon ket ent-resis petra eo deuet da vezañ. Gwall gozh e tle bezañ bremañ... C'hwezh vat al lèr hag ar peg a glevan c'hoazh, hag ar c'homzoù-se a zeue war e vuzelloù seul dro ma rente va botoù din : « Mat da vanifestiñ, paotr paour.. »

II

*Me a oa tri soñj em fenn,
Evel ur wezenn
Teir moualc'h zu enni.*

Ar petrefe denig distorlok-se, e fin *Pirc'hirin ar mor*, an hini a chom sebezet, soñj hoc'h eus ? Alies eo deuet war va spered e oa eus va breur henañ e oa anv, en desped d'e yaouankiz turmudus... Daoust petra en deus graet an denig-se goude bemañ ouzh kened hor yezh. Tevel a ra an aozer war se. Deroù un istor all eo. Istori kement lenner zo. Spi pe dizesper neuze ? Na tanav ar speurenn, en desped d'al lutig-se e fin ar varzhoneg. Ha koulskoude ez eus

tud foll a-walc'h evit kemer penn an hent ha kenderc'hel gant ar pirc'hirinaj, o buhez-pad. Un denig gredus da-heul un denig gredus all... Chadenn ar yezh dizremm-se, treuzkaset a remziad da remziad war vuzelloù tud divrud ha dianav.

A-barzh hanter-kant vloaz e vo bet disoñjet da vat anv va breur. E-touez feizidi ar brezhoneg zoken. Rak, ma 'z eus bet ur c'here dornet kaer anezhañ, ne gav ket din e vije bet danvez ur skrivagner gwirion ennañ. Ha ne lavare ket e oa. Trawalc'h e oa dezhañ bezañ treizher. Degadoù a bennadoùigoù amañ-ahont. Diwar-benn ar filmoù nevez deuet er-maez, dreist-holl. Gantañ ez eus bet skrivet e brezhoneg, evit ar wech kentañ, un istor diwar-benn ar fiñvskeudennerezh. Al levr-se, zoken, a vo diamzeret a-raok pell, 'm eus aon. A-hend-all, tammoù troidigezhioù, un danevell bennak, a bep seurt...

Feal, a-dra-sur. Met feal da betra ? Dezhañ e-unan moarvat ? Da yezh e galon ? D'ar vrezhonegerien bet ? D'ur bobl ? D'ur stourm ? D'ur feiz en dazont ? Pe d'un hent dall hag a zo anezhañ ur mod da dec'hout an hentoù bev ? N'oufen ket lâret. Ne gomprenan ket mat. Biskoazh n'em eus komprenet. Me ivez zo bet taget gant preñv ar brezhoneg, pa oan yaouank, met torret eo din... Ha padal on techet a-walc'h da zerc'hel stad eus an dud a ouestl o buhez d'ar seurt a gredont ha d'ar seurt a garont.

III

*Ar voualc'h zu a droidelle en avelioù ar c'hozh-amzer.
Ul lodenn vihan eus ar jestrchoari e oa.*

Ya, unan anezho e oa. Ur pleg boutin a-walc'h e-touez

yaouankizoù Breizh-Uhel, poent zo bet. Ar re-se eo blaz ar galleg o doa sunet war barlenn o mamm. Gwell ganto stourm evit ar yezh kollet evelkent... Romantelezh... Belbiaj... Uhelvennad krennarded maget mat, klañv gant ar c'hoant d'en em aberzhiñ war aoter un hunvre kaer. Krediñ a reont e sav an heol en o revr. Setu penaos e vez goveliet broadelourien vat. War anv ur bobl n'anavezont netra anezhi ez embannont sorc'hennoù ne ra forzh ar bobl ganto... Pa 'z eont war an oad, pe e tilezont tout ar c'honirioù-se, ha dont da vezañ bourc'hizien vat, pe e fosilaont en ur meni follentez unvaniakel. Iskis a-walc'h ar pleg-se da zisplegañ d'an dud ar pezh a zo mat evito... Ar bobl ! Ar bobl ! Daoust petra a dalvez ar bobl hiziv an deiz ? Daoust hag-eñ ez eus anezhi c'hoazh ? Ne welan nemet bourc'hizien vihan a-hed-gwel. Echu eo ar pardon ! Gwerzhet al ludu...

IV

Ur gwaz hag ur vaouez

A zo unan

Ur gwaz hag ur vaouez hag ur voualc'h zu

A zo unan.

Daouarn vray en doa va fried. Hir ha fin ha kreñv. Goût a ouient c'hoari gant ar bluenn koulz ha gant ar minaouedoù. Daouarn speredel. E vod da zerc'hel ul levr, da dreñ ar pajennoù... Micherour e oa bet e Sydney. Triwec'h miz pe se. Bemdez e kuitae ar ranndi gant ul loa-vañson hag ur morzhol. Fachet e oa gant e dad d'ar mare-se. Fachet-mort. Savet treuflez etrezo abalamour da Vreizh ha d'ar brezhoneg. Hag aet kuit, ar pellañ ar

gwellañ. Morse n'int bet divroc'het da vat...

Aet e oan d'e gaout du-hont ha desket un tamm saozneg. Diaes e oa din kompren yezh an dud, ma Doue ! Soñj am eus, er sizhun gentañ, eus un den du kofellek, pladet war an diri e traoñ hor c'hendi, debret e zremm gant ur mousc'hoarzh leun a zent skedus, ur mouchouer c'hwez-brein gantañ war e glopenn. Sikouret en doa ac'hanon gant va landoz en diri.

— *Hat te daye !* a zic'hwezh, kement ha boñjourin ac'hanon.

— *Sorry Sir ? Speak slower please...*

— *Haaat te daaye...* Ledanaat a ra e vousec'hoarzh c'hoazh. N'oa ket bet pell oc'h intent e oa un estrañjourez ac'hanon, anat.

Erfin e komprenan.

— *A ! It is hot today ?*

— *Yeahh !* Ha bobiñ goustadik. *Blue Eyes !* Diskouez a ra ma merc'h, a oa babig c'hoazh, ha diskordañ da c'hoarzhin.

V

*N'ouzon ket pere a gavan gwell
Pe kaerded an toniadurioù
Pe kaerded an damvenegoù,
Ar voualc'h zu o c'hwibanata
Pe dres war-lerc'h.*

Soñj mat am eus, evel-just. Mignon e oamp deuet da vezañ. En em welout a raemp en e stal, pe *Au vieux pavé*, da bakañ ur banne *Korev* da-heul an emvodoù. Alies e vezen pedet gantañ da zont da grafañ *Ar Bannhent*. Karget e oa

bet gant lusker ar gelaouenn-se, hag a oa ivez he boueter pennañ, ma 'm eus soñj mat, da urzhiañ ar follennoù, d'o strollañ ha d'o c'hrafañ. En tu-mañ da zaou c'hant koumananter a oa, met ur sapre kouez e oa evelkent. Un daol vras en doa staliet en e garrdi evit renkañ e stalabard. Gant e vugale e kase ar c'hrogad da benn, pe gant un inosant bennak prest da deurel dorn, evel don. Urzhiañ, strollañ, krafañ... urzhiañ, strollañ, krafañ... Eurvezhioù hag eurvezhioù-pad... Krog 'oa evit dek ! Erru e oan poazh gant ar c'hrafañ, betek cheñch riblenn straed pa spurmanten va mignon a-bell. Mezh warnon... Bremañ e vez graet tout an traoù-se gant mekanikoù, a c'hras Doue !

Ya, lennet em eus lod eus e skridoù, kalzik, pa vo lavaret, ha desket traoù. Gant e zanevelloù e vourren dreist-holl. Aze e ouie faltaziañ, o kemer harp war fedoù resis. Met ouzhpenn a oa... an aergelc'h, ar mod da zoujañ ouzh plegoù kuzh e zudennoù. Lodenn an tasmant... 'Fin... n'on ket evit lâret...

VI

Hinkinoù kler a leunie ar prenestr hir

Gant gwer barbar.

Skeud ar voualc'h

A dreuze-didreuze anezhañ.

An endro

A drese er skeud

Ur pennkaoz n'helled ket disifrañ.

Ar wech kentañ e voe dezhañ dizoleiñ e galon dirazon, ha me em oad krenn c'hoazh. N'on ket sur em bije

peurgomprenet. Nag eñ kennebeut all, marteze... Un netraig ne oa ken, ha koulskoude em eus dalc'het soñj anezhañ. Emichañs e vo feal va eñvor. Setu neuze a gontas va faeron din :

— *E fin un endervezh e oa. Tomm gor e oa bet an devezh. Un hir a huanadenn a denne al liorz. Azezet edon gant va levr, e peoc'h ar gouloù, mezevellet gant frond ar gwezvoud. A vare da vare e taolen ur sell dievezh ouzh al lili Afrika, e-harz ar roz-kaouled. Flouret e vezent gant ur mouch avel a gribe anezho skañvik. A-daol-trumm e klevis notennoù piano a-dreñv din. Notennoù lent sonet a-strolladoùigoù gant daouarn diasur ur bugel. Eus kambr da genitervez e teuent. Met n'eo ket an notennoù sonerezh eo a skoas va skiantoù. Al lili Afrika ne lavaran ket. A-greiz-pep-kreiz e voe skedusoc'h o liv glas, ha teneroc'h, e-giz pa zivorfilfent. Bev e oant deuet da vezañ. Gwriziennet edont en ul lec'h resis eus ul liorz resis, ha tonket da blegañ ouzh lusk an avel o zreuze dousik. N'hellent ket ober estreget profañ o braventez d'ar bed. Bresk e oant ken e oant. Ken bresk hag an notennoù piano dizampart-se a jirfolle o fetalennoù pennfollet er jardin. Kengalvet e oan gant o braventez hag o gouzañvusted, ken e santen e oa ereet hor planedennoù. Nag iskriv ar vuhezadenn-se ! Keñver ebet gant ar vadalennig hollvrudet a laka eñvorennoù fromus da ziflukañ, na c'hoazh gant ar santad meurvorel m'en em goll an arvester e kened an arvest, korf hag ene. Nann, disheñvel e oa. Chom a raen distag diouzh ar pezh edon oc'h arvestiñ, e doare ma responten d'ar c'halvadenn gant ur seurt kan-ha-diskan mut. Se e oa...*

— *Se e oa ? Butun drol 'oa o kreskiñ el liorz ivez, 'm eus aon...*

— *Brammer yaouank ! Erru on re gozh evit al loustoni-*

*se... Ar gouloù alaouret, ar mouchig avel, an distan, al liv
glas tener, frond ar gwezvoud... an holl elfennoù-se a chome
disunan er penn kentañ. Gant an notennoù piano an hini e
oant bet unanet ha treuzneuziet, e-giz ma vijent bet trelusket
ganto. Ur puñs e oa deuet an daolenn da vezañ, ur puñs ma
oa endalc'het al liorzha ennañ ha ma save galvadenn al lili
Afrika dioutañ.*

— Hag an dra-se ?

*— Ur galv eo ar gened. Dre hor gwanderioù e kav he
hent. N'hell ket chom direspont...*

VII

O, moanarded Haddam

Perak e lakait evned aour en o soñjoù ?

Daoust ha ne welit ket penaos e vale ar voualc'h

Etre treid ar maouezed

Tost ouzhoc'h.

Ganet e Kastellbriant, d'an 22 a viz Mae 1938. Ur metr
seitek ha tri-ugent. Blev : gell sklaer. Daoulagad : gris-
glas. Dimeziñ : 1962. Tri bugel. Merk dibarek : damvoal-
der. Studioù : T.G.M. Kereerezh (1956) ; Sokiologiezh
(Deug 1970) ; Brezhoneg (Aotregezh 1982). Micher :
kere. Perc'henn e stal. Arbenner a goustiañs : pevarzek
miz karc'har (1958-59). Daou vloaz en Aostralia (1964-
1966), goude ur rendael familh. Emrenelour breizhat dis-
klêriet. Manifestadegoù, kendalc'hioù, emvodoù politikel.
Kartenn strollad (anavezet) ebet. Abaoe ar bloavezhioù
80 e tilez an oberelouriezh politikel. En em ouestlañ a ra
d'ar skrivañ. Brezhoneg nemetken. Kevreadelour europat.
Arnodskrid diwar-benn pennaenn ar c'housezadelezh. Troet

gant Breizh, politikerezh, sokiologiezh, diorren padus, teknologiezhioù nevez, fiñvskeudennerezh, lennegezh.

Rummad 3 : dizañjer, da vezañ evezhiet.

VIII

*Anavezout a ran tonioù nobl
Ha luskoù boull, didec'hus ;
Met gouzout a ran ivez
E kemer lod ar voualc'h
Er pezh a ouzon.*

Bouetaet en deus meur a gelaouenn, a-dra-sur. Deden-
net e oa gant an imbourc'h skiantel. Ul leder skiant eo
bet, en ur mod, e-mesk ar vrezhonegerien. Arbennigour e
oa deuet da vezañ war ar fiñvskeudennerezh. Dre vras e oa
troet gant kement tra a denne d'an diorren padus e liamm
gant emrenerezh ar pobloù. Soñj am eus eus ur pennad
hir en doa skrivet diwar-benn tiez-feurm amprevaned en
Azia. Degas a rae munudoù ha sifroù a ziskoueze en doa
divouedet e benn. Ya... kinnig a rae e vije graet taolioù-
arnod e Breizh. Meur a bennad en deus embannet diwar-
benn an imbourc'h gounezoniell. A-hend-all en doa
studiet stummoù nevezus an demokratelezhioù-perzhiañ
o tispakañ er vro-mañ-bro. Bouetaet en doa e labour
diwar-benn pennaenn ar c'housezadelezh gant skouerioù
bet pennaouet er bed a-bezh. A-benn ar fin, daoust ma
ouie stagañ drezenn ouzh pennoù bras ar Stad, e oa
gwellwelus a-walc'h pa veze kont eus an dazont. Kasaat
a rae an tonkelouriezh hag an donkelourien. Ar pismiger
daonet-se en doa fiziañs en denelezh !

War dachenn al lennegezh... Treutoc'h ar geusteurenn, 'm eus aon. Peder danevell warn-ugent, skrivet en ur stil akademek a-walc'h. Levezonoù modern pe vodernoc'h a anzave koulskoude : Huon, Keegan... ha Carver evel-just... mistri an damvenegiñ hag ar goudaoliñ. Met, evit lavaret gwir, c'hwitet en deus war e daol, e-giz un naturalour en dije hunvreet bezañ impresionour e vuhez-pad, hep merzout e oa diamzeriet an impresionouriezh a-c'houde gwerso...

A-fet dodennoù ? Ma... a bep seurt, evel-just... E-touez a re heverkañ e lakfen ar skiant-faltazi sokial, an endro, an istorioù koubladoù, koubladoù kozh dreist-holl... ar micherioù, an holl vicherioù, ar micherioù hengounel koulz hag ar micherioù nevez... kleweled, bevdekno, naouegezh artifisiel ha kement zo... Gouest e oa da skrivañ div bajennad diwar-benn un dro vicher... ur gwir sorc'henn... Met... penaos 'ta... an temoù modern ne reont ket ul lennegezh vodern...

IX

*Pa nijas kuit ar voualc'h a-ziwar-wel
E verkas bord ur c'helc'h
E-touez meur a hini.*

Un den plijus a-walc'h, ya... Erfin, n'hor boa ket bet tro da gomz alies. Ne oa ket unan da doullañ kaoz evit ar blijadur da gontañ flap, na pa vefe gant e amezegez. Pres warnañ atav... Dalbezh ul levr pe zaou gantañ dindan e gazel. « *Hurlink va gwreg,* » a embanne en ur c'hoarzhin pa c'houlennan digantañ pelec'h e lakae anezho... Gant homañ avat e oan deuet mat. Kempenn tiez a rae tro-

war-dro, kement ha lakaat kaol er soubenn. Ne zisplije ket dezhi ober un tamm klakenniñ, na kafeta zoken. Ur vaouez sichant. Gant ar vugale, c’hwil ’oar, e vez atav un dra bennak... Un den mat, he gwaz, ur seurt ! Vioù a zegase din pa ’z ae e wreg hag e vugale da vakañsiñ. Yer a savent en o liorz, teir pe beder anezho. « *Ar rehont n’eont ket da vakañsiñ,* » a lavare pa brofe din un dousennad vioù. Neuze ’oa hiroc’h e deod. Kontet en doa din penaos e kase vioù brein gantañ d’ar bodadegoù politikel pa oa yaouank, an abostol-se... Atoue sur ! Klev ganin ’ta, ur wech em eus bet gwelet anezhañ o redek war-lerc’h ur beajour koñvers hag ober van da vannañ vioù outañ. Hag ar paourkaezh siwazh ha gourgammañ gwashoc’h eget ur c’had ! Opala !... Ne oa ket ur gwall bezh, va amezeg, nann... muioc’h a spont eget a c’hloaz... met egile, ar chiner-se, en doa lakaet en e soñj bountañ ur *siklopedi* gantañ : *Ces grands hommes qui ont fait la France* ! Daouzek levrenn ! Chezus... Fent hon eus bet, a c’hellit krediñ !

X

*En ur welout mouilc’hi
O nijal er gouloù gwer,
Houlierezed an hesoniezh zoken
A grife hardizh.*

Talvoudegezh ar stourm ? Ne oa ket aes bountañ anezhañ war an hent-se. Koll-mezh... E-giz ma vije bet dihunet ur flammenn ha n’hall ket bezañ livet gant pozioù, goude ma n’eo na diboell, na direzon. Paotr ar skridoù e oa kentoc’h. Dre gomz, ne zeue nemet tammoù

bommoù gantañ : *Ene ar bobl... Liorzh ar yezhoù... N'eus a'hanomp nemet liorzhourien... Liested ar yezhoù eo ar ramparzh diwezhañ a-enep ar renadoù hollvelour... Traoù zo ha n'heller ket ezteurel hep na goazhfent, emezañ c'hoazh. Traoù gwiriziennet er c'hoant. Traoù ar galon. Klask kantreizhañ a dalvez kement ha klask en em zidamall. Ha gervel Angelus Silesius war e sikour : « N'eus perag ebet d'ar rozenn ».*

Tevel a rae neuze, e-giz ma ne vije ket bet tu da vont en tu-hont d'ar wirionez-se ma seblante steuziañ enni. Gant seurt poell, em boa arbennet outañ, e c'heller degemer n'eus forzh peseurt mennozh, n'eus forzh peseurt ober, gant ma vo bevet a-wir galon, ha betek ar sponterezh.

Damc'hoarzhet en doa. *N'eus gwirionez ebet, n'eus nemet dibaboù ! Ne lakaan ket da wir ar pezh a soñjan, na ne bedan droug da zen. Gwir eo, pa oan yaouankoc'h... An dud yaouank... brokusoc'h egedomp ez int. Ur chañs eo. Met arvarus e c'hell bezañ... evel al laezh war an tan... Aze e sav diskrap ha mesk ! Evidon-me... pa savan ur skrid e klaskan tapout ur silienn em don donañ gant kavell hor yezh, yezh hor pobl... Met ar bobl a c'hell bezañ treitour dezhi hec'h-unan. Bez soñj eus ar pezh skrive Brandys, ur Polonad anezhañ : « An emskiant sokial he deus ezhomm eus un atalier. Dav eo deomp bezañ artizaned eus ar pezh a rank padout war hon lerc'h, a-hend-all, sklaved a vo eus hor c'henseurted a-barzh hanter-kant vloaz amañ »... Setu komzoù brav evit ken dister un disoc'h, a ouzon a-walc'h... Kemer preder ouzh ar vammenn eo a fell din ober. Me a venn fiziañ ur vammenn vev er re a zeuio war hol lerc'h. Levenez n'eo ken.*

XI

*Foetañ bro a reas er C'honnecticut
En ur charabañ graet e gwer.
Ur wech e teuas ur barr spont dezhañ
Pa gemmeskas skeud e goursered
Gant mouilc'hi.*

Un den seven, a gement a gounaan. Ha tavedek, zo koantoc'h. Na frealzus tremen hep bezañ mouget gant komzoù flour ha moumounerezh... Ne blij ket din ar vevelien a glask plantañ o fri em revr, resped deoc'h. Raksantout a rae va ezhommoù hag e ouie diaraogiñ va c'hoantoù. Digeriñ an nor pa spurmante ac'hanon dre brenestr e vurev, mintin-c'houloù. Degemer ac'hanon o tiskouez doujañs, ha diskenn din ul lapad laezh pa vezen skuizh-divi, hep goulenn tra diwar-benn va nozvezhioù foll. Awenet e oa gant va dinded, moarvat. *A good fellow, indeed...* Gwir eo e oa *a little bit*, petra din-me... *rustique*, e-giz ma lavar ar C'hallaoued, daoust ma oa barrek-kenañ gant beg e vizied, ken e frizenne va divskouarn. Ne oa ket gwall vlizik, 'm eus aon, met gouzout a ouie magañ un tan intañvez er goañv ha kinnig din e gador-vrec'h klub e korn an oaled. *O dear !...* Ma n'en dije ket beuzet va ganadur bep pevar miz em bije karet anezhañ, marteze a-walc'h. Un den a gemer preder gant al lêr kozh n'hell ket bezañ fall-ki...

XII

*Emañ ar stêr o fiñval.
Ar voualc'h a zo o nijal douetus.*

E c'hellfe bezañ... 'M eus ket soñj ken. Er program e oa ? C'hwi zo sur ? Nann, ne lennan ket levrioù brezhoneg en tu all d'ar re zo lakaet deomp evit an arnodennoù... Gant al lennegezh dre vras ? Ket, gwir eo... pas kalz. Ne lennan ket galleg ivez. Ne zeuan ket a-benn da vont e-barzh. Istorioù kozh, skrivet gant tud kozh evit ar re gozh... Pa lennan e vanan kousket. Sevel a ran berrfilmoù gant mignoned, amañ, el lise. Teulfilmoù, kelaouadennoù, faltazi... Ya, plijout a rafe din mont war ar vicher-se. A boñ, diwar-benn ar sine ivez ? 'Ouien ket. Teurel a rin ur sell el levraoueg pa 'm bo tro. Peseurt anv, 'mit-hu ?

XIII

*Serr-noziñ a reas an endervezh-pad.
Erc'h a rae
Hag erc'h a oa o vont d'ober.
Kludet e oa ar voualc'h
E skourroù ar sedrezenn.*

Ur sell he deus an hini vihan, a lavare Tad-kozh, zo bet kontet din. Pa oa marvet, zo bet kontet din c'hoazh, em boa kutuilhet ur vleunienn wenn diwar ur boked-kañv e-kerzh an noz-veilh, ur vleunienn gamellia, ha lakaat anezhi en arched, ouzh e dreid. Triwec'h miz e oan. Ken lies gwech em eus bet klevet ar sorbienn-se ken em eus ar santad ez advevan ar senenn. Ne gounaan

netra e gwirionez. Morse ne c'hoefvo ar vleunienn-se avat. Kevrin un eñvorenn ha n'eo ket va eñvorenn din-me eo. Pe e ve chomet bev em c'hreizig-kreiz, e-kuzh din, en un oufig digavandenn ? Nann, n'em eus koun ebet eus Tad-kozh, nemet e plij din e vousec'hoarzh war al luc'hskeudennoù. Santout a ran kuñvelezh war e vuzelloù. Evel deroù ur ganaouenn eo. Ar ganaouenn-se a gutuilhin he c'homzoù war muzelloù va bugale.

Moulet e Breizh
Labour kaset war-raok penn-da-benn
e brezhoneg

Peurvoullet e ti Ouestelio (Brest)

Disklêriet hervez lezenn
Pevare trimiziad 2017